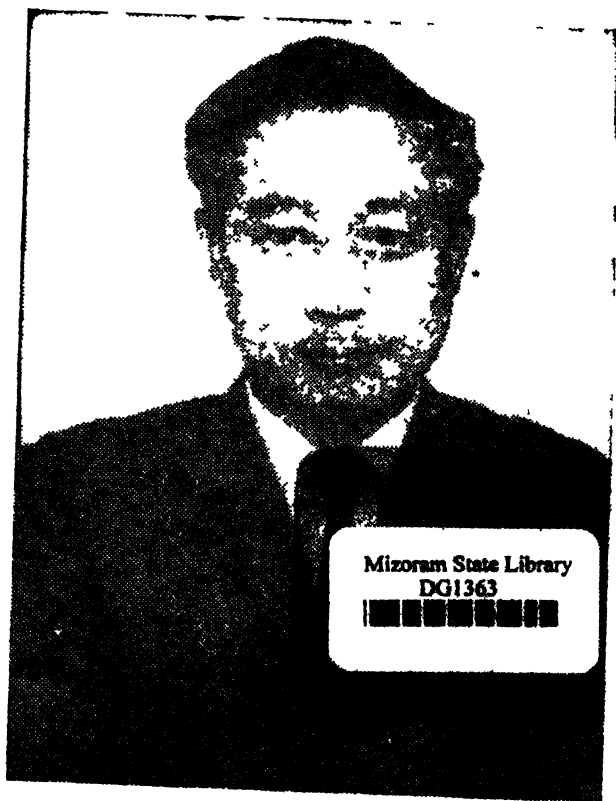

MIZO NUNHLUI LEH HLATE

*Gifted by
RRRI F & Art & Culture
Department - Mizoram
A zawl*

Mizoram State Library
DG1363

Dr. R. DOLIANA

DATE LABEL**MIZORAM STATE LIBRARY**

The book taken from the Library is to be returned within 7 days A fine will be charged under the rules of the Library for each day the book is kept beyond that time

Date of Issue	Due Date	Date of Issue	Due Date
3418 99/2m-	1/8/15		

N.B. - Book lost, defaced or injured in any way shall have to be replaced by the borrower

Ki theih ang ang'n ka rem khawm a, chutichung pawhin a fankim thei ngang lo a, kei pawhin ka duhthusam a ni lo a, mi tam tak duhthusam a tling lo ang tih pawh ka hria a. Mi tam tak chanchin, ngaihsan awm tak tak ka ziak a, an thlathle chu vawm ni thlengin kan zingah an la awm a, a lawmawm em em. Ka ziaknaah hian min lawmpui ka bersei a, an ngaihthiamloh leh diklo te awm anih chuan, min hrih turin ka sawm nghal e

Thi leh Dar hi hmanlai chuan iohlu ber a ni thin. Michhia phei chuan an nei mai mai ngam lo a ni. Dai hming nei tamtak a awm a mahse a ruzal chauh ka ziak a. Dar leh thi hian chanchin a nei sei thei lo lile mai. Kan ram a Dar hmingthang tamtak chu Tiaural Unauten (Chin Hills ami) an lei kir leh zo tawh a, tun thlengin ngun takin an la vawngtha a ni. A hmelah ropuna hian an nei lo a, a hming leh nihna a ropui a ni.

Kan pi leh pute chuan Pasaltha an igaisang em em a, hmingthanna atan chuan thih pawh an hlau ngai lova, mi tamtak chuan an boral phah teng thin a ni. Mi huaisen zingah chuan, mi vanner, nuna chahn lote chu an lo thangchhuak a, vawm ni thlengin an hming kan lo sawi thin a ni. Kan pute zingah chuan pasaltha tamtak an awm a, an vawm ka chhuichhuak lo va. Mizoram pumin, an thiltih leh an nungchang kan hriatpui te ka lakhawm rih a ni. Pasaltha trenkhat chu thiltih an neih tlem deuh avangin an chanchin ka telh lo bawh

Nula leh tlangval thu (Love Story) ka ziak te hi, thangtharia thawnthu ang kan hriat te an ni

bawk Anmahni hi an awm tak tak a, an chanchin hi a ropui em em a Vanduai taka in phenta te an ni nual a, a thente chu an inner a, hi m takin an awm dun tih chhui theih a ni Hnemtin zingah a awm angin, inhmagahhtute zawng zawng chuan an duh-thasamte chu hlen zo lovin he khawvel hi an lo kals n ve bawk a ni

Thunawite leh chanchin lawrkhawm te ka ziaak tel hian, dnhmun leh inngahhmun chu an nei theuh in a lang. Titi sawichhawn leh ar pan chuk a pun duh tih chu hetab hian a lang chiang a Upate chuan Titiah an hmang a, Zukhawn chang lo titi a lo ni a, a lo pung hret hret a, Ramhuai chanchin ni awm takin, nuhningten awih theih loli khawpin a lo pung ta thin a ni

Hla - lu kan thlahtute chuan an ngai ropui in an siam tam em em a, an hlate chu ropui hle mah-se, a tawi hle a, a thu leh a thluk zat pawh a inmil lo va, thenkhat chu sakicm chawp an ni ber An lawm laiber te, hreawm tuai a, sal a tang leh Kum-pinu Sawikai lo lianin a hrem lai te pawh hlain an lo awi zo ta Nula leh Tlangval inngaizawng leh lungeng te, nu leh pa mitih ngai a tap te chuan, an chanchin chu hla in an lo hrii thin ani An hla phuah te hi nguntaka ngaihuah tham an ni a, an awmzia leh an ropuina ka hie phak lo zawk a ni Lehkha thiam lo an ni a, chanchin hluí leh thar zawng zawng te chu hlain an duh a Hla a awm chuan chanchin a awm a, chanchin a awm chuan hla a awm bawk . ni Hla phuahhtute pawh an tam hle Phuahthu thenkhat chuan ni hla thluk

siamsa an tawmpui avangin, a hla neituah an tang
ve ta lo a. Saikuti zai erawh hi chu, chhut kirin
hla thluk awmsa hmang niin lang mah sela, ama
hmung hi a hla hian a pu ve tlat a ni. Darlengleh
zai hi Pu Darbawnga, Pu Liantudala CI pa-in tam
takin a phuah belh a, thenkhat chuan Darbawnga
zai an ti thin. Mahse a bul lo chhuahna chu Dar-
lengleh hi hmung anih avangin, a zai neitu a hriat zau
zawh a ni

Tin, hla hi a lawrkhawm a harsa viau mai a,
hla chi khat ringawt hre tam hi an vang viau mai Zu
in-na-ah hian hla hrang tamtak an sa thin a ni. Hla
thenkhat Chawngchen zai te ang phei chu in tinah
sak theih a ni lo. Chawngnu leh pa in atan siam
bik a ni a. Chutiang ti ve phi lo te mah an sak
chuan, inzahloh entirna a ni a, huatthu a ting thei
a, chung chu kan ban zel a ni.

Awithang Pa zai hi Pu L R Sailo-in ngun taka
a lo buatsaih tawh avangin tih tham ka telh ve rih
lo. A tira ka tum danin, Pu L R Sailo remtihna
hmangin, a siamsa hi telh ka dil ang chu ka lo
ti rilru a, Amah nen kan inbiak hmam min lo borat
san ta a a paw em em a ni. Tin, tunlai a zu in
naa an sak tam ber, Chheih zai ti mai ila, tlarthum
zai an ti bawh a, hei hi a tam em em a, ka telh lo
bawh. He hla hi a lo chhuah dan ni awm a lang
chu Gurkhal-ho hla leh an lamdan entawna siam a
ang ble

Heng chanchin ka buatsaihnaah hian Pu Hrang-
thiauva Hualngo upa, Leithum kaua in ama hun leh
tha tam tak sengin min buatsaihpui a, a chungah

lawmthu tam tak ka sawi e Mimalah chuan upa
chanchin hre ber zinga mi a ni.

Tin, Tuchhingi Pa zai hi Pu Saihnuna Sailo,
Mualcheng (E) ziak a ni He hla hi Pasaltha hla ani
deuh ber Pu Saihnuna pawh hi Mizo lalte zingah
leh thangthar zingah chuan Pasaltha hmingthang leh
Sakei kap tam bei ani

Tualcheng khuaa upaho, Darhnuna Pa te,
Pu Aichhunga te, Pu Thakunga te, Pu Aithuama te
chuan hla tam tak min hrilh a Upa nun dan ngat a,
zu hmun a an sak lai han hmuh chuan a mawin a
ropui em em a ni. Mi thenkhat chu tunah hian thlan-
mualah an hiam ta, an uiawm em em a. Min tan-
puinaah lawmthu ka sawi bawk a ni,

Ka thu ziak hi dik lohna te, ngaih-mawhna te,
awm anih chuan, tupawh in thinura la loin min hrilh
ka duh a, ka sawm bawk a. Min tanpui chuan
chhut leh hunah a tha tawh zawk ang Tin thang-
tharten nunhlui kan lo zir thei bawk ang.

Dated, Champhai
15th April 1959

R.Doliana

A CHHUNGA THU AWMTE

Sl No	Phek
1 Chawnbura	— 1
2 Karhluana	— 3
3 Darhnawka	— 5
4 Chawngbawla	— 8
5 Zampuimanga	— 14
6 Hiatliana	— 18
7. Vana Pa	— 23
8 Khuangpuithlurha	— 28
9. Lianchhiari leh Chawngfianga	— 30
10 Lianchia	— 36
11. Chalkunga leh Thanghniangi	— 39
12 Chhingpun leh Kaptluanga	— 43
13 Kawlkhuma leh Rualchhingvungi	— 49
14 Liando dar	— 53
15 Sial lam dar	— 56
16 Chawngvungi dar	— 58
17 Kalzang dar	— 60
18 Liansa dar	— 62
19 Hauvawng dar	— 62
20 Selbuang dar	— 63
21. Chawngtui dar	— 63
22 Saiai dar	— 64
23 Thlanthla dar	— 64
24 Chalbawk dar	— 65

25	Tuaichawng dar	— 65
26	Vaimut dar	— 66
27	Chawngtual dar	— 66
28 ¹⁶	Ngunte thi	— 67
29.	Pachauau sual	— 68
30.	Zadeng tlawm tur ang	— 69
31	Romei	— 70
32	Di leh Siati leh Vuata	— 71
33	Chawngtinleri	— 73
34	Si ui tai	— 76
35.	Khuangcher bo leh Zu'dina thu bawl	— 78
36	Kelchal mangman leh Thawngalevir	— 81
37.	Dawn puanphah	— 83
38.	Vacha thlawhpui Pawhte	— 84
39.	Pawngsen thaiwar	— 85
40.	Cherchingkim	— 85
41.	Khuandim	— 87
42.	Derkawichhuna	— 87
43	Chai thu	— 89
44.	Laiyung ^o Zai	— 90
45.	Zopui Zai	— 91
46.	Ai-A-E Zai	— 93
47.	Thanchhuma Aw E Zai	— 97
48.	Thailongi Zai	— 100
49.	Chhim Zai	— 103
50	Lera Zai	— 107
51.	Darlung Zai	— 111
52	Aikhiangi Zai	— 117
53	Neihlata Zai	— 121

54	Suvate Zu	— 124
55	Mangkhaia Zu	— 126
56	Chawngchen thu	— 129
57	Tlangkhaw Zu	— 131
58	Zu lam Hapui	— 132
59	Che E Zu	— 136
60	Lumtui Zu	— 137
61	Dai pawnei Zai	— 141
62	Lalthet Zu	— 147
63	Lathhug	— 151
94	Saikuti Zu	— 155
65	Darlengien Zu	— 165
66	Darclhama Zu	— 177
67	Zidung Zu	— 179
68	Thengnuem Zai	— 184
69	Tiangnuam Zai	— 188
70	Zu nem	— 194
71	Tuchhing Pa Zai	— 201
72	Vu zawi zai	— 207
73	'A ni ang e' zai	— 209
74	Rute zai-A E zai	— 211
75	Kawru zai	— 214
76	Sulu lam zai	— 217
77	Awitnang Pa zai	— 227
78	Puma zai - Tianglam lampui	— 229
79	Darthlalang zai	— 231
80	Hilado	— 234

CHAWNBURA

CHAWNBURA hi Khiangte hnam a ni a, Rûn kam Pêlpâwl khua a awm thin a ni. Kum 1800 lai vel a mi kha a ni âwm hle mai Champhai leh Hmar Vanlaiphai kâr kawng (Loch's Trace) a bang-la nghaktu Chawkidar Tlangbawiha hian a thlah te kan ni a ti a, Chuti a nih chuan Tlangbawiha fate chu chhuan nga emaw an nihna a ni ang Pêlpâwl khuaa a awm lain an khuate hian an itsik em em thin a. Tihhlum an duh avangin, a-lo vah zawh ve hmain lo an hal khung ta a, mahse Chawnbura chu Chiakzawl chirhdupah a tawm tlat a, a thi ta lo a ni

Chuta chin chu an khuate rilru put danah a lungawi thei ta lova, Chuaungo hnam a mi Hautuala khua, Lungbel an tihah chuan a pêm ta a (Tunlai chuan Surbung khawbul, Chin Hills-ah a awm a ni.) Lungbel khuaa a awm lai chuan Karhluana, tleirawl fel tak, huaisen em em hi a kahrui thin a. Karhluana chu pasal tha hmingthang pawlah a siam ta nghe nghe a.

Chawnbura te hunlai hian sakei te, ramsa dangte pawh hi a tam em em thin a; sa pawh hi kap sela, a sa chu sakein a chuhpui fô thin an ti. Zanah te hian sakei an veng thin a Mahse, Chawnbura thiante hian an veng tha peih vak lova, an

blauh thin avangin Chawnbura hi a thinur em em thin a, sa pawh hi a thiante a pe tam ve phal thin lo an ti.

An ramchhuah vawikhat chuan, an thian pakhat hi Sakei in a seh ta a, Chawnbura chuan a um vak a, mi ruang chu a chhuhsak a. Tin, hlâng siamna hrui chhat turin a hote chu a tir a, hrui tha an hmu mang lo. Mahse Karhluana chuan huai taka a zawn avangin, hrui fei tak an chhat a, chu chu tun thlang hian "Karhluan Hruai" tia vuah a ni ta

Hetih hunlai hi Thlangtlak tirh lai a ni a, Karhluana chu Selesih khua (Tunah chuan Zawsei khua) -ah a pem lut a, Sailo-ho a bel ta a. Selesih khua chu Chawnburaho chuan an zuk rin ta a, mi pasarih an that a. Selesih khua chu an thinur em em a, Lungbel khaw rin tur chuan an chhuak ve ta a.

Lungbel khua an run tuma an pasalthate chu Karhluana, Thura, leh Chaltinthanga te an ni. Mahse, Lungbel khua chu Chawnbura hovin an lo tang a, lungtum nen ringawt an lo umkir thei a. Hemi tum hian Chawnbura chu a in tihuai bik a, Tiau lui thlengin a um a. Tiau lui kamah chuan Selesih khaw pasalthate chu an lo tang ve tiat a. Karhluana chuan Chawnbura ngumah feim a khawh bur ta a. Chawnbura chuan "Vapualin a chang dublai a thlah ngai lo ve" tin phawi duh lo chuan a han su ngat ngat a, mahse rei a ding thei lova, a thu ta a. Karhluana chuan chutia amah kahruai-tu leh zirtirtu han thab chu a hreh ta ble a, lung-

chhe takin a mittui a tla ta zawih zawih a, Mahse,
Chawnbura'n chu chu a hmuhin "I va hmeichhia
ve ! i chem khan mi sat blum zo lo vang, ka kâwl-
hnâm hian ka nghawngah tan ang che Tin, ka lu
hi Sialin ai ang che, chuti lo chuan i thlarauin ka
thlarau a ngam lo vang" a ti ta a. Karhluana
chuan a that ta a A thih hian Pathlawi kum sawm-
thum mi vel a ni awm e

Chawnbura lû chu a la a, a kâwlhnâm chu a
la bawk a, Sialin a ai ta a. He hla hi a phuah a —

*"Sa ek e Lungbel e
Khitî tlang khamphêi hnuaiah e,
Chawnbur ka sak nak e,
Ka khing thang hnam Tiaural kaipui ing e"* tun

KARHLUANA

Karhluana hi Fanai, Bawitlung hnam a ni.
Lungbel khuah Chawnbura hnungzuitu a ni. Kum
1800 lai vel kha a ni ngei ang. Mi inzir mi tak,
huaisen si, tlawmngai em ema sawi a ni. Thlang-
tlak hmasak lai khan Sailoho khua Selesih (tunah
chuan Zawlsei khua) -ah a lo chhuk ve a, a huai-
sen avangin vêng hmâwrah, râl daidêngah In a nei
thin. Chuvangin a awmna chu Karhluana Vêng an
ti thin a, vêng dang chu Rolura vêng te, Pu Kawlha
vêngte an ti.

Selesih khuaa a awmlai hian Lungbel khuaa Chuango lalho chu, mi huaisen Chawnbura hruai in an lo thawk a, Selesih khua chu an rûn a, mi pasarih an that a Selesih-ho chu Lungbel khaw run turin an thawk ve leh a, mahse an lo um hrep a, Chawnbura chuan a um thui lutuk avangin Karhluana chuan a lo that a, a lu leh a kawlnâm a la a, Sialin a ai ta a ni Mi huaisen Chawnbura thattu a nih avang chuan a lo hmingthang ta em em a.

Selesih khua chuan, Chawnbura a thih tak avang chuan, Lungbel khua chu an zuam ta a, rûn an rawt leh a Mahse Karhluana chuan a huphurh deuh va, "Tun nge Vana Arsi hawlhtla thei ang ?" a ti a, tel ve loh a tum ta a

Karhluana a tel duh lo tih an hriat chuan, an pasaltha pakhat Thura chuan, ama hmingthanna tur nin a ring a, a hova rûn an tum ta a An han rûn ta ngei a, an hlawhtling viau mai a, Thura chuan thival hruithum a hawn a Chu thival chu a fanu a awrhtir a. Karhluana chuan, "Chêmtê, khaw a mi nge ?" a ti a. Thura chuan, "Chêmtê, ka pain vana Arsi a mi a hawlhtlak ti rawh," a ti a. Chu chu Karhluana chuan a ngaimawh ta hle a

Thura chuan, Karhluana chu a tawng chhlih tak avang chuan Karhluana rilru chu a nuam thei ta hauh lo mai a. Hmar hnam awmna Ngopa khua chu an rûn ve leh ta ngat a Hmar hnam pasaltha Chawrkhuapa chuan a chalah thalin a kâp a, a thi ve ta.

" Karhluana hi a thihin a la upa vak lo, Pahlawi zên zâwn chauh a ni awm e. A thlahte hriat a ni lo.

DARHNAWKA

Darhnawka hi Chhakchhuak, Chalthleng hnam a ni. A rei yak lo, chhuan li emaw a ni tawh. A thlahte chu Tiangzawl khua Chin hills-ah an la awm, tuna la damte chu Ralkhuaja leh Lianruanga an ni. A naupan laun Khawsum khua leh Lianduh khua, Lentlang pang chhak lamah a awm a, a pui-thin hnuin Rallang khuaah a awm ta a. Nupui fanau neia khawsa a ni. Amah hi pa âwmkhauh pui, chak tak, kawhsen em em, tihbaawm tak a ni. Hafang hraw pui pui nei a ni awm e, chuvangin mi tam takin, Ngho a nei a, 'Darhnaw Sakeia' an ti hial a. Sai pahnih a kap a, sakei sawm leh pathum, ral sawmnga a that a, khuang vawihnih a chawi a, tar kûnin a dam a. Sal hi a man teuh va, chungho chu lo thlovah a ruai mai thin an ti. Zahau pasaltha Vanhnuaithanga nen an in el thin an ti bawh.

Sailo lalte do a duh avangin Rallang khua chu a chhuahsan a, Zawngte tlangah khua a siam ta, a nau Khuangtuaja chuan Lotha ram a kai a, Hualngo lai Zanghinga chuan Vangvaah khua a siam bawh a, heng hi Lentlang vek an ni a. Sailoho chu an do ta ngei a.

An inngeihlohna chhan ber ni a lang chu, Saiso lal Vuttaia hi, Rallang khuaah Hualngo salah kum sarh a tang a, Saiso lalho chuan Vuttaia tlan-na an khawn chiam a, thi leh dâr tam tawk takin an tlan ta a, tin, thu a tiam bawk a, 'Hualngo lak-ah nunchhiat kan bawl reng reng lo ang a, kan bawl chuan kan lu leh banin a tuar ang a, kan silaimu pawh a kal lo vang, ni leh thlain min tlak-pui ang' tin.

Vûta chu a chhuak ta ngei a, a ropui leh ta em em a, khua pawh tam tak a nei leh ta a, a ropui tawka a inhriat avang chuan a thutiam kha a pawisa ta lova, Lentlai zain he hla hi a phuah ta a—

*"Luiah lengngha suarah pal ang kan dan,
Hualngo lalna Lentlangah pal ung kan dan"* tin

He hla hi Hualngoho chuan an ngaimawh ta hle mai a, Lentlang an lo hiam lui ta ngat a, a chhanna an phuah lêt ve ta a—

*"Hualngo lalna thangvan hnua a zau ruai e.
Vuta tlanna behthi ka kir rua lo ve"* an ti ta a.

An thu chu a inrem thei lo ta tulh tulh a, Vuta chu khawchhak Lungdar khuaah khaw l'an tawt takin a awm a Pasaltha Darbnawka leh Hualngo Zahuata chu an zuk zin ta a. Mahse Vuta hian a lo pawisa vak lo, thinrim tak phei chuan a lo chhang lo. Hualngoho chu an lungni lo hle a, Vuta hnenah, chuan "I thutiam zawng zawng kha i theihngbilh hman em ni? Lo ngai reng rawh,"

Hualngo ral kan lo lian ang" tün thürim deuhvin
an hâwnsan ta a

Vuta chu thiam lo inti deuh mah se, a rilru
a nem duh tlat lova Mahse Rullam khuaah a
chhukthla ta a, a lute lo`do atan a kalsan ta a

An indo ta ngei a, Sailoho chuan Fanaho an
thurualpui a, Hualngoho chuan Zahauho an thurual-
pui a, Tiau lui kamah indo an buatsaih ta a Dar-
hnawka chuan Tawhlloh Kawr an tih hi a ha a, an
kap hui hui a, an fuh thei hauh lova Sailoho
chuan Vuta thutiam kha an chhuanlam viau va,
Hualngoho chan a tha deuh an ti Hemi kum
atang hian "Tawng tawh hnu leh tuisik baw tawh
a ruh theih loh" tih Thufing hi a lârtan a ni awm e.

Hemi an indo zawh hian, Thilthek khuaah
Sailo lal, Lalnguauva leh Fanai lal Zaduna an awm
kawp a, chu chu Darhnawka ho chuan do an tum
leh ta a. An indo dawn chuan Lalnguauva leh Za-
duna chuan sahrang lianpui hi an thil a, "Darhnawka
tum ngam apiangin hei hi la rawh se" an ti a. Tu-
man an la lova a tawpah Chawngneihlala Hnamte
hnamin a la ta a, an indo ta ngei a, Hualngoho
chu Darhnawka'n hma a hruai a, Sailo lamah chuan
Chawngneihlala chu a lo hmasa a. Darhnawka
chuan a hmuh veleh, "Saw ngei saw min tumtu tur
a ni ang, tuman lo ti ve suh u" tün a pan ta a
Chawngneihlala chu a zuan a, "Keimah Darhnaw
Sakeia" a ti a, a samah a hnûk a, a kuai kûn a,
a tukkhumahte a seh a, a sawphlum ta a Chawng-

neihlala pa chuan Hualngho hi Hnamte thlahtu an ni a, mahni piannate do hi a thianglo a ni thin, a fapa-a kal tur chu a awi lo reng a ni an ti An pasaltha a thih tak avangin Sailoho chu chan chhe deuh chuan an sawi.

Darhnawka hi a tar hle hnu chuan chhak lamah Paihte ral an lo han ta a, an ninawm hle ta a. A fate hnenah chuan, "Fate u, Paihte hi Hualngo sal an ni thin a, an intlan nan mualbem khua ah pawh ka han man a ni, hlau reng reng suh u a ti thin A tar hle a, raldo tlak a ni tawh lova, a vanglai hun a ngai hle thin. A tai thih dawna a fate thu a chah chu, "Lo tlanchhe reng reng suh u, in tlanchhiat chuan Mitthi khuaah puanfen leh Tui-buin ka lo hmuak ang che u" a ti a

CHAWNGBAWLA (Kum 1800 hun lai)

Hemi hi Chhakchhuak, Hualhâng hnam a ni. A pa chu Lalhnuna a ni a, a pa pawh hi Pasaltha chu a ni. Lalhnuna hi chu Tizu ralah, Lentlangah pathing a ni tawh a, a hmingthang hman tawh a ni. Chawngbawla hi a la rei vak lo, chhuan thumna emaw chauh a la ni, Mizorama vai lo len hma lawk kha a vanglai hun a ni a, Kum 1850 lai vel hi a ni ang. Amah hi nupui fanau neia khawsa a ni a, fapa pathum Saizema, Saitawna leh Vawmthawm

a nei a, fanu pakhat Satchhingi a nei bawh An
thlahte leh chu Kapliana, Vanchheuva leh Hrang-
hleia an ni (Kapliana fapa chiu Lalchungnunga,
Mizorama Skul lam hotu ber (D I S) a ni)

Lentlang atang hian Chhim lam hawin thlang
an lo tla a, Lunglei bul Sairep tlangah Kaihzawl
hmunah an awm ta. Sairep tlang pawh hi he mite
ho Sai ram chhuahna tlang a nih vangin a ni Tin,
Lentlanga an awm lai hian, hlate pawh an uar ve
tawh hle a ni tih a lang --

*"Lentlangah riltui a put e,
Mi namenin chawi lo u,
Iha var suavin chawi rawh se"*

*"Lentlangah bingbi a par e,
Mi namenin thliak lo u,
Chhuihtlangvawnga'n thliak rawh se"*

Thlang an lo tlak lai hian an invai var tan
a, chhim Mualthuam khua an rûn a, he hla hi an
phuah a -

*"Chhimtiang kan vangkhua-ah
Lalhnunpuu'n Mualthuam val a kai
Theirualin lammual a chil dip e" tun.*

Chawngbawla chu a lo huaisenin ho a lo nei
tan ta a, Sai ram chhuah te, Phaituala vai rûnte
an lo ching ta a, Hla-ah—

*"Lentu hnuaiah Saipui huk rul e,
Zawlkhaw hawih theirual a chiah dip e" tun*

Amah hi mi huaisen, uangthuang lo tak, in-
thup mai tak a ni. Huna a priat chuan tlan mai a
breh lo, mahse tan hunah huaitakin a tang leh
ngam thin. Vawikhat pawh zo hunah mi pakhat
hian a hrelova, "Thiana, sabawp engzat nge i man
tawh?" a ti chhen a Chawngbawla chuan "Tih-
tham ka la man lo ve, Lungthu zat pawh a la ni
lo, Savawm chlio sang kai bawp pakhat chu ka
man a, Sakei chhuk lam bawp ka man bawk a, a
pathumna ka la hmu lo" a ti a Chu pa chuan mi
huai tak tak a ni tih a hre ta a, a hnaith ngam ta
lo a, a zawt leh ngam bawk hek lo

Chhim leh Hmar indo lai khan Chawngbawla-
ho hian Hmar lam Sialhmur khua (Tunlain Tlang-
pui khua) an run a, chu khuaah chuan mi huaisen
tak mai a hming Chawngzika, Nghatebaka an tih
mai chu a awm a. Chawngzika chu Chawngbawla
tupa tur a ni a, a nu chuan "Taite, chhim ral an
lo lian ang a, i pu Chawngbawla a lo tel ngei ngei
ang, ani chu huaisen tak tak a tling a, lo do ve
suh ang che, a that mai ang che" a ti thin a. Mah-
se Nghatebaka hi mi roim tak, huai deuh mai a
ni ve a, "Pa leh pa chu kan intawk ang a, a van-
nei nei kan ni ang chu" a ti mai thin a Nghate-
baka nu sawi ang tak tak chuan Chawngbawlaho
chuan Sialhmur khua chu an rawn run ta a, an che
fuh viau nghe nghe a. An run ni tak hian Ngha-
tebaka chu Lungva luah a lo ramvak dah a, a lo
haw chu a thinur hle mai a, "Enge ni, chu?" a ti
a, a runtute um tur chuan a insam a, a chhuak ta
a. A va umphak ta a, huai takin a bei a, fenn a

khawh a, a khawhna kha a chhar a, a khawh leh zel a. Chawngbawlabo chu an tlan zel a, hnu a dâl zel a Tlangval pakhat huan 'Aw! vawin ni a, Chawngbawla ka ngaihzia chu' a ti a Mahse Chawngbawla chuan 'Nauva, tlan zel rawh. Chawngbawla pawh a bawl theih loh hi' a tihsan a

Chawngbawla chu a tlan zel a, mahse tan a khawh ve dawn ta a, "Min rawn ûm tawh suh, i thi ang e" tuin a au va Nghatebaka chuan a pawisa lova, a ûm' lui zel a, Chawngbawla chuan a lo ching i, a kiplum ta a Nghatebaka thi tur chuan, "Kha, keimah Chawngzika, Chawngbawla tupa, ka ni ngai e" tuin a au va Chu chu Chawngbawla'n a a briat chuan "Aw, nang kher i lo ni maw i min rawn ûm tawh suh tih pawhin min rawn ûm lui zel si a" a ti a, a mittui a tla an ti. Chawngbawla chuan a lu a la duh lova, mahse a thiante chuan "Ani pawh min thah tuin a ni a, a lu chu kan la tur a ni" an ti a, an tan ta a In thlen chuan Nghatebaka lu chu ral lu lawm pangigala lêm a ngai ta a, chumi tih loh chu pipu ngaihdaanin âtna an tih avangin Chawngbawla chu a mualchhuak ve hram a, mahse a lâm ve duh lo an ti

Chhim Bialah chuan Chawngbawla chu a lo hmingthang ta hle a Chutih hun lai chu Hmar Bialah Chhakchhuak hnam, Zampumanga, Hrangtinaia pa an tih chu an pasaltha hmingthang a lo ni bawka, Chawngbawla ai chuan a kum a naupang deuhin an sawi, Zampumanga chuan Chhim biala a laichun pa, Pasaltha hmingthang tak mai chu hmuh a chak ta a, a tlawh tuin Chawngbawla hnenah

chuan a va kal a, a inah a va thlenchilh nghe nghe a. Mikhual chawhmeh atan chuan âr an talh a, Chawngbawla chuan ar sa chu al fe hian a âl a, a fate chuan "Ka pa, kan arsa chu a va âl ve ?" an ti a, Chawngbawla chu a inti mak deuh a ni awm e, "A la tawk lo zu nia" a ti a, chi dar berhbu khat a âl belh leh an ti. Engvanga hetia lo inti mak nge a nih chu hriat a ni lo

Hemi te pahnih hi Khawnglung zann an phuah a .—

*"Chhumah an hrilh Chawngbawla thang hmasa e,
Hmarah an hrilh Zampumanga,
Kawlkei sat dai, sakawl a dawntuai leh e"*

*"Chhumah an hrilh Chawngbawla ral a tha an
ti maw,
Hmarah an hrilh Hrangtinai pa,
Tlungkhaw zawl chhan sakawl a dawntuai leh e."*

Chawngbawlate hun lai hian 'Chhim Zai' an tih hi a lar em em mai a, a bul tak chu a pa Lal-hnunate hun a ni mah mah a, mahse Chawngbawla hun hian an tilar zual ta a ni awm e Chung lai chuan Chhakchhuak nula hmeltha em em mai Lian-tuai a awm a, heti hian an phuah a—

*"Saipui sulzui chhmtiang ram lo ah,
Chawnpu par Lian hmel lo ang" tun.*

Chhim atang chuan Lianite chuan hmar lam an pan ta a, Riangtlei khuaah an awm ta a, he hla hian an phuah leh a—

*"Chuma hlui hnu Hmarah lo tuat thar leh e,
Fleitur chanthum lungdi Lianngovi" tün.*

Chung lai hun chuan vai an zuk rûn thin a,
'vaiho chuan lai bik an lo nei a, tha an ti hle a, an
zingah lai thlan an rawt ve a, a hla chuan—

*"Zu duh lam thum vai ang lai lovin,
Mihrang hun kai vai ang lai sela,
Kan do nem zel ang e" tün*

Chhim lam leh Hmar lama Hualngo thlangtla
chuan zu hmunte an lo uar ta a, hlite a lo pung
zel a, 'Kawrnu Zai' te a lo chhuak ta a. A phuah-
tu himasa bera an sawi chu Pakhuanga a ni a, Tuah
tavang par lai hian a phuah a —

*"Tualpui parin a vullai a suai,
Khuavel thungah Zata kan chawt zalengi,
Sum ang sawi laiah" tün*

Chu hla chu tlangval pahnih Chhingkhuma leh
Laldenga chuan tha an ti hle a, an sa fo mai a
An sak lai chuan Kawrnu (Thereng) hi a lo hram
ta hlerh hlerh mai a, Chhingkhuma chuan—

*"Thlangah Kawrnu a zai nem reng e,
A tah changin khawzo thing lenbuang a awi,
Di zun ngai a ang" a ti a*

Tin Laldenga chuan heti hian a ti ve a—

*"Kawrnru tapin thing lenbuang a awi,
Vala di ngai khawzo chhawl ang ka uai e,
Ramtuan rel lovin" a ti a.*

Pakhuanga hla chu he tlangval pahnihte hian'
an chaw lar a, Kawrnute an phuah a KAWRNU
ZAI intanna, a lo ni ta

ZAMPUIMANGA (Kum 1850 hun lai)

Zampuimanga hi Chhakchhuak Chalthleng hnam
a ni. Hualngo thlangtla hmar lama chhuk thla
pawl zing a mi a ni awm e Upa-ho sawi dan
chuan khawthlang Zampui tlang thleng hian Hual-
ngo-ho hi thlang an tla a, Zampui khua-a an awm
lala piang a ni a, a hmingah 'ZAMPUIMANGA'
an ti a, Mang chu lai tihna a ni a Fapa mala ni
a, a nu leh pa hming hriat a ni lo. Tin, Khawtlang
atang chuan Hualngo-ho chu an lo chho leh a, A-
zawl kiang, chhim lam mel sarihna hi an hmun hlui a
ni an ti. Chuta tang chuan an lo chho zel a, khaw-
chhak ram Riangtlei khuaah an awn a, chutah
chuan Chhim lam Hualngo-ho nen an infin leh a ni
awm e. Riangtlei khuaa an awm lai hian Fanai leh
Halkha hnam tangrual nen an indo va, an umdaih
leh ta an ti.

Riangtlei khua atang hian an lo chhuk leh a,
Tlungyel khuaah Sailo lai Vanhnuaiana bnenah añ

awm ta a, Hualngo-ho chu a hranin an awm ta rih
lova Tlungvel khuaah hian Zampuimanga chu a
tlangval ta a, nupui a nei a, fapa' a nei a, a hming-
ah Hrangtinaia an sa a Mahse Hrangtinaia hi a
thi leh thui a, fapa dang a nei leh tawh lo, chu-
vagin mipa lama a thlahte an awm lo a ni, fanu
erawh chu a nei awm e, hmeichhe lama a thlahte
chu Chawilung khaw velah hian la awm âwm takin
an sawi.

Tlungvel khuaah hian a huaisenzia a lo lang
tan ta a, Hualngo ho pawhin an chhuang hle a
Tin, Cnawngbawla aui a naupang deuh va, a thlak-
tu turin an hual rilru deuh thin an ti An hla-ah —

*“Chhuma' an hril Chawngbawla, Ral a tha an
ti maw,*

*Hmarah an hril Hrangtinaia pa,
Tlung khaw zawl chhan sakawl a dawntuai leh e”*

*“Chhuma' an hril Chawngbawla thang hmasa e,
Hmarah an hril Zampuimanga
Kawlkei satdai, sakawl a dawntuai leh e”* tiin

Hualngo-ho chuan an chhuang hle a, hui an
ti em em bawk a, sakawl tiin an vuah fiam hial a.
Tlungvelah hian sakei pahnh a tihlu an ti

Vanhnuailiana chu an bel ta zel a, Tlungvel
khua atangin Lamtut khua an kai a, Saitual khua-
ah an kai leh a, chutah chuan sakei pakhat a that
leh a. Saitual khuaa a awm lai hian, Ramvak ho

khbat chu sakein a ber a, an thian pakhat chu a la daih mai a. Chu pa chu Sakei chuan a sehhlum lawk lova, "Thiante u, mi chhan rawh u, chhan tlak ka la awm e" tin a au va, sakei chuan phairuang bukah a tawmpui tlak a, mahse tumabin an chhan ngam si lo Nakinah chuan "Chhan tlak ka awm ta lo" tin a lo au leh a, a thi ta a A thian-te chuan a ruang pawh la ngam lo chuan an hawn-san ta a. In an thlen chuan an sawi a, Zampui-manga chuan mak a ti a, a thinur hle a, "Thiante'n chhan tlak ka la awm ti a chhan ngam loh chu" a ti a Mahse miten "Nang pawhin i chhan ngam kher lovang" an ti a. Zampui-manga chuan a tuar thei ta lova, a zan a zan chuan miruang chu a la daih mai an ti.

Saitual atang hian Tualte khuaah an kai leh a, Tualte vanglai an tih hunlai hi a ni a Chai hla pakhat chuan -

*"An tlan ngai lo ve .
Tualte vanglai e .
Zampui-manga e . . "* tin an sa thin.

Chutih lai chuan Renthlei hnam nula Cheng-hnem Rambuan a tihthaih thin awm e. Tualte vanglai hi titi phungleng mai mai chu a tam hle, Vanhuailiana hi a ropui hle a ni awm e. Zampui-manga ho hian sakei an that hnem viau an ti

Tualte khua atang hian Champhai khua an kai ta, tun thlenga 'Vanhuailiana hmun' hmuh theih hi an hmun hlui a ni. Champhai an awm

lai hian Lungverh lui hnâr ngâw-ah sakei an zim a, a hlaubawm hle a An hual chhung chu khua atangin tiah takin a lang a, Zampuimanga leh sakei chu an intawng ta ngei a, a phaw hi a sehtir a, a kut ding lamin a sât a, sakei chuan thlanglam atangin phaw chu a pet ngur mai a, Zampuimanga chuan sakei chu a sathlum ta a. Chumi ni zet chu nunau hmuh phak a ni a, a ropui hle awm e Zampuimanga'n sakei a han sat meuh chu, nuho reng reng chuan pasal atan duh ngam an awm lo an ti hial a, a rapthlak hle a ni awm e

Sakei hi a ngam em em a, titiah chuan a Ni mumangah hriattir a ni a, "Zampuimanga chuan sakei chu hiau reng reng suh se, a seh lo vang amaherawhchu Nghalchang chu bei reng reng suh se" tih a ni a. Chuvangin sakei hi chu a zuam viau min a lang a Upaho thu uar thiam deuhvin an han sawi pheh chuan, 'Zampuimanga'n sakei sah tuma a han pan ngat chuan, sakei mangang hi uite mangang tê chul ang mai hi a ni an ti thin. Upa thenkhat sawi dan chuan mi sawm sehtu a thah ni pheh chuan, mi zawng zawng hian a chanchin an sawi a, lenna a hre lova, a inah a haw leh a, a zubih chu a khawn a, a mu ve ta mai an ti Sanghal erawh chu a bei ngai reng reng lo.

Champhai khuaa a awm lai hian a lo tar viau va, fapa a neih loh avangin, chhim lamah a farnute awmna khua Chawngtleng khuaah a tute bel turin a pheh ta a, tar takin a thi a, Bemtar khua, Chawngtleng khaw bulah an phum ta Sakei hi that hnem hle mah se, a thah zat hria an awm lo Tin, Cham-

phai khua a chhuahsan hnu hian Vanhnuathiana
chuan Paibte a do va, an darhsarh ve tan ta a ni
awm e.

HRATLIANA (Kum 1800 lai vel)

Hrathiana hi (Chhakchhuak hnam a ni a, a
eng ber chi tih hriatchianna a awm lo.) Lentlangah
patling a ni tawh a, Chawngbawla Pa, Lahnuna te
nen hian ruakhat an ni awm e, thlangtlak lain an
hotu pakhat a ni Amah hi mi huaisen tak, thu
rorum deuh mai a ni. Lentlangah hian patling a
ni tawh tih a lanna chu, an sechhun hlaah .—

*“Chhun rawh, chhun rawh Hrathiana,
A pui a chal thlu lo vun chhun zel rawh,
Hrathiana”* an ti.

Thlang an lo tia a, hmar lama chhuk pawlah
a tel a, Chipui khua, Mamit tlang thlang khu an
zuk thlang a, chuta an awm lai chuan, vai an run
a, Chawngchen zain Rohupa chuan a phuah a—

*“Kan that maw, kan that lo maw
Kan sahlam hi en ve u
Kawrpui thlunglu zur nguai e,”* tun.

Mahse Pawi thlangtia, Pakthanga, Khalthang
hoam chuan vai (vai hi kawr mi an ti, kawr an hak

avâng a ni) thahte mai mai chu tin he hla hi a
phuah a —

*“Nanga kawrpui thah vanga
I maw thlunglu i lei chu” a ti a.*

Rohupa chuan he hla hian a chhang leh a—

*“Kawrpui ka thah dem lo u
Chhawn leh di ai ka tuan e” a ti a*

Hmar lam atang chuan Chhim lamah an lo
phei leh a Lunglei bul Zopui hmunah awmhmun an
rem ta. Chutin hualai chuan Zopui Zai hi a lo
chhuak a thenkhat chuan he Zopui atanga phuah
ni ve hial tein an sawi a, mahse Lallula Zopui,
khawchhak atanga chhuak hi a ni zawk a. Hrat-
hana bo chuan an phuan belh ve a—

*“Kan ri khum khum tlawng hnar a mi,
Kan ri khum khum tlawng hnar a mi,”*

*“Tlawng hnar a mi kan ri khum khum e,
Senglawn Zopui ka kai zo ding maw e”*

*“Senglawn zopuih alchi bo e,
Pui saitha tam e” an ti a.*

Zopuih chuan Hualngo thlangtla chhim lam
a mi nen an infin a, Pasaltha an tam a, ramsa a
tam a, Sairam an chhuak thin He Zopui hi Flawng
lui hnar a ni a, an ropui hlein an thawm a na hle
a ni thei e, an hlain a sawi a Tin, Sainghote chu
an ngah hle a, mahse hmanlai hian Chi a vang hle

a ni awm a; Saingho pakhat hian tunlana chi ser
khat ang hi a thleng theih a ni, an ti

Tin, hetih hunlai hian Sailo lai, Lallula chu
khawchhak Zopua Thlânrawnho a rawt zawh hnuah
khawthlangah Darlung khuaah a pem ta daih a, chu
khuaah chuan a inti ropui hle mai a, DARLUNG
ZAI Chai hla ropui pawl hi a siam a Tin, khaw-
chhak lama Sailo lai, Laltuaka ho el nan heti hian
a ti a —

*“Min chuan ve u, Darlung kan awinkhua e,
Laldanga run In laiah zum ruat e”*

*“Laldanga run In laiah zam ruat e,
Nitin tiandur a ri chiur nghuan e”* tinn

A ropuun darte pawh an nei hmingthang hle
tawh a ni ang He hla hi Hratlana chuan a ngai-
mawhin amah a lo ingaibhel a, Zopui zain a va
cho va,

*“Darlung zathum khua ka suan hman,
Tlanzai rel lo keimah Hratdanga”*

*“Tlanzai rel lo keimah Hratdanga,
Zathum rual hnu ka dal zel ang e”* tinn.

Tin, Lallula chu Hreichuk khuaah a kai leh
ta a.

Hualngoho chhim leh hmara awm chu an in-
thurual a, an intihuan tumah pawisak nei awm
pawhin an lang ta lo va. Sailo pawhin hnawksak

dawnin an bre tan ta a "Het anga Hualngo ho kan zuah len chuan min tichau ang a, Zadengho pawh an tichau ang che u" tin Zadeng lalho chu an thurualpui ta a Tichuan Chhim leh Hmara Hualngoho chu an infn khawm loh nan Sailoho chu Sialhauah in sangkhat thingin an awn ta a An kiangah chuan Luangkawn hmuna Hualngoho chu Pawi thlangtla tlein nen an awn a An karah thu a that vak loh avang chuan Hualngoho chuan Sailoho chu he hla hian an cho ta a —

*"Thangur pui fawk dum e, Sialhauah um ang thu,
Luangkawnah Kamkei rual dar ang mi chhat
teh lu,
Tlan zai kan rel lovang e" an ti ta*

An indo ta nger a, Hualngoho tlein te chu an che fuh a, Sailoho chu an hneh a, an lal Vuttaia chu Pawi pakhat hian a man ta tlat mai a Nun-cho takin Zadengho kut leh ke an tan sak nual mai a Vuta chu a mantu Pawi chuan a kawlingam ta lova, Hualngo kutah a hian chhawng a, Tiauralah, Hualngo lal khua, Rallang an tihah chuan salah kum 6 a tang a, Sailo-in an tlan chhuak leh a ni Hualngoho chu an uang em em mai a, heng hi an hla a ni —

*"Hualhang chunlala te u, I maw sui!lung in phun,
Vuta hren kaw! kan bun, Zadeng pheiphung
kan tan.
Chhuahtlang a mawi mang e," an ti a ni*

**Chhim lama Hratiana ho chuan he hla hi an
phuah ve a —**

*“Chhmtiang hmartiang an infawk dum e,
Sa ang tlan lentu mau hnuaiah,*

*Chhmtiang hmartiang su an tlan zove,
Zopuah hnutiang ka dal ang e,*

*Zopuah hnutiang ka dal nang e,
Mualthuamah Sia'phaw ka sir ang e,*

*Chhmtiang hmartiang tui ang kan lak e,
Sailo hrin chawnbanah sah re' i,” an ti a*

**Zop'u ram Senglawna an awm lai hian an
thawm a tha hle a, tumah huphurh awmin an lang
lo, Ramsa lam dawh an bei hle — An blaah chuan—**

*“Zotlangah Valan hnam kan len e,
Zunfei kan chuwi sai a rum chur e”*

*“Zunfei kan chuwi sai a rum chur e,
Kan ruallawh ka than chungnung e” te an ti.*

**Chhim Zote bul Chemtum khuaah sawn, Sai-
tawia huaisen inti ve tak mai hi a awm a, Hrat-
iana cho rikrik deuhvin Zopuah a va zin a,
Hratiana late chuan Salam hlan an lo phuah a, —**

*“A au ral ral saw ralah,
Tu fa hrai maw laumi ar ang man ang a,
Liandung hraichawi” an lo ti a, a dai ta deuh
a ni awm e.*

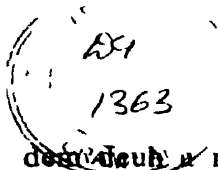
Hrathiana hi tar tak ramchhuahna pawha tel
 peih lovin a dam a, a thihna leh a hote leh, a
 thlahte zel hi chhui theih a ni mang lo A awmna
 khua chu a chhuahsan leh a, Arakan bial lam a
 pan a ni mai thei Arakan bialah hnam pakhat,
 Lusei tawng hmang, pai deuh taka, Lakhei leh a
 vela hnam dang tawng pawh nual hi in tlemte an
 la awm a, Heng-ho hi Hrathiana hnung zuitate chu
 an la ni mai thei a ni

VANA PA (Hrangah'na) (Vadna)

Vana Pa hi a li h'lo'lo viav mai Sulo lal,
 Vanhnuahiana hova Tulte khua an awm lai hi n
 hi a ni, Kum '830 lai vel kha a vanglo a ni awm
 e A hmung tak chu Hrang achhinga a ni, Chawng-
 thu hnam a ni a, tin, Vih'hi hnam an ni leh a,
 chavang a fapa hi FAVANA a ni a, ama hmung
 tak aui VANA PA ti hiar a li zavk a ni Fa-
 pa a nei chuan hi na hantle a thi a, fapa dang
 a nei len tawh lo a, chavang fapa lamah thlah a
 nei lo A hnung hnung hnung e chu tun thlang
 hian Hmar bial Ngopa khua hian la awm an ti A
 piauna khuate, a na leh pate leh a unate hriatna
 a awm lo a ni awm e Thèntlang khuaah a awm
 a, Aizawl khuaah a chhuk leh a, chuta tang chuan
 Darlawng khuaah Sulo lal Lalvunga hnenah a awm

ta a? Lalsavunga thih hnuin a fapa Vanhnuailiana
a bêl leh a, Vanhnuailiana-ho chuan Saitual khuaah
an kai ta a ni

Saitual khuaa an awm lai bian khawchhak
Pawih, Thlanrâwn hnam leh Chhunchung hnam hi
rawlrâlin an lo kal a, an khawdaiah an hmu a,
chung chuan Rukrak puan dung leh vang tial puan
tial buai hi an sin a. Chumi teho chu tunlala
Kawikulh khua hi an inkulhna a ni a, a hming
pawhin a pu hlen ta a, chuta tang chuan Saitual
khaw velah an rawl a lo ni a. Rawlrâl ngeia lo
kal an nih an rin avangin Vana Pa-ho chuan an um
ta a, Zuchhip khaw phaisen lualah an um a, Tualte
khua leh Chalrang khaw inkarah Thlikva luidungah
an um zel a. Thinghrangkawn (Khuangleng khua
leh Leithum khaw inkarah) an thleng a, a thiante
chuan "An hla tawh em mai, i kirsan mai ang u"
tih an rawt a. Chumi tuma a kalpuite chu,
Chawngduma te, Tawkate an ni Mahse Vana Pa
chu "An ram an thlen hunah an la muang ang a
kan la nang ngei ang" a ti ta a. Tiau lui an umkai
a, Tiau lui kam Chithar khaw bul, Tuirâp lukamah
an riak an han nang ta a. Zan an muthilh hlana
beih an rawt a, mahse Pawi pakhat chu a muhil
thei haub lo mai a, a inhiat leh sarh sarh thih a
Tawka chuan "A meng ber khi ka han man ang a
a dang khi lo kap ang che u" a ti a. Mahse Vana
Pa chuan, "Tawka, lo ngawi rih rawh, ka han kap
ang" a ti a, a kaphlum ta a. Midang chu an thab
leh thab loh hriat a ni lo. Hemi tuma an ral um
hi an um thun em em avangin Vana Pa chu a hming
tha viau va, mahse chuhhelh deuha a lan avang hriat

tlein chuan an deuh a ni. Hei hi a hming-
than tanna ni berin an sawi thin Pawih ral khaan
kal darh a, Thangchema-ho chu Leithum tlangding
zawhin an khua an tiling a ni Saitual khua atang
hian Tualte khuaah an kai ta.

Vana Pa hi mi thinchhe deuh mai a ni a,
amah a huaisen si a, mi zawng zawng tan a hlah-
awm a, mi fak a hlawh thei thin lo Kawng dang
dangah fel hle mah se, a thinchhiatna avang hian
tuman an fak tak tak thei lo Chuvangin zaidam a
châk em em a, zir a tum ta a, a zir thei ta a, a lo
hmingtha ta em em a A zir dan leh a zir a a
awmdan thenkhatte —

(1) Nikhat chu Thlangra leh Parkawng hi a
tah a, a dah tha a A fanu te inlengte chin a
zaidam tak tak emaw tih fiah nan an sat chhia
a A leng a lo haw a, an sahchhit chu a hmu a,
‘Heigte hi arbawm mawngphahah te artui bawm
ahle a la tha ngai e’ tui a dah tha ta a

(2) Sakei hi a khuain an zim a, Hualdar an
sat kual pup a, mipui an chau tawh a, a hlahawm
baw si a An lalpa Vanhuailana chuan hualdar
a rawn hel a, hnathawk lote chu a hau va a hnung
lawkah Vana Pa chu a lo kal a, ‘E khai, he laiah
ka rin zawng tak tak in awm alawm lehlam chuan
an zo thelh thelh asin’ tui zaidam takin a ti a,
tichuan an thawk zo ta mai a

(3) Liankhama hova Diltlang khuaa an awm
lai hian mi pakhatin a lo vah a chuh a, a hreipui

a paihsak a, Vana Pa chuan "Vai vai takai, ka
chhar leh mai ang" a ti a, a chhar leh mai an ti

(4) Tin, Diltlang khuaa an awm lai vêk hian
a thibeh an chhuhsak a Vana Pa chuan, "Chhe
hei, an thlahh hunah ka chhar leh mai ang" a ti
ta a ni.

A riru chu a lo siam danglam ta a, a lo
zaidam thei ta a, mi zaidam bera sawi hui hui a
lo ni ta

Tin, TLAWMNGAIHNA lam hi a uar em
em baw a, tawngkam thlum tak leh tlawmngaihna
midang tanpu leh hum tumna chu a nei ta tlat a
Amah hi kawngkhat ngaihtah chuan mi ti kher
kher, thuhnu vêng ta rêng rêng a ni a A uang
duh lo em em a, a chapo duh hek lo

(1) Vanhnuaiahana hova, Champhai khua an
an awm lai hian a tlawmngaihzia chu hei hi a ni,
'Khuaah a laiah Lal In a awm ang a, Lo lamah
mi chhia an laia ang a, In lam leh Lo lamah râl
dai do atan ka awm ang' a ti a, a awm tlat a ni

(2) A thusawi hi hiattthiam a har hle thin. An
lalpa haenah, 'Kei chu satu hi a thar ai chuan a
hing hi ka lai chuang lo' a ti a. An lalpa phei
chuan a awi viaw an ti. An lalpa vek hian zu
hmanah a hau va, 'I chung a tha pawh i hre duh
lo' a ti a Mahse Vana Pa chuan tun hma-a an lal
tnilpek chu a kir leh hial an ti a, chuvangin mi ti
kher khei tak chu a ni.

Vana Pa hian huaisen lamah te hian thiante
 hi a el em em thin A hun lai hian mi huaisen deuh
 mai, Chawngduma, Tlau hnam a awm a Chu mi
 chu a hui em em mai a, mahse a fimkhur hleh
 deuh thin avangin Vana Pa hi a tluk lo deuh thin
 a ang hle Chutia an in-el em em thin lai chuan an
 ram kal dun tumin dai kiangah hian naupang pa-
 hnih hi an lo insual dawn a, pakhat chuan "Keimah
 Chawngduma" a ti a, pakhat chuan Keimah Vana
 Pa" a ti bawh a Anni pahnih chuan hnimbuk
 phenh an bihtla ru ta a Nauyangte chu an in-
 sual ta ngei a, Vana Pa inti chu a tlanchlie ta a,
 Chawngduma inti chuan a um ta a, Vana Pa chu
 tlawm a ngi hie mai a, Chawngduma chu a him
 hle a, Vana Pa chuan hnimbuk atang chuan, zaw-
 tê hian, "Nauva, khati em em chuan ka tian
 ngai lo" a ti ru a Naki h chuan Vana Pa inti
 chuan tan a lo siam a, Chawngduma inti chu a vel
 ta a Chutah zet chuan Vana Pa chuan "Kha maw"
 a ti e an ti Chawngduma nen chuan an inel em
 em a, pakhat tih theih hi chu theih ve zel an tum
 ve ve thin. Caung hun lai chuan Hrahsel hnam
 Chhunkima an th chuan Chawngduma chu Lo a
 phel a, a kum lehah chuan Vana Pa chuan Chhun-
 kima lo mawng chu sahthlak a tum ve ta tlat mai
 a Mahse Chhunkima chuan a phal lo va, "Ka
 phal lo reng reng mai, lai tan vawh ka talh a, ka
 thu thu a ni" a ti a Vana Pa chuan a haw ta a,
 "Awh aw aw, talh i sawi alo" Chitharah Pawih ka
 talh a, Chivuah Sei ka talli a, i saza ki khan mi
 han tai teh, i lu ka la ang e" a ti ta a Chhun-
 kima chuan a hlau ta a, a phel ta an ti Hei hi a
 zaidam zir hnua a thinur lehna a ni an ti

Vana Pa chu a lo hmingthang ta em em a,
 mi mangang te tanpui a taima a, a huaissen si a,
 Val upa langsar ber a ni ta Chung hun lai chu
 Pawih ral hlauh lai a ni a, hotu ber, sulsutu leh ral
 dai dengah a tang ngam ieng thin, a bulah tumah
 an thatche ngai lo, mi ho a thiam em em a ni A
 ho-a an ramchhuah te hian an riabuk an tichhe
 lo va, tibchhiat ahnêkin tha takin an kalsan thin, a
 chhan chu, midangin an lo hman ve duh tâkin a ti
 a ni

Hmanlai râl tam lai chuan, veng hmawra awm
 hi a hlauhawm a, "Kei veng hmawrah ka awm ang
 a, a laiah hmeithai leh chhiava te awm rawh se" a
 ti thin a "Kein thlawhhma tâwp ber ka nei ang
 a Lalin a hnai ber nei sela, hmeithai leh chhiava-
 ho laia rawh se" a ti thin

Mi aia a nunna a dahkhamna hi a ropui na
 a, a damlai aui a thih hnuah a hmingthang deuh
 deuh a ni

KHUANGPUITHLURHA

He mi hi Hmar hnam a ni. Vanhnuailiana
 fapa Liankhama khuaa awm a ni. Lungpher khua-
 ah a awm thin British sawikar lo len hma lawk
 (Kum 1890) lai vel kha a vanglai a ni âwm e.

Tbhangtla pawlah a tel ve a, Liankhama khaw mi
huaisen hmingthang leh an chawimawi hui hui
a ni

Chung hunlai chuan, Sailo lai Liankhama te
chu ropui an inti em em a, an aia chungnung hi an
velah an awmin an ring lo hial a. An rammu a,
Aizawl bul Muthi khua an thleng a, chu khuaah
chuan Chenkual hnam nula hmeitha deuh mai Tuali
a awm a. Liankhama chuan hmeitha a tih em avang-
in nupui atan a la ta a. Tuali pa chuan, "Min duh
tak tak a nih chuan in khuaah haw leh ula, lo kal
leh ula kan inner ang chu" a lo ti a. Chutih lai
chuan an lai Sailo bawk Kalkhama te chuan an bei
ve a, Tuali pa chuan, thu nget a awm si loh chuan
an lai te chu hnial ngam a inrin loh vang a ni a.
Mahse, Liankhama te chuan, 'Muvanlai-in chhâwl
kan bâng tawh alawm tunge tawh ngam ang?' an
ti a, an hawn duh ta lo va.

Tuali Pa hlaubthawn ang tak chuan an lai te
chuan an bei ve ta chhen a, a hnial rei ngam ta lo
va, Kalkhama chu a neihtir ta a. Chutih Kalkhama
a nei ta chu an haw em em a, Liankhama te chuan
hlate an phuah el a, chung hun chu, 'Darthialang
zai' chhuah lai a ni a, an tamna chhuangin palzûc
te an tum ta a, indo an tithlu ta dêr mai a.

Muthi hmuna an awm chu an zuk rûn ta
ngei a, Khuangpuitlirha chu an lasolli a a ni.

LIANCHHIARI LEH CHAWNGFIANGA

He m te chanchin hi a bla viau mai, kum 1700 lai vel kha a rin theih a Lianchhiari hi Thangluah hnam a ni, a pa chu Vanhnuaithanga a ni âwm e. Lal tak taka, khaw awp an ni lo va, a pa u Van nua Dungtlang khuaa a lal lai hian veng nei hrangin an dah a, lal tluka ropui leh zahawm an ni Nuta leh laizawn dang a nei lo a ni âwm e

Chawngfianga hi Hnamte hnam a ni, mi chhi ve mai, tlangval fel tak, hawihhawm em em, hotute mitlung tak a ni. A chhungle chanchin hriatra a awm lo.

An hunlai hi Thlangtlâk hmasak lai a n, Dungtlangah hian In tam takin an awm a ni. He khuaa an awm lai hian an lo nula-tlangval ta a, an inkawmin an lo induh ve ta a ni awm e. Maise, Chawngfianga hi mi thuhnuairawlh tak a nih avangin, a mi chhiatzia hre reigin Lianchhiari hi a beisei ngam reng reng o. Lianchhiari hian a duh em em a, Chawngfianga hmu lo hian a awm thei thin lo. Mi muk tak, hmeltha tak, hlaphuah thiam tak a ni a, tun thlang hian 'LIANCHHIARI ZAI' a la awm a ni.

Lo en hun lain Lianchhiari pa chuan lo a en ve a, a lo enah chuan Bûngpui buk em em hi a

awm a, a thlâk a huphurh avangin a pawm tha
ngam lo va In a thlen chuan a lo en thatzia ieh
Bûngpui sahthlak a huphurh avanga a neih ngam
mang loh thu a sawi a A fanu chuan, "Ka pa, i
huat dawn loh chuan, a 'satthla theitu tur chu ka
lâwm thei ang" a ti a Lianchhiari pa chuan, "Saw
Bûng thlak thei chu ka haw lo varg, i duh chuan
lâwm ta che," a ti a Lo chu a pawin nghet ta a.

Lo vah hunah chuan, Lianchhiari chuan
Chawngfianga chu a lâwm ta a Bungpui thlak ni
chuan, a pa pawh a feh ve a Chawngfianga chu
Bûngpui chuan a hawn a, a chekthla zung zung
ta mai a, a zar sahthlak chu Vazar thlawkthla ang
zung zung ni a nian ti. Lianchhiari pa chu a lung-
awi ta em em a, a fate chu Losul haw hun hman
gnah tha takin a hawsan ta a Lianchhiari chuan
he hla hi a phuah ta a -

*"Kan ram loah Bungpui a thuam lui e,
Hmingtha Chawngfianga chuan
Thlanga lam zir na ngat e"* tin.

Lianchhiari hian Chawngfianga chu a duh em
em a, mahse lal nula a ni s a, ani hi mi chhia mai
a nih avangin, Chawngfianga chuan a zah em em
mai a Ani feh ni chuan a pum a tina der a,
Chawngfianga chuan a piw haw ta a

Lianchhiari che, Chawngfianga hmu lo chuan
a awm thei reng reng lo va, nitan zantin mai hian
an inzu thin a Tningphur te, feh te hian an kal
dun reng reng thin a. Chawngfianga hi mising tak,

mahnı nihna hre tak, invêng em em a nı a. Hman-
lala Lal nula ngai chu thah mai an nih avangin an
chesual reng reng lo.

Chuti khawpa Lianchhiari'n a lo duh ve avang
chuan inneih an rawt ta a. Chawngfianga chuan
Palai a tir ta a. Lianchhiari pa chu a lo tha em
em a, "Chawngfianga chu kan duh khawp alawm,
sum leh pai nei lo mah se, a pawm kan thiam ang
a, tu'hlawh fangkhat pawb Tlaiab ka pawm mai
ang" tın a lo chhang a Mahse a palai tirhte chu
an rilru a tha lova, Chawngfianga chu an itsik tlat
avangin dâwt an sawı ta a, "Lianchhiari pa chuan,
'Keini min neihna sum a nei da'n em ni' a ti e"
tın thu an thlen ta a. Chawngfianga chu a bei-
dawng ta em em a.

Lianchhiari chuan a pa tawngka kha a reh
reng sı a, chutia Chawngfianga thle ta deuha a lang
chu a mangang a, thingphurh puiah a sawm leh ta
a. Tin, thu tam tak an sawı dun hnu chuan an
haw a, Chawngfianga chuan Palai a tir leh ta a.
Lianchhiari pa chu a lo tha leh em em a Mahse,
palate chu an rilru a chhiat em em avangin an in-
nei tak tak ang tih an hlau ta a Chawngfianga
hnenah chuan, 'Chawngfianga hian beisei leh ngaih-
thatna a nei em ni? Engmah nei sı lova hetia min
rawn tih fo, ka hre thiam lo Lianchhiari pain a ti"
tın thu an thlen ta a Chu chu Chawngfiang chuan
a hlau ta em em a, an rawk mai te a hlau ta a,
Chhingzawı khua, an khua ațanga mel thum emaw
lekah a pêm ta a. He mite thian dun hi an innei
lo bten ta vang vang mai.

Lianchhiari chu a lungleng em em thin a,
tlang atangin a thlir reng reng a, tun thlengin 'LIAN-
CHHIARI LUNGLLEN TLANG" an ti ta a ni. he
hla hi a phuah a—

*"Thlangah zuk thlir ila, Thle nghiala tual a lenna,
Keini cho rual loh a, lenthuma ni za hrilli"* tun

Nikhuà a lo rei ta deuh va, Lianchhiari pa
chuan Khuangchawi a tum a, an vel khuate chu a
chah chiam a. Chumi tum chuan Chawngfianga
pawh a lo tel ve a, Lianchhiari chuan a ko hrang a,
an lo chesual dun ta a, a nuin a hre hmasa ber nghe
nghe a Lianchhiari chuan he hla hi a phuah a

*"Kan va tih luattukah Lengin ka zir sual e,
Ka pavanhnua! thang tur a than ni bang kir e"* tun

Lianchhiari chuan Chawngfianga chu a ngai em em
a, an titi dun a, thu hlui te an sawi chhuak a, he
hla hi a phuah a—

*"Hmawng ang i pem dawnin,
Hrui angin mi zawt lo ve
Kei chuan nghilh lem ang maw '
Tuahtirh ka lungdi e"* tun.

A lung a leng em em thin

Lianchhiari pa Khuangchawi hnu chuan
Chuaungo Pasaltha Tulera chuan Lianchhiari chu
nupuiah a bia a. Mahse, Lianchhiari chuan Chawng-
fianga a ngaih a la reh thei lo va, a hming sawi

lovin a awm thei bawh hek lo. Chuvangin, Lianchhiari pa chuan "Chawngfianga sawi lovin kan awm thei lo vang a, sawi i huat chuan kan inrem thei lo vang" a ti a Tulera chuan "In tlangval a nih chu ka hria a, chutia sawi reng chu ka remti lo" a ti a, an innei thei ta lo.

Tulera nen an inrem loh hnu chuan Pawngsena'n "Chawngfianga in sawi ka huat chuan sum pawh, mihring pawh ka chang lo mai ang" tia in-tiamin Lianchhiari chu a nei ta a.

Hun a lo rei ta a, Chawngfianga pawhin nupui a nei a, fate a nei bawh a, Lianchhiari pawhin fa a nei tawh a Tin, Chawngfianga te khuaah chuan tãmpui a lo tla a, pûr an phur zing ta hle mai a, Chawngfianga nau chu Lianchhiari te khuaah Hreipui a buh phurh tur thleng tumin a kal ta a Lianchhiari in kher a va thleng a, ani chuan a lo hria a, ni-mahsela a ute chanchin chu a hre ve lo va Lianchhiari chuan buh chu zo tawkin a phurhtir a, a hriat lohvah a buh leina hreipui chu a phurah a dah leh a, ' I u hnenah chuan 'Ka buh leina nu chuan a lo leng thei lawm ni ?' a ti han ti ang che" tin a chah a. Chawngfianga nau buh phur chu a haw ta a, a buh phurh chu a han bun a, hreipui chu a han hmu leh a, tin, a buh leina nu thuchah chu a u chu a hrih bawh a. Chawngfianga chuan Lianchhiari a ni tih a hre mai a, mahse a chhungte hnenah chuan "Tunge maw ni chu aw ? Ka peih mang lo hle na a, ka leng e" a ti a.

A tukah chuan Chawngfianga chu len tum chuan a insiam ta a An in atang chuan thatho lo áwm takin a chhuak a, dai a thlen veleh chak em emín a kal ta vang vang a Lianchhiari te in chu a thleng thuai a, aní chuan zu thlum tak tha tak a lo zúk a, Zubel pakhatá hian a fawhna mau phunthli pabnih an bun a, biang insi rial hian an fawp dun a, nang, nang, ti hian an inchai let tawp tawp thin a, Zankhuain an inchhaih a A pasal kha chuan, a thutiam kha a hrereng a, a haw ngam si lo, zu an pe ve si lova hiehawm a ti hle a Hemi an inhmuh tum hian he hla hi an phuah a, 'NILEN ZAI' an ti ta a ni

*"Nilen rawn tum che maw,
Tlaivar rawn tum che maw ?
Thadang anka i bia, nilen rawn tum che maw ?
Tlaivar rawn tum che maw ?"*

*"Nilen ka tum lo ve, tlaivar ka tum lo ve,
Thadang anka ka bia e,
Nilen ka tum leh e, tlaivar ka tum leh e."*

Nilengin an inkawm a, zankhuain an inkawm leh a Pawngsena chu a muhil thei der bik lova, engmah ei lovin a lo tlaivar ve a, Chawngfianga'n a nupui a chhaihsak chu haw ngam si lovin a enthla reng a, Chu chu 'Pawngsen tlaivar' tih lo chhuahna hi a ni. Hun rei tak hnua inhmuh leh an ni a, an lungleng em em a, Lianchhiari fate pawh nikhaw hre tak an ni tawh a, an nu chu an hau va, mahse Lianchhiari chuan, "Mai mai a che u, nangniho

pawh h1 Chawngfianga nena kan fa n1 ula ka tih
 tehlul nen" a tihsan mai mai an ti Lianchhiari h1
 lal fanu a n1 a, a pasal a ngam hle tih pawh a lang
 A fing viau a nih pawh a rinawm hle Mahse a
 rilrua a lungkham ber chu a damchhung hun atan a
 awmpui thei ta bik lo a n1.

LIANCHIA — HMELTHA

Lianchia h1 a hunlai a hla hle mai, kum 1700
 vel kha a n1 awm e. Chung hunlai chuan kan p1
 leh pute h1 Tiau lui kam velah hian an khawsa a
 n1. A chanchin h1 hriat chian a har hle mai, hnam
 enge a nih chiah hriat a n1 lo va, Chhangte n1 awm
 takin an sawi Tlangval a nih laia thi a n1 a, thlah
 te a nei lo, a nu leh pate leh a unaute hming hriat
 phak a n1 lo, amah anga hmingthang chu an awm
 lo a n1

Lianchia h1 a hmeltha em em a, a hmelthat
 thu lo chu sawi vak a awm lo. P1 pute titiah chuan
 a aia hmeltha an awm lo va, an tehkhin ber chu
 Khuavang a n1. Hualngo lal hmeltha, huaisen bawk
 si, Lalvunga khua Farzawl hmunah (Tunlain Chin
 Hills) a awm a. An lal Lalvunga pawh hian a el
 ber niin an sawi, mahse a aia a hmelthat zawk
 avangia a tluk lo deuh a n1 awm e Zu hmunah an
 lo zai a, Lianchia a lo kal ve a, nulaho chuan

Lianchia lam chu an hawi ta suau va, Lalvunga'n
heti hian a ti —

*"Miah Lianchia qwm e, an sel e, Lalvunga
Tualah ngulrua bun e, kawkvahai tlar na ngai e"*

*"Lu chungah tan hrual hruk e,
Chunbuangin hmel a hawih,
Hawilo ngenchi tuan e, Tuangah thu Lalvunga"*

tiin

He hla hian Lianchia lo luh veleh Lalvunga
an hawisanzia a tilang Mahse Lalvunga hian a ropui
ve zia miten hawisan mahse pasaltha ral that, tuala
ral aihna a phunzia te, vahai jem khawmhna a
khai te, mi huaisen leh ropui a nihzia te Diantal
khim thei leh, Bengbeh (Chunbuang) ropui a beh
te, ropui taka a thut thute hia hian a tarlang a ni

Lianchia leh Lalvunga chu an inel ta hle mai
a Lalvunga hi a huai em em avangin Lianhia
knaw bul, Farzawla Zadengho leh Palianho chu a
luhchhuak ta a Tin, Upaho chuan Thlanrawn
Pawih a do bawk an ti. Lianchia thih dan hi tja-
ho sawi dan a hrang ta nual mai Thenkhat chuan
Lalvunga thattu Zadeng leh Palianho thab niin an
sawi Thenkhat chuan Thlanrawn Pawih râlin a
râl veng lai an kah a ni an ti Kahhlum a nih
thuah hi chuan an thu a thuhmun a, chutia an
kianga mite an ngeih tak loh avang chuan Lalvunga
khuate chuan ralven tur an ngah ta em em a, chu-
vang chuan "Patling theuh ralveng chuan ma'nna
ven tur" an ti ta a Lianchia ven zan kher

bian râl an lo thleng a, tlangval kal hmasa chuan
 Ralveona buka a muhl lai chu a hmu a, ral a nih
 leh ramhuai a nih a bre hrang lo. An upate an
 brih a, anni chuan, "Ramhuai a nih chuan thawm
 han neih ula, a ral mai ang a, mihring a nih chuan
 râwl a nei ang a, kâp ang che u" an ti a. Tlang-
 val chu an va kal leh a, thawm an han neih ngei
 a, ani chu a lo haih a, "Kha, keimah Lianchia,
 Vanhnuaithanga" a han ti a Râl chuan an kap-
 hlum ta a. Pawh thah titute chuan Thlanrâwn
 khuaah ni sarh a lu an lam an ti A thattu chu
 hriatchian chiah ni lo mahse, râl thah chu a ni
 ngei mai. Chutia Lianchia a lo thih tâkah chuan a
 khuain an tuar em em a, Farzawl khua chu a reh
 thup mai a, ar pawh a khuang lo an ti. Lianchia nu
 yah hla chu Chai hlaah an sa ta a—

*"Liana fam niin e, Khaw farzawl a mi e,
 Bawhar leh zaleng an dai e"*

*"Tlang zawl chhuah e, Lianchia fam zan e,
 Kan Bawhar leh zaleng an dai e" tinn.*

Lianchia hi nula hote chuan an ngaisang em
 em a, a tih ang apiang hi a mawi zel a ni awm e,
 a beka thing hâr kai pawh a mawi an ti thin. Zan
 lenna tur kawngka pawh a hawng ngai lo, hawnsaah
 lo chuan a lut ngai lo an ti thin. Thiltih dang a
 ngah hman lo.

CHALKUNGA LÈH THANGNIANGI

He mite chanchin hi Khawnglung rûn hmingthang tak nèn hian a inzawm a, Sailo lalte an lo len hle hnu, Pawih ral la hlauhawm lai si nen a ni Chuvangin kum 1750 vel lai kha ni awmin a lang.

Khawnglung khaw rûn hi a rapthlak em em a, hmanlai mite inrûnna-ah chuan a hmingthang ber pawl leh, a rûntute an chetfuh em emna a ni. Khawnglung khua hi kham chaw vel khaw rem tak, lubna kawng tlemtê nei a ni a, râlvengtu tan pawh ven tur a tam em em lo Chhim leh Hmar Indo lai a ni. A indote chu Sailo lalte ve ve an ni a, chhim lamah Rolura thlahte an ni a, hmar lamah Vuta thlahte an ni, Vuta thlahte chuan Fanai hnam an tanpu a, Fanai hnam chuan Halkha hnam leh Thlantlang hnam leh Lungzarh hnam an pun leh a Chutih laia Khawnglung khaw lal chu Sailo lal Lianbula thlaha mi Sailova a ni a, Rolura thlahte a kawp a ni

Khawnglung runnaah hian Vuta fate Lalnguauva leh L Alvunga an tel a Vuta chuan an kal dawnin a fate hnenah chuan, "Pawinho cnu an hnung lam atang chuan kap tel mai ang che u, zuah chuang sub u" tun a hrihru an ti An thurualpu Pawihho chuan Vuta fate hnenah chuan "A nih leh kan man

apiang kan nei thei ang em ?" an ti a. Anni chuan, "Mahni hma hma kan nei ang chu" an ti a.

Khawnglung khua chu an thleng ta ngei a, Vuta fate chuan an Sailo pui beih chu an hreh deuh a, lal in lam chu Pawihho chuan an hma ta a, an ni chuan Zawlbuk an bei a. An chefuh hle mai a, an mut hlanin an silai kuaah tui an thun a, Zawlbuk bawhbelah silai an chhuang sa thup mai a, "Khawnglung tlangvalin thawh in hai e, tho rawh u" tui thingnaw; telin an vawm harh ta a Tichuan, an kap ta vak mai a, Zawlbuk chhungah chuan ni ruang chu a tlu kalh nuih mai a. An tihblum bang chu an man bawk a.

Halkhaho chuan an lal nupui leh a fapa an man bawk a, sal atan hawn an tum ta a Vuta fate chuan, "Sailo-in Lentlang kan hiam thei lo vang" tui an hnial a. Mahse Pawihho chuan, "Mahni man man neihah in ti a, tunah in remti leh si lo" tui an thinnur ta hle mai a. Sailo lal Vuta fate chhungah lungnih loh an tum ta a. Mahse Vuta fate chuan an tuar ngam ta lo va Lalnu chu an hawn-tir ta a, a fapa erawh chu Lalnguaavate'n an hruai ta a

Khawnglung rui tum hian sal au man nasa em em a, nula pakhat Thanghniangi an tih chu an man tel a, Tiaurâl an kai chhohpui daih mai a Thanghniangi chuan tlangval hmangaih em em mai a nei a, a hming chu Chalkunga a ni. Ani chu an man tel ve lo. Chalkunga leh Thanghniangi bi an hnam hming leh an chhung chanchin hiatna a awm

lo, an thlahte pawh hriat a ni lo Thanghniangi
 chu Pawih hovin an hruai ta a, Khawnglung khua
 atangin Tuichang lui an kan a, Sialsir khaw ram an
 lubpui a, Mualcheng ramah leh Lailen ramah an
 kalpui zel a, khawchhak tuipui an kan a, Zawsei
 ram Romualah an kai a, Khawbung ramah kal zelin
 Tân tlâng an lawn a. Tiau ralah Pautu tlangah
 Lungzarh leh Thlanrâwnho hnam awmna an thlen
 a. Pawih ramah chuan a tang ta dah mai a A
 khua a harin a lung a leng em em thin, tlanbo
 ngaihna a hre si lo, haw kawng a hre tawh bawk
 si lo, brehawm a ti em em a

Chalkunga pawh kha a lung a leng thei em
 em a, a rilruah eng dang mah a cheng thei lo
 Chu nula chu neih a lo tum ve ran a ni a, mahse
 Pawih ramah ral ramah salah a tang tlat a, a thih
 leh dam pawh a hre tawh si lo Mahse Thang-
 hniangi pa khan, "Kan fanu lachhuak leh thei chuan
 man lovin a nei ang" a ti a Tichuan Chalkunga
 lungleng chuan engmah hlau lo vin, thih pawh
 huamin lamchhuah zai a rel ta a Khuate a lo
 thâl a, a lunglen a lo zual ta a - he hla hian a sawi -

*"Khua lo thal e, romei a kai chuai e,
 Khawnglungpui leh ka di ngai ing e"*

*"Khawnglungpui leh ka di ngai ing e,
 Hrum sawm suksalah an chung ta e"*

Khawnglung khaw rûn hi favang lai a ni awm
 Khua a lo thal a, Chalkunga chuan silai kengin
 eng pawh huamin, a rilrua hian ber Thanghniangi

hruaichbua^h chu a lo rilruk ta a. An khua atang chuan a chhuak ta a, ni rei vak loah Lungzarh-ho chul chu a han thleng ta a Thanghniangi chu a awmnaten tlanbo ngaihna hriaa an rin lob avangin ramahte a duh duhin a kal thei thin Chumi ni tak chuan chul ramah amahin a lo fen blauih mai a, lungleng em em hian be hla hi a lo sa a—

*“Mi tukram loh hmui thung ka vuan e’
(Lenhmuithung)
Ka lungdi khan min la ngai ve maw”*

*“Min la ngai maw, min la hawi maw,
Ka lungdi khan min la ngai ve maw?”* tiin.

He hla hi a sak lai takin Chalkunga chu vauah ngawi rengin a awm a, a thiannu rawl ngei nun a hria a, a awmpui apiang chu kahhlum mai inpeihin a inrâling a, mahse tumah an lo awm ve lo Chalkunga chuan a han ko ta phut mai a, “Ka lawmte, nangmah chauh em ni ?” a han ti a Thanghniangi chuan Chalkunga rawl a ni tih a hre nghal a, a lawm em em a, tawng hlei thei lovin a mittui a tla zawih zawih a, nakinah chuan, “Ni e, keimah chauh ka ni e” a ti a Chalkunga chuan a fin ta rawk a, he hla hi a sawi a —

*“Ka la ngai che ka la hawi ve che,
Karawn zawng zel che mi tuk ram loah”* tih ni

Tichuan, an pahnih chuan hmanhmawh takin an tian ta vang vang a, tuman an rawn um lo. Dam takin leh lawm em em in an thleng dun a, Chalkunga chuan man lovin a nei ta a.

Khawnglung lai, Sailova chu a langawi lo em
em a, chuti em em a, Sailo lai Vuta hoin Fanai
leh Halkha puna a khua an bei a, salah mi tam
tak an man a, an that bawk si chu a thinur hle
mai a. Heng hla hian a thinurzia chu a tilang—

*“Kan pu Lalvut nunrawnga vangin,
Siallam dar vangin”*

*“Thlangtiang chinlai doral min chan e,
Lenrual kan lian e, Fanai ral an ti maw”*

Heng zawng zawng hi ‘KHAWNGLUNG
ZAI’ an ti

CHHINGPUII LEH KAPTLUANGA

Chhingpuii hi Ralte nula hmeltha a ni, nula
lian tawh tak, ngo tak, sam sei em em ke lêt
thleng lai nei a ni. A pa chu Pu Rala a ni a, pa
lian tak, âwmkhauh deuh a ni a, mi tam tak chuan
‘Ralte âwmkhauha’ an ti British sawrkar lo len
hma lawk kha a ni a, chuvangin kum 1870 vel
kha ni awm tak a ni Chhingchhip khuaa awm an
ni. Chung hun lai chuan Chhingchhip khuaah chuan
Chenkual hnam Lalhanga a lai a, Chhingpuii pa
chu lai upa leh khawchhunga mi awmthei pawl tak
a ni

Chhingchhip khuaah chuan tlangval Thang zika, (Chhakchhuak hnam) a awm a, an chuan Chhingpui chu nei a duh em em a, nupui atan a be ta a. Mahse Chhingpui pate chuan an remti lova "Khuang ka chaw dawn a, Chhingpui hian Thing a dim ang, chumi hma chu pasal nei thei a ni lo ve" an ti a. A rilru chuan a fanu chu a chhuang em em a, a mitthlain Khuangchaw huna Chhingpui Thingdim tur chu a hmu lawk a, a nghakhlai em em a Tin, Thangzika nen chuan an innei ta lova, Tachhip khuaah a pem ta a

Chhingpui chu tlangval fel tak mai Kap-tluanga nen chuan an lo induh ta hle mai a, an inlawm thinin hna an thawk dun ngun hle a Chhingchhip khaw tlangvalho chuan sai ramchhuah an rawt ta a, Kaptluanga chuan kal ve a tum a, Chhingpui hnenah chuan, "Sai ka rawn kap ang a, saingho bengbeh tur leh saikbup hmuithlurh atan ka iawn hawn ang che" a ti a

Zan sawm lai thang tumin Chhingchhip tlangvalho chu an inbuatsai a, an chhuak ta a Kawtchhuahab chuan an inngakkhawm a, laiking pakhat bi thingler zika a awm a, aien nan lungin tlangvalho chuan an inthemthiam a A fawmfuh apiang sai kap tur an ti a, a tawpah chuan Kaptluanga chuan, "Kha keimah sai kap tak tak tur" a ti a, a vawmthja ta nai mai a.

Ramchhuak inngakkhawm chu an hiam ta döl döl a, an che fuh thei mang lo hle a An haw dawn ni chuan Kaptluanga chuan Saichal a hiam

ta a, na hle nghe nghein an hria a Zanah chuan upaho chuan hawnsan mai an rawt deuh a, mahse tlangvalho chuan um zel an duh a, reife an sawiho hnu chuan um leh chu an remti tlang ta a A tukah chuan an va chhui a, an man pha ta a, Sai-chal hian tak a lo ni nghe nghe a, an hlawhtling ta hle a

Sai ramchhuak an thangbo hlan chuan Chhing-pun chu a lungleng hle mai thin a, an thang reizia chhinchhiaah nan zanah bangah meihawl hian a thai-hâng thin a, vawikhat thai chu nikhat a ni a, vaw sawm a thai hâng a ni Mi ramchhuah hlan chuan tlangval pakhat, Lalzua chuan Chhingpun chu a lo rim ngun hle mai a, nupuna neih atan a thlem ngun hle mai a, "Sai ramchhuakte mai mai chu" a ti fo va, Chhingpun chuan nui chung hian, "Kap-tluanga khan Saiha bengbeh tui leh saikhip hmuithlurh tur ka hawn ang che, min ti asin maw le" a ti mai mai thin a Lalzua chuan a duh em em avangin, engkim mai hi a tiam ngam a, mahse Chhingpun chuan thu tak tak a hrih lem lo a ni awm e

Chhingpun chuan luhkapuiah puan a tah a, a bulah chuan Lalzua chu a thu a, tai lamah chuan ramchhuakho chu an lo thleng ta a kawtchhuahah chuan tlang an thir ri ulh ulh ta mai a. A khua mai chuan ramchhuak bmaik turin an phu ta dul dul mai a zupeng leh turbur um nen nuho leh nu'a-ho chu an chhuak ta a Chhingpun chuan a puan-tah lai chu a zial sawk sawk a, a insiam ta thui ta Zupeng leh turbur al chu a keng ve a, he hla a sa ta a—

*"Ka ti na na na in aw
An lo thang chhuahlang laman
An laipui run khawtlang a nghawr chim dawn e"*

tih hi.

Lalzuia chu a kalsan a, a hrihhai hle a.

Kawtchhuah an va thlen chuan mipui chu an lo awmkhawm nasa hle mai a, sai kaptu chu Kap-tluanga a lo ni a, Chhingpui chu a lawm hle a. Kaptluanga chu mipui an duhsakin an chawimawi em em a, in thlen hmain an hrai rui der an ti

Chutih hunlai chuan Sailo lal Buangtheuva chu Hinunpui khuaah a lal a, Lalhanga nen chuan an inkawp a, Sailo lal Lianphunga chu Tachhip khuaah a lal a, Sailo lal Lunglana Hmawngkawn khuaah a lal, an inkawp baw a An karah chuan thuchhia a lo chhuak a, kawp nein leido angin an awm ta a, an inngeth lohna chhan ber chu Lianphunga leh Buangtheuva chuan Tualphei ram an inchuh vang a ni Mahse thlahkhat indo an nih avangin an inti nasa lo hle a, mi an thah pawhin an lu an la lova, an sam an hlep chauh a ni. Chutia an ram inchuhnaah chuan an lo inhmui thiamlo ta hle a, Buangtheuva khuate chuan Lianphunga khua a mi Kala an vawhlum der ta mai a, chu thu chu Sailo lal Bengkhuaia Sailam khuaa awm chuan a lo hria a, Lianphungaho hnenah, "Hman zan an thawm a va na em, an mithah sam lam nan an thi ro leh dâi ro an râwt keh lek lek alawm" tui a sawi a ni awm e Chu thu chu Lianphunga te ho chuan an hriat chuan zawhfiah tum lem lovin

an thin a ur ta em em mai a Lunglana ho nen
chuan Chhingchhip khua, Ruanzawl hmuna an awm
lain an run ta a ni

Chumi hun lai chuan Kaptluanga leh Chhing-
puu chu hlo thloin an inlawm thin a Zing fe feh
hian feh chu an kal thin a. Zan khat chu Chhing-
puu chuan mumang mak deuh tak hi a mang a, a
tuk zingah chuan a nu hnenah a sawi a, "Ka mu-
mangah lasen duang ka lo awrh a," a ti a, feh chu
a hreh em em a, engmah a ni lo vang chu ti chung-
in ngaihtha mang si lovin a liam ta a A hlah-
thawn ang ngei chuan Lianphunga khuaten Mual-
puu kawnah an lo lambun ta a, an kap a, mahse
an kap fuh lova Kaptluanga chuan silai a lo keng
ve si lova, a lawmnu chu han puak a tum a,
mahse Chhingpuu chuan a hlau lutuk a, a khawng
tlat a, a khur zawih zawih mai a. Râl chuan an
rawn nang mai dawn a, Kaptluanga chuan a kalsan
ta a Chhingpuu chu an man ta ngei a, an thah a
hlau em em a, "Ka pa hi a neining viauva, mi
tlanna tur sum a nei ang, min that suh u" a ti a
A mantute zingah chuan a inleng hlui Thangzika
kha a tel ve a, an chu a rilru a tha vak lova, thah
mai duhna a nei a, sum insem chu a buaithlak tite
an awm nual a Chhingpuu chuan, "Min tlan in
awih loh leh in farnuah emaw ka awm ang e" a ti
talh a. Mahse an hnial ta zel a, tichuan an han
sât ta awrh mai a, Chhingpuu chuan "Lawmte u,
min va tina lutuk ve" a ti a, an sathlum zui ta a.
A lu chu an tan a, Tachhip khuaah an hawn a,
sahlamah an khai a, an ai ta a. Tun thlengin
Chhingpuu thah Kawn a ni ta.

Heng hun lai hrzainem bla'chhuah hun lai
a ni a, blaia an phuah ei ta a—

*“Zo khaw val lo uang lo u,
In lawmlai tha Chhingpui
Pualchang hmul ang in thlah e doralah”* tin.

*“Chhingpui thlangkuan dim chu
Chhip khawpui lammual zawlah
Chawltui ningzu a rui Chhinghermawu”*

*“Hmanah zaleng di chhai maw
Tunah Chhinghermawu
Chhip khawpui thing lenbuang kan chhaitir e”*

Kaptluanga chu a thirur em em a, a lung a
leng em em bawk. Ralthuam a ken ve loh lai leh,
a lawmnu duh tak an man lai a innang chu a rilru
a na em em a. A lawmnu duhtak nupui atana lo
hual rilruk an hrui a, an that si chu a tuar thiam
thai lo va. He bla hi a phuah a,

*“Zo khaw val uang hma min ti maw,
Valan chengrong ka kau ve hman
Thlangtlai dawnlung zamual in liam tir e”*
a ti a

Chhingpui nu leh pa chu an lungchhe em
em a, an tap an tap thin. An fanu duhtak, an
lawmna ber chu a boral ta a, ralho chuan a lu an
lamin thinglerah an khai ang a, savate pawhin an
tlan ang tih an hre reng a—

*“Chhip khawpui ka hawi ngam lo,
Ka tuai thlunglu an khaina
Chung lianaktan chhai maw nilen dawn e”*
tin an tap an tap thin.

KAWLKHUMA LEH RUALCHHINGVUNGI

He mite hi an la rei lo hle mai, British sawrkar lo len dawn tep kha a ni Chuvangin kum 1870 lai vel kha a ni ngei ang Kawlkhuma hi Ralte a ni a, amah hi mi lungleng thei tak, zai lam leh tlangval nun dan uar mi a ni a, a lungleng hi a tap fo thin a, chuvangin a thianteho chuan 'Kawlkhum mittuipawna' an tifi am thin Rualchhingvungi hi Renthlei a ni. An chhungte chanchin ve ve hi sawi tur a tam lo Khawchhak ram Lungtan khuaa awm thin hi an ni.

He mite hunlai hi 'TLANGNUAM ZAI' tun hnua Sailo Zai an tih tak chhuah lai a ni a, miten an uar em em a, an hla pawh hi Tlangnuam zai vek a ni. Kawlkhuma hi tlangval nih hmang nuam thiam tak a ni a, nulate pawh a kawmngelh thin Nula pathum, Nunovi, Hauvi leh Rualchhingvungi hi a kawmngelh thinte an ni. An thiltihhona engkimah a tel ve a, amah hi hla phuah thiam, zai thiam a ni a, a nula thiante nen an inkawmna hla chu hei hi a ni—

*"Kawlhrei bata tuahthung kan phurhna,
Tlangnuam a chul lovang khuareiah
Siang kan lawi leh relthang kan hawn e"* tin.

Kawikhuma hian nuam a ti hle thin an ti. A tawpah chuan Rualchhingvungi nen chuan inneih an duh ta a. Kawikhuma chuan nupua dil turin palai a tir ta ngawt a. Mahse Rualchhingvungi pate chuan "Tumpang sial kap la, a ki pakhat ve ve chu tlajah kan pawm sak ang che" an ti ta a. An thil ngen dan atang chuan an ngaina vak lo tih a lang. Mahse Kawikhuma chuan chu nula chu a duh em em avangin Tumpang bei tur chuan ramchhuah chu a tum ta a.

Tumpang Sechal kah tum chuan Tumang ram (Tunlaia Chin Hills a Bapui leh Paibte ramri lai) khi a pan ta a, mahse Tumpang a hmu ta lova Zukchal ki hreu hi a kap a. A ramchhuak chu a lungleng em em a, Tumpang a hmu si lo va he hla hi a phuah a—

*"I chun i nun Tumpang sial ngen e,
Chengrang kauvin tlangtin khan thuaman chuan i
Lung a leng e mangtui kuamah"* tun.

A ramchhuahna hi an khua atang chuan ni li lai kal a ni a. A tum angin Tumpang Sial a hmu si lova, a haw ta a. Nupui man atan sial pek a tum ta a. Mahse an innei thei ta chuang lo. Rualchhingvungi pa chuan an lal Lalvunga fapa, Sailo hnam Liansanga chu a neihtur ta a, anni chuan a man atanah Sial leh silai an pe a, Silai an pek theih avanga inrem thei niawm tak a ni.

Kawikhuma chu a beidawng ta em em a, a rilru a lo inghahna leh a lo beisei ber thin chuan pasal a neihsan ta a, lietiang hian hla a phach a—

*"Changsial ka nei lo huang lumtu
Chun leh zua lung a rual love kan tawnah
Thadang khiangawi ka kham zo love"*

*"Thadang khiangawi ku kham zo lo ve
Lo kir leh la chhailai Amawnpari
Khumte ka tual len a ngui ruai e"*

*"Thapui khuandimin va kal mah la
Bungpui zara pualhrang indi iang tawh hnu
Tuar har ti ve che maw kan nunhlui"*

*"Tuar har ka ti thin e kan nunhlui
Inthen lo vang kawla awmlai leng lo chuan
Kan tih thin kha tawnmang chang ta e" tui.*

Kawlkhuma chu a lungleng thei em em a,
heng hla hi a sa a, a tap a tap thin Nitinin a
hrehawm tihna chu tihreh tumin a bei thin a, mah-
se a reh tak tak thei lova, hrehawm a ti reng reng
a, he hla hi a phuah leh a—

*"Kei chuan ka phu lo ve lunghnem-i
Bualchhuak chengrang leh sial an hlan e,
Nemten lunglen tuar nang ka ti e" tui.*

A lo rei deuh deuh a, a thinte a ur deuh a,
heti hian a ti a,

*"Hmeldi lohpu chawnbana vuan chu
Doral chang i hnam chem len tang ka ti e,
Engtin ka hming sawi maw khua lianah" a ti a.*

Chutia tual thah mai pawh hmal lo ang a
lan tak avangin, a lainate chuan pem bo mai turin
an zilh ta a, chutilochuan Rualchhingvungi pasalte
chu lai an ni a, an thin a ur chuan tha dawn lo hlein
an hre sa reng a.

Kawkhuma chu a lainate zilh ang chuan a
pem ta a, a pemna khua erawh chu briat a ni lo
Mahse a lunglen kha a reh thei chuang lova, a
hmaa thil awm apiang kha a rilru tibuaitsu a ni ta
zei a. An khaw tlang lannaah a thlir a—

*“Tual a nuam e, pheiduat a ngur an lenna
Pualva laichan lungdi an lenna
Khawtlang sul ang hawi mah i”*

*“Khawtlang ka hawi ngam lo ve
Kan run hmun ten awm e kan lenna
Senlai nau ang kan nuihna”*

Zan a lo thleng a, khua a lo thiang a, Arsi
a lo lang a,

*“Siar lenna thangvan pawh a dang lo,
Suihlunglenin hawihkawm leh di ngai ing e
Tlang a dang tual tual e kan lenna”*

Zing ~~Santhawkin~~ a chhuak a, kawtchhuahah
Therenga lo tiram a—

*“Hmawng ang pem leh hmeldi lai then chu
Lelte a lo kiu, mi chhuahtlang
Ka di hlan nghah nan a tha e”*

*“Lelte a lo kiu ve tlang tunah
Phulohpui zun a ngai mun ti e,
Thapui kei zawng ka tuar zo lo ve” a ti thin*

An khaw hluiab a va zin leh a, a thian hluite
nen a, an sulhnu, an thingphurhna te, an ramvahna
te a va hmu a, a lung a leng em em a, heti hian
a ti a—

*“Tlangah tlangnuam chuang a awm lo ve
Thapuu nena tuahtung kan phurhna
Hei hi Tlangnuamah chang mai awm e”*

*“Zarva luigrual mah an nui hiauve
Thutin di an hrilh e Tlangnuamah
Ka nun a iang dah ngai ka ti e” tinn.*

Chumi atang chuan chu ram chu tlangvalhoim
‘TLANGNUAM’ an ti ta a ni.

LIANDO DAR

Hei hi Darbu a ni A neitu hmasa kan briat
phak chu Singaia a ni. Titiah an sawidan chuan
Singaia hian zuar turin a phur a, Saphai hian tak
hian a lo lem ta dath a Rulpuun a dawlhna ram
hi Vaphai ram a ni, a dawlh hnu chuan kawrtê
taktê thuk fe patling chuan kâr vaka kar phakah a
inkham kai a. Tin, heng hmun hi tun thlengin
a la awm a Singaia hmun te pawh a la awm

Chutih hunlai chuan Liandova leh a nau
Tuaisiala chu an khuate ramchhuahnaah an kal ve
a. Anmahni hi michhe tak an ni a, an kal hoah

chuan a hnahnung lamah an kal a. Rulpui awmna kawr chu an kân hua: hua: a, tuman an lo en ngun lova. Mahse Tuaisiala chuan, "Kha kawra thing luang inkham kai khan mit a nei" a ti a. An kalpunte chuan an awih lova, mahse Tuaisiala chu a tang tlat a, an kir leh ta hlawn a, an ya enfiah chuan Saphai lian tak a lo ni a. Ramchhuakho chuan Saphai chu an that a, a sa an chan ta a. Liandovate unau chu an retherh em avangin, a sa tha an pe ve deh lova, a pumpui an pe a, "In rim-chhia e, lui mawng lamah kal rawh u," an ti leh nghal a. Liandova chu a lungfing a, a lungchhia chu a tap a tap a. Tuaisiala crawh chuan sa pumpui chu mau tlahthi hian a zai rut ruta. Nakinah chuan Darbu chu a zai chhuak ta a. An unau chuan an lawm ta em em a, a bawm an siam a, Dawh-thleng hnuaiah an thukru thin a - mui an chhuhsak an hlau em em a.

Liandovate unau chuan Surbung khuaah Chaungthu lai Lersia an bel ta a, an chuan Sepui chi tha deh mai a puichhuah a, an lo ropui ta ble mai a. Surbung khua atang chuan Vangchhe khuaah an pem ta a Tuaisiala hi mi ang lo deh a nih avangin Vangchhiaah an awm lai chuan tlangvalho kutah a thi ta a. Liandova chu a thinur em em a, Vangchheho chung a phuba la turin Sailoho a ruai ta a, a dar hi a phal ta a ni. Amah Liandova chu Tiauralah a pem chho leh ta a. Pawihho chuan tun thlengin a luruh a la awm an ti hial a ni, a luruh awmna chu Thuklai khaw ham pukah a ni a, sa-khuaah an be vel thin.

Liandova dâr chu Sailoho chuan an kawl ta a, phuba pawh an laksak ta a. An ngahlu em em a, Sailoho zinga upa berin an vawng thin. Pu Kawlha'n a vawng phawt a, Darliankuala'n a vawng leh a, chumi hnuah Savunga'n a vawng leh a, tin, Lalngûra'n a vawng leh a, chumi hnuin Lalthangvunga'n a kawl ta a Chu chu British sawrkar lo lenin a nang ta a. Lalthangvunga kawl lai chu a puzawn Lalburba Chhawrtui lalin a tuteho a hahpui man atan a dil a, a pe ta a. Lalburba in kângah a kâng chhe tel ta a ni.

Dar hlate — A tum hla—

*“Liandovate unau, unau,
Dar zeng e in tum in tum”*

*“Dar zengmah kan tum lo ve,
Liando bur chhete kan tum kan tum”*

Tuchhing Pa zarin—

*“Hmanah singai sumtin phur
Rulpuin chhunrawlah neih e,
Liandote unau lunglawmna”*

*“Dar awmna Dar awmna
Rulpui pum chhung dar awmna,
A nemten Luendo dar awmna”*

—oOo—

chuan a hnunung lamah an kal a. Rulpui awmna kawr chu an kân hui hui a, tuman an lo en ngun lova. Mahse Tuaisiala chuan, "Kha kawra thing luang inkham kai khan mit a nei" a ti a. An kalpuste chuan an awih lova, mahse Tuaisiala chu a tang tlat a, an kir leh ta hlawm a, an va enfiah chuan Saphai lian tak a lo ni a. Ramchhuakho chuan Saphai chu an that a, a sa an chan ta a. Liandovate unau chu an retheih em avangin, a sa tha an pe ve duh lova, a pumpui an pe a, "In rim-chhia e, lui mawng lamah kal rawh u," an ti leh nghal a. Liandova chu a lungfing a, a lungchhia chu a tap a tap a. Tuaisiala crawb chuan sa pumpui chu mau tlahthi hian a zai rut ruta. Nakinah chuan Darbu chu a zai chhuak ta a. An unau chuan an lawm ta em em a, a bawm an siam a, Dawh-thleng hnuaiah an thukru thin a - mun an chhuhsak an hlau em em a.

Liandovate unau chuan Surbung khuaah Chawngthu lal Lersia an bêl ta a, an chuan Sepui chi tha deuh mai a puichhuah a, an lo ropui ta hle mai a. Surbung khua atang chuan Vangchhe khuaah an pem ta a. Tuaisiala hi mi ang lo deuh a nih avangin Vangchhiaah an awm lai chuan tlangvalho kutah a thi' ta a. Liandova chu a thunur em em a, Vangchheho chung a phuba la turin Sailoho a ruai ta a, a' dâr hi a phai ta a ni. Amah Liandova chu Tiaurafah a pem chho leh ta a. Pawihho chuan tun thlengin a luruh a la awm an ti hui a ni, a luruh awmna chu Thuklai khaw, liam pukah a ni a, sa khuaah an be vel thin.

Liandova dâr chu Sailoho chuan an kaw! ta a, phuba pawh an laksak ta a An ngahlu em em a, Sailoho zinga upa berin an vawng thin. Pu Kaw!ha'n a vawng phawt a, Darhankuala'n a vawng leh a, chumi hnuah Savunga'n a vawng leh a, tin, Lalngûra'n a vawng leh a, chumi hnuin Lalthangvunga'n a kaw! ta a. Chu chu British sawrkar lo lenin a nang ta a. Lalthangvunga kaw! lai chu a puzawn Lalburba Chhawrtui lalin a tuteho a hahpui man atan a dil a, a pe ta a. Lalburba in kângah a kâng chhe tel ta a ni.

Dar hlate — A tum hla—

*“Liandovate unau, unau,
Dar zeng e in tum in tum”*

*“Dar zengmah kan tum lo ve,
Liando bur chhete kan tum kan tum”*

Tuchhing Pa zatín—

*“Hmanah singai sumtin phur
Rulpuin chhunrawlah neih e,
Liandote unau lunglawmna”*

*“Dar awmna Dar awmna
Rulpui pum chhung dar awmnu,
A nemten Liundo dar awmna”*

—oOo—

SIAL LAM DAR

Hei hi Darbu a ni, a ropuin a hmingthang hle, an ngai ropui em em thin.

Upaho sawidan chuan, a nei hmasatu ber chu Ngente hnam an ni. Chung hunlai chuan Ngente ho chu Chawnghawih khuaah an awm a. Hualngoho nen an inngelh ta lova, Hualhâng hnam Thankhara fanu hi Ngente hovin nupuiah an nei a, an vuakhlum sak ta a. Ngente ho chuan Chithar khur chhiiah chu Hualngoho hnena pek an tiam a, chumi chhiiah atan chuan miruang chu an pe ta mai a. Hualngoho chu an thinur em em a, an hotu Zasela Chawngthu hmuna awm leh Hualhângho Seipui khua a awm chu an tangrual ta a, Ngente lal Lalmanga chu an thahsak ta a. Ngente ho chuan an dâr chu Chawnghawih khaw Bungpui kham pûkah an lo thukru a Chu chu Ralte lal Lamluna hovin an la daih mai a, "Khuavang Dâr" an ti a. Ram a mi chu an hawn a, inah chuan an tum ta a. A ban rik chuan in hnuaia Sial chu an thum dur dur thin a, chuta tang chuan "SIAL LAM DAR" an ti ta a ni. Hualngoho chuan an chhuhsak leh an hlauh avangin an thukru fo thin a.

Chutih ~~in~~ chuan Ralte lal Lamluna chu khaw tlemtein a awm a, a kiangah chuan Zadeng lal Lianbul a awm a, khaw tam tak a nei a. Lian-

bula fənu nula hmeltha tak mai chu Ralte lalpa chuan a lo chetsualpui ta hlah a, Lianbula chu a thinur em em mai a, Lamluna hnenah chuan, "I dār hī mī pek loh chuan khua i nei lo vang" tūn a vau ta a Lamluna chuan a hlauva a pe ta a nī. Upa thenkhat sawidan chuan Ralte sal an man, siallam dār khum chin an thah a, sala an hruai luhna a tel nī tein an sawi

Zadengho çhuan an nei ta reng a, thlang an tlakpui ta a. Zadeng lalho zingah chuan a neitu hnuhnung ber chu Lalchungnunga a nī.

Zadengho leh Sailoho chu an lo inngelh ta lova, indo an lo duh ta a Zadeng lal Lalchungnunga leh Sailo lal Mangpawrha chu an inhaw zual ta a, Manga nu hī Khawlhing a nī a, chutih lai tak chuan a thi ta a, Lalchungnunga chuan hla a phuah ta—

*"Khawlhing tuchhuan Lalmanga thla fam ta e,
Lalchungnunga'n tunge ka do ang le"* tūn

Manga unau fate, (Lalsavunga leh Vuta fate) chu an thinur hle mai a, heti hian ro an rel ta a. Zadeng mai nī lovin lal dangte pawh nêkral an duh ta a, "Lallula thlahin Zadeng tum sela, Rolura thlahin Palian tum sela, Lianlula thlahin Thangluah tum rawh se," an ti ta a

An indo ta ngei a, Lalchungnunga chu an man ta a, SIAL LAM DAR chuan a intlan ta a nī. Sial Lam Dar chu a upa apiangin an kawī ta a, Lalsavunga'n a kawī phawt a, Vanhnuailiana'n a kawī

leh a, Kaihranga'n a kaw! ta a, chu chu British sawrkar lo lenin a nang ta a. Kaihranga fapa Hnahlan tal Saithuama'n a nei hlen ta a, tun thlengin a inah a la awm

CHAWNGVUNGI DAR

Chawngvungi Dâr hi darkhuang a ni Dar upa tak a ni awm e Pipu sawidan chuan a chanchin chu hetiang hi a ni

Chawngvungi hi Zawngte hnam a ni a, Far-kawn khaw bul Bawlte Hmunpui an tiha awm thin a ni, a nu leh pate leh a chhungte dang chanchin hriatna dang a awm mang lo Chumikhuaa an awm lai chuan tlangval hmeltha mang lo tak, Sawngkhara nen an lo inngai ta hlah mai a Sawngkhara hi Zawl-a-di neia sawi thin a ni, Zawngte hnam bawk a ni a, amah hi mi hausa tak a ni an ti He Dâr hi Sawngkhara dâr a ni a, Dâr huai nei a ni a, amah ngawta a awm te hi a ri vung vung thei thin a, a tumpâwnah hian a huai chuan bu a chhep thei thin an ti.

Chawngvungi nu hian Sawngkhara hi a duh lo em em a, a hmelhuat tlat mai a, mahse a fanu chuan a duh tlat mai si a, Sawngkhara ngai chuan a tap a tap mai a. Sawngkhara chuan nupui atan neih a duh ta a, mahse Chawngvungi nu chuan an inneih

lohna tur ngawta zawng thung a Chuvangin a man
atan Darkhuang chu a ngen ta tlat a. Sawngkhara
te nufa chuan, "Hei chu Dârhua nei a ni a, mana
inpek chi a ni lo kan thi mai ang" an ti a. An
thih mai chu Chawngvungi nu duhthusam a ni a,
a ngên lui ta reng reng a. Inneih ngei an duh
avangin Sawngkhara chuan a pe ta mai a, an innei
ta a

Chawngvungi nu chu a lawm thei chuang lo
va, tawngkam tha pawh a rawlh duh lova, rawlh
duh ahnekin a fanu hnenah chuan, "Chawngi,
Sawnga sîn ang che" a ti hial a. Chu chu Sawng-
khara nu chuan a hria a, hlain a chhang a—

*"Chawngi nu, Sawnga sunah ka ti lo ve
Fanu chawiah ka ti e,
Fapa chawiah ka ti e" tinn*

Sawngkhara chuan a nupui man atana a pek
chu harsa a ti ve hle mai a, mahse a duh em
avangin a pe lo thei si lo, Dâr hla an phuah a—

*"Chawngvungi man tam i,
Thi ka pek a duh lova,
Dar ka pek a duh lova,
Chawngvungi man tam sumhluani" an ti a*

Rei vak lo an innei a, Chawngvungi chu a
dam lova, a thi ta mai a, a nu thu ang chuan
Sawngkhara chu a thi ta lova Sawngkhara chuan
a tuai nasa em em a, a thi sun nan Sial sawm a
talh an ti.

He dâr hî Chawngvungi nu hnen atanga a chhuah leh dan hriatna a awm lo. Tunah chuan Hualngo lai Chavunga fate Tuidil khua, Chin Hills a mi ten an la nei. Chawngvungi Darah chuan Darbu pawh a tel a, mahse a lar ve lovin a chanchin hriatna a awm lo.

KALZANG DAR

Kalzang dâr hî Darbu a nî Kan hriat phakah chuan Hualngo hovin an nei hmasa ber a. Thlangtlak lai khan an chhukpui a, chhak nawr lain anrawn keng leh a nî Chutia Chhak an lo nawr leh chuan Champbai velah awmhmun khuar an tum ve a. Chutih lai chuan Hmar hnam lai HENCHALA (Zakaia Pa an tih Henrova an tih baw) leh Thuhena chu an lai a. HENCHALA leh Thuhena chu pate unau an nî a, khaw hrangah an awm ve ve a. Thuhena chu Phuaibuang khuaah a lai a, HENCHALA chu Hriangmual khuaah a lai a Hualngoho chuan Thuhena hnenah chuan Kalzang Dar leh Cheintat thi pek a Champbai khuaa awm ngheh ve an tum a. HENCHALA chuan, "In thi leh Dar chu Thuhena ka lo pe mai ang e" tun a laksak a, a zêp ru ta a.

Chumi hnu chuan Hualngoho chuan Thuhena hnenah, "Kan thi leh Dar kha eng angah nge i ngaih?" an ti a. Thuhena chuan a bmuh si loh avangin an tihderah a ruat a, an unau inkarah

buaina siam tumah a ruat a Tichuan Henchala chu a sawm a, Hualngoho chu an bei ta thut a an râwt ta chiam a, Hualngoho chu an awm thei ta lo va.

Nakin hnu chuan` Thuhena chuan a unau-
pa soal avanga Hualngoho bei a ni tih a lo inhre
ta a, a thinur leh ta a, a unaupa hnenah, "Nang-
mah avangin Hualngoho kan hnawtchhuak a, i dep-
dêt avangin kan awmho thei lova, Hualngoho nen
tangrual ila, Sailoho pawhin min ti thei lo tur" a
ti a. Henchala chu a hnawtchhuak leh ta

Henchala chuan Sailo lal Vanhnuailiana Lam-
tual khuua a awm lain a pan ta a, ani chuan vêng
hran hotuah a lo dah a, mahse a hlum thei em em
lo, he hla hi a phuah a—

*"Chemtat thi leh Kalzang Dar,
Lalah mawngbang ka pemp
Zakai pa aw e
'Hausa ka tawng soal
Lalphung u aw e"* tinn.

Kalzang Dar hi Henchala hnen atang hian
Sailo kutah a lut ta a, tunah hian tunge a neitu
riat a ni lova, an neih chhawn dan hriat a ni
sawk lo.

— OX*O*xO —

LIANSA DAR

Liansa Darbu hı dâr hlui tak a nı. Atır taka a neitu chu Kawlvai an nı. Rûn lui kamah khian Chawngthu te, Renthlei te, Hualngo te an awm a, Kawlho hian an rûn fo mai a. Nakinah chuan an ning ta a, an tangrual a Kawlho chu an bei ve ta a. Utuma khua an rûn a, he dâr hı an la ta a, a neitu chu Liansaa a nih avangın 'LIANSA DAR' an ti ta a nı.

Hun a lo rei zel hnu chuan, Sailo ho an lo hian a, Sailo lalten an la ta a, an lak dan chiah chu hriatna a awm thei lo. Chhawrtui lal Lalburha faten an la nei a nı.

HAUVAWNG DAR

He darbu hı a chhuahna leh a neitu hmasa hriat a nı lo. Lentlang Inbûk tlangah khian Hualngohoin an tum ri hmasa ber a. Dar ri tha tak, hmingthang tak a nı. Khawı lamah nge an hralh bo tak tih leh tute nge a neitu tih chu tunah hriat theihna a awm ta lo,

SELBUANG DAR

He Darbu hı a neitu hmasa ber chu Selbuanga chu a nı ngeı a, mahse Selbuanga chu a hnam enge, khawı laia awm nge hriat theih a nı lo. He darbu hı R n lui kam vela awm laia hman thin a nı tih chu upaho chuan an sawı

Tin, Sailo lal hovin an nei ta a, mahse an lak luh dan chiah hı hria an awm lo Sailo lal Lalvunga, Siallukawt khuaa a thih hian Kawrnu zann an phuah a—

*“Laldang thlafam khua a har mang e,
Kawllen phuar vel Laldanga run chhung hnuaiah
Selbuang dar tap e”* tin

Tunah chuan Chin Hills bialah Chawnghawı khaw lalten an la vawng a, Dar rı tha tak a nı.

CHAWNGTUI DAR

He darbu hı dar rı tha tak mai, thlang tlak laia an chhawm thlak, Chawngtui khaw vanglai a mı a nı. Chawngtui khua an darh hian an kal        ta daih mai a, a neitu hriat zui a nı rih lo

SARAI DAR

He darbu hi a neitu hmasa ber chu Sarai a ni a. Rûn lui kama cheng an ni a. Upaho titiah chuan 'Thing kawrawng chbunga an chhar a ni' an ti thin, chu chu mi thubruk a nih a rinawm hle. A unaute chu Pheisepa leh Nguntei an ni a, an unau ro insema a chan a ni. Hun a lo rei hnuah Sailo lalten an nei a, mahse khaw lam nge an pânpu hriat chian theih a ni lo. Chhim khawthlang lamah a la awm chuan an sawi thin, mahse a neitu hria an awm lo

THLANTHLA DAR

Upaho titiah chuan he darbu hi Thlanthla bu atanga an chhar nun an sawi thin, Dar hmingthang leh Dar ri maw pawla sawi a ni. An hmuh dan leh a chanchin zel chu sawi tur a awm mang lo. A neitu tak tak hriat theih a ni lo. Khawthlang lamah Pukzing tlang thlang lamah khuan a la awm an ti.

— XoxoX —

CHALBAWK DAR

He darbu hi a hming put chhan hriat a ni lo.
Sailo lal Lalhrima, Seling khaw lalin a nei a, a fapa
a thihin an vaw keh ta an ti.

TUAICHAUNG DAR

He darbu hi Liando dar nen an upat lam a
inang a. Rulpui kawchhung a mi Liandoate unau-
vin an phawrh a ni. Liandova nupui, Chhiabchawngi,
'Tuaichawngi' an tih kha a hming put chhan a ni.
Liandova hian 'a nupui hminga a dah a ni a,
a hming a pu hlen ta. Mahse tunah khawiah
nge a awm a, tute nge a neitu leh a nei
leh chhâwngtute hriat theih a ni hrih lo. Dar tum
hla chu hei hi a ni—

*"Ka Thaichawngi ma lo tang,
Dengdaw lawl, Dengdaw lawl,
Dengdaw lawl" tih a ni.*

VAIMUT DAR

He darbu hi a chhuahna leh a hming put chhan hriat a ni lo. Kan hriat theihah chuan Sailo lal Vankunga, Darliankuala fapain a nei thin a. Vankunga chu Sailo lal Savunga, Lianlula thlah a mi leh Sailo lal Lianphunga, Manga thlah a min an rawk ta a, amah intlan nan he dar hi a pe a ni. Tunlai-in tute nge a neitu hriat a ni lo.

—ooo—

CHAWNGTUAL DAR

He darbu hi a hming put chhan hriat a ni lo. A neitu hmasa ber chu Hualngo lal Lalvunga a ni. Lalvunga chu fapa nei lovin hmelmain an that a, a nupui chuan pasal dang Liandanga, Khupno hnam lal a nei leh a, a chhawm ta a ni Mahse he nu hi nuta nei lo a ni a, Hualngo lal Zahuata, Seipui khaw lal chu nutaah a vuan ta a, chuvangin Zahuata chu he dar hi a pe a ni. Tun thlengin Seipui khua Chin Hills-ab an laite chuan an la nei.

NGUNTE THI

He thi hi Thival sen tha tak a ni. A neitu nmasa ber chu Nguntei a ni a. Ani chu Saraia leh Theisepa farnu a ni a, an naupang ber a ni An unaua ro an insem hian Thi hi an chantir a ni. Anmahni hi hnam enge an nih chu hriat a ni lo va, mahse Rûn luikama cheng khi an ni Thi upa tak a ni

He thi lo chhuah dan hi hriat fiah a har hle, upaho chuan heti hian an sawi, 'Nguntei hi nula a ni a, a ute-ho nen chuan an awmkhawm a, Nikhat chu puan a tah a, a bulah chuan tlangval pahnih an lêng a Chutia an awm lai chuan Laitel pahnih hi an bulah chuan an inûm chhên a, Nguntei chuan mak tî'n a en ieng a Laitel chu an tlan zel a, thing kawrawng hian takah an tlan lut ta a. Nguntei chuan Laitel luhna chu a va en leh a, Thi leh Dar a hmu ta a. Dar chu a u Saraia chuan a nei a, 'Sara Dar' an ti ta. Thi chu Nguntei chuan a nei a, NGUNTE THI' an ti ta a ni.

Engvangin nge he thi leh dar hi hetia a lo awm mai? A dahtu chu hriat chhuah rual a ni lo va. Hmanlai hian râi hlau reng renga pipute hi lo khawsa an ni a, an neihchhun Thi leh Dar hi pûk-ah te, thing kawrawngah te an thukru thin a ni.

Ngunte thi Sailoho kuta a lo luh dan hriat
theih a ni lo. Sailo lai Lalluauva faten an nei hlen
ta. Dar tum hlaah heti hian an phuah a—

*“Ngunte thi ka thi chang thei,
Liando dar ka dar chang thei” tun.*

Saraiate unau Theisepa khan Thi hru i khat chu a
chang ve ngei a, mahse a thang-na lam hriat a ni lo.

PACHUAU SUAL

‘Pachauau sual’ tih hi laklawh taka thiltih hi a
ni ber. Hmanlai chuan Pachauau hi hnam tha, lai
chi, mi chhia phe i chuan hau ngam loh leh sual ngam
loh an ni. Sailo Lal Vanhnuailiana Champhara a
awm lai hian Hmar hnam a mi Dartihiana chu Pa-
chuaau pakhat hi hre lovin a lo inhauhpu i a, an in-
sual ta a. An insual lai chuan an kanga mite
chuan ‘I sual kha Pachauau a ni e’ an ti a. Mahse,
an i chuan ‘Ka sual laklawh tawh ka sual zel dawn’
a ti a, a sual ta zel a. Chuta tang chuan thiltih
laklawh deuh hi chu ‘Dartihiana Pachauau sual ang’
an ti a, an lo hmang zau deuh deuh a, ‘Pachauau
sual ang’ an ti ta a ni.

ZADENG TLAWM TUR ANG

Sailo lal Lalsavunga thlahten Zadeng lalho an tihlawm khan Sailo Lal Rolura thlahte an bêl a, mahse Sailo lal Vuta hian a do tho va Tin, Rolura thlahte chuan Palian lalho an do va. Zadengho chuan Rolura thlahte an belh lai chuan lal leh theih-na dan an ngaihtuah a, tlawm hlen turah an indah thei lo Tichuan an inkhawm a, ro an rel reng reng a, engmah an rel thlu thei si lo Chu chu lal dang khan an hmusit ta a, 'Zadeng tlawm tur ang maia inkhawm zin chu' an ti ta a.

Vuta chuan a do tlat avangin an darhsarh dawn hla chu hei hi a ni—

1. *Kulh dai lo kai u*
Hmar tlang lal Vutdula rul a lian e.
2. *Hmar tlang lal Vutdula ral a lian e*
Zadengpui sa ang kan tai zo ve.

— OX*0*xO —

ROMEI

Hei hi ralkhata han thlr a, chhûm ang reng, meikhu ang tak, pan taka tlang bawmtu a ni. Thal laia awm a ni a. Ralkhat bla deuh hmuhna daltu a ni.

Engvangin nge 'Romei' tia an lo vuah kber kher ? Pi leh pu hun atangin 'Romei' an lo ti thin. Upa titiah chuan Romeia hi Rolengi nau a ni a, an naupan lain an nu leh pa feh hi kawlvai râlin an man a, salah an tang daih a. Romeiate unau chuan an tlangval hnuah an lam ta a, an kalbo dawnin, an u Rolengi hnenah chuan, "Kan thih chuan khaw-chhak lamah meikhu angin chhûm a lo zâm ang" tin an hrilh a. Romeiate unau chu Kawl ramah chuan an lut ta ngei a, an nu leh pa chu Kawlho chuan Bawng angin an lo chhawr a. An hmuh vele a chhawrtute chu an that a, an hruai chhuak ta a. Mahse Kawlho chuan anrawn ûm leh ta vak mai a, Romeia chu an that ta a. Romeia chu a thih vele boruakah chuan chhûm angin a lo khu ding luah ta a. Chumi chu in lama an u Rolengi khan a lo hmu a, Romeia kha a thi ta ngei a, a thlarau chu an sawi lawk ang khan a lo zam ta ni-in a ring a. Tun thleng hian a la awm a, hmanlai upate chuan Romeia thlarau ngei a nih an ring.

DI LEH SIALI LEH VUAIA

Di leh Siali tih tawngkam hi tawng hlui tak a ni. Min 'Ka di' a tihin an ingai tihna a ni kher lo, an inhmelduh tihnaah pawh an hmang ve a ni. Tin, nula hi 'Siali' an ti thin a, tlangval hi 'Vuaia' an ti thin. Hmanlai atanga tun thlengin hla tawngah hman an ni fo.

Upaho titiah chuan Siali leh Vuaia hi mihring awm tak takah an sawi thin. Tin, anmahni pawh hi tukkhuma sam zial chi 'Hmar' an tih. hi an ni, an chi bik sawi thei an awm lo. Lentlangah khian an awm a, Vuaia hi Lawitlang khuaah a awm a, Siali hi Lumtui khuaah a awm thin. Khaw inhnaitê an ni a. He mite pahnihi hi an induh em em a, lo fehnaah an inlâwm thin a. Vuaia chu Satawm khuaah a pêma, Siali chu Tui bual khuaah a pêma, mahse khaw inhnaitê a la ni a, an fehho pha thin a. Hemi khua hi Lentlang pang thlang lamah a ni tawh a, feh kawngah inngahna bik an nei thin. Hmanlai mi an ni a, an zakzum em em bawka Tukkhata chu Siali chu a lo kala, Vuaia a hmuh loh avangin a kala tamai a, a hnungah chuan Vuaia chu a lo lang leh a, Siali a hmuh loh avangin a tlang ve ta a. An rilru ve veah chuan kawppui tlang nei taah an inruat a. An kala dawn khan bulrua an hawl tang kha an sawhbûr a, a lo nung ve ve ta an ti. An inthen hlen ta a. Hlain heti an min hrih—

*"Hmanah lo zirtu reng emaw
Tlingi leh Ngama'n an zir zo ve"*

*"Tlingi leh Ngama'n an zir zo ve
Vuaia leh Siali indi ve chu"*

*"Bualtui kawtchhuah tawn ni tiam e
Bualtui kawtchhuah an tiam zana"*

*"Bualtui kawtchhuah tawn ni an tiam e
Pui raw phunin di lo tiam e"*

Chumi hnu chuan Chuaungo lal Vanpuiaho
ten Lumtui khuaa an awm laun heti bian an phuah
leh a—

*"Siali lenna dap khua hnum reng e
Vuaia lenna Lawitlang sa vung e"*

Vuaia'n a zawnna bla—

*"Ka zu en a tlang a hnum reng e,
Khawtlang hnehin kei ka riang zawk e"*

*"Khawtlang riangin a hril lo ve
Vuua riangin thutin di ka hril"*

He mite hun hma bian hlaah Siali tih te,
Vuaia tih te leh Di tih te hi hman a la ni awm lo
ve. Di tih hi inngaizawng tihna atan an hmang a,
nula hming arah Siali an ti ta a. Tlangval hi Vuaia
an ti hlen ta an ti. Tun hnuah hlaphuah miten an
uar zel a, LENGIALI tih te LENGVUAIA tihthein
an lo phuah zui ta a ni.

CHAWNGTINLERI

Hei hi Lasi nula, an hetu nin up'ho 'chuan an sawi thin. Sa kap thei chuan Lasi nula an ngai-zawng a, an rim thin a, an sa kah tur chu ramhnuah an rawn khah sek thin an ti. Chawngtinleri hi sa zawng zawng leh Lasi pulaho chunga ti unetu a ni. Lasi hi r'ar'hai nula, mitiche' ve ngai lo, sa chauh ho thin nin an sawi.

Upaho titiah chuan heti hian an sawi thin. Chawngtinleri hi nula hmel tha tak a hi a, a nula chu Lianche-a a ni a (Lianchia a ni lo) Seipui khua awm an ni an ti. Lianchea mumangah chuan Lasi-ho hi an lo inlar a, "I fainu hi kan lai Lal-chungnunga tan nupuih kan nei ang e" an lo ti a, mahse Lianchea chuan a lo remti lova. Zanthum a zawnin an inlar ta a, a zanthum zen chuan "Ramsa ruamkhat leh a kahna mu braikhat leh tunpang sial a ki kawngka chhaklam khat leh Sanghal hian (Nghalphusen) a ngho themtlang chen kan pe ang che" an ti a. Ani chuan a lo remti ta a, mahse a harh chuan a mang a ni tih a hiechhuak a.

A mumang chu a theihngihl ta mai a, an unau chuan atukah chuan feh turin an kal ta a. Chawfak hunah chuan thlâmah an chawla. Chawngtinleri chu thlâm chungah a lawn a, Thawklekhat

ah chuan "Awı ka nu" a ti tuar a, Lianchea chuan a en thuai a, a farnu chu a lo awm tawh sı lo. A brilhaı chu a inggaıhtuah a, a mumang kha a bre-chhuak leh ta a.

Lianchea chu a lungleng em em țin a, a farnu chu hmuh leh a chak țin. Tın, Lasıho chu Lurh tlang leh Tın tlanga cheng țin an nıh avang-in, a farnu chu zawn a tum ta a. A ținanteho a sawm a, an ramchhuak ta a An va thleng ta ngeı a, mahse a farnu chu Lasıah a lo chang ve tawh a, mıta hmuh mai chi a nı ta lo A lungleng em em a, he hla bı khamtlangah chuan a sa a:—

*"Kan unngah lai kha e,
Kan insawı lai kha e,
Suihlung len nın,
Zeitın awm che maw
Ka kawm (nau) Bawihlai Chawngı"* a tı a

Chawngtınlerı chuan a lo hmu theı a, mahse Lasıa a lo chan tawh avangın taksa chu an ınbmu theı lova, he hla hian a lo chhang an tı.—

*"Suihlung len nı takın
Zeitın ka awm lo ve,
Lurhpuı leh Tun danah
Nıtin tahzai ka rel e"* a ti.

An ramchhuahnaah chuan a farnu chu a va hmu ta sı lova, beidawng em emın a haw leh a, a ıp a ıp mai an tı. Zanah a mumangah Lası chu a ınler leh a, "ıp ıp duh suh, ı farnu man atan

kan Tumpâng Sial kî tha ber hî kan pe ang che” an tî a A tukah chuan Lianchea chu a ramvâk a. Tumpang sial kî tha em em chu Lasî chuan a hmaah an rawn khalh ta a, anî chu a lawm lutuk a nui a Tumpang sial chuan a hnar a tum dut a, a tlanbo ta a.

A zan lehah chuan a mangah Lasî chu a inlar leh a, “Kan vawk pa lian kan pe ang che, lo nui tawh reng reng suh ang che” an tî leh a A tukah chuan a ramvak leh a, Nghalphusen lian em em mai hî Lasîho chuan a hmaah chuan an rawn khalh leh ta ruau ruau a, Lianchea chu a insum zo lo va a nui leh ta a Nghalphusen chu a hawk dut a, a tlanbo ta a Tawî tlangah a lut a, Hualtu Ngamtawna sehhlumtu kha a nî an tî.

Tumpang sial leh Nghalphusen chu a kap lo hlen ta a Lasîho thutiam angin sa dang chu a kap hnem hle an tî Tin, Chawngtînlerî chu Lasî lalnu a nî a, a lal em em a, a puan bângtu atan Murpui hî a hmang thîn a Lasî nulate hiau mîhring hî an ngaizawng em em a, an mangah an inlar thîn a, an sa kab turte ramhnuaiah an khalh sak thîn Mahse Lasî hî an zakzum em em a, mîhring an zawlte hian an chanchin chu mî hnena an sawin an intharfihlîm an zawlte kha an kalsan thîn

—ooo—

SA UI TAN

He thu awmzia hi remthu sawia intiamna tih
anga hman a ni Mahse engtin nge an tih a, eng
hun lai khan nge pi leh puten an lo hman chhui
fiab a ngai hle mai.

Upaho sawi dan chuan Tiau lui kamah Hual-
ngo Lalvunga, lai hmeltha tak leh buaisen tak
mai chu, Farzawl khua an nihah khian Zadeng laite nen
lai inkhingin khaw khatah an awm a, nakinah chuan
an lo inrem ta lova, Zadengho chu Tiau thlangah
Lungdup khuaah an lo chhuk a, mahse Lalvunga
chungah an lungni ta lo tawp a, Farzawl khua chu
an rawk a, Lalvunga an that bawk a, chung chu
heng chai hla hian min hrilh —

1. "Tlan rawh, tlan rawh, tlan rawh —
Lalvung ral an ti
Tual khel rafuk Lalvung ka tlan ngai le ve"
- 2 "Lalvunga nu tap tap lo la
I chau vang e
I fa Lalvung sahlamah uai zo ve"
3. "Lalvunga'n ka hian a ti,
Farzawl a luah e
A luah sual e changsial sawrthum an la e"

Lalvunga an thah achin chu an inrem thei tak
tak ta lo Mahse, thlangtlak an duh theuh va, indo
chunga thlangtlak chu an hieh a, remna an rawt ta
a Inbiakremnan thla bial zan - a hleinga zan hi an

ruat a. Inbiakna hmun atan lmun thum an ruat a, a khuain, naupang nawi leh hmeichhia te nen lâm an hruai—

(1) Hmar lam deuh pawlin Rihkai tuna Aizawl Falam Road a kawng chhak deuhva lute chhuak an ruat a, chu chu tun thlengin Ui Lui an ti

(2) Tlema chhim lam deuh chuan Chithar hmun an ruat a

(3) Chuta tanga chhim leh zual tan Tiau luikam tunlala Vangchhe khaw mawngah Iva luah an ruat a

An buatsah dan chu a ropu em em mai A khuain zu nen an thawk a, Rem thu an sawi hnua U i an tan a, tui an lentir a ni. Zan thla ên lai a ni a, hlim em emin zu leh sa an chênho ta a ni

Chumi hnua an lo inrem tak vang chuan thlamuang takin pi leh pute chu thlang an tlaho ta a ni Kum 1700 hunlai kha a ni awm hle mai.

— Ox*0*xO —

KHUANGCHER BO LEH ZELDINA THUBAWL

Khuangcher Bo tih hian thil bo zawn ngaihna hriat loh, chhui ngaihna awm lo hi a ni Tin, Zeldina Thubawl tih hi thil riruat mai mai ni ta sela tih ang mai mai hi a ni leh a

He tawngkam lo chhuahna hi a reifê tawh a, a hunlai âwm hriat theih a ni lo Upa titiah chuan betiang hian an sawi thin

Hmanlai hian mi pahnh vervek deuh mai, an hming pawb hriat loh khaw hran a mi ve ve hi an awm a Chu mite chuan thil eng emaw mai mai zuara mi buma vah an tum a Pakhat chuan Châng-el bul hi Khuaichuai angin an fun a, pakhat chuan vutsawh hi chi angin a fun a An chhuak ve ve chu kawngkawiah an intawk a, engti tur nge an nih an inzawt a, sumdawng tur ve ve an ni tih an inbrilh a. Tichuan an thil zawrh ve ve chu inthleng an rawt a, an inthleng ta a An inthlengna hmun atanga hla vak lo ve ve ah chuan an phelh leh ve ve a, an nuh a za ta a, inkawp ila a tha ang tih rilru pu ve vein an kir leh a, an inthlengnaah khan an inhmuh leh ta a, an inhmuh chuan an nui hawk hawk ve ve a Tichuan zin duna mi bum dun chu an rawt thlu ta a An zin dun chu an hmingthang hle a, mite chuan Firringate thiandun an ti ta a ni

Chung hunlai chuan Khuangchera chu Thir-
 deng a ni a, a nau chu Zeldina a ni Khuangchera
 chuan Dartawnsuk Thimkual hi a chher thiam em
 em mai a - a zuar thin a Lentlang pang Kawilam
 khuaa awm khi niin an sawi nghe nghe a. Fin-
 ringate thiandun chu an khuah chuan an va lut a,
 Khuangchera chu thirchher chuan a lo buai hle a
 Finringate chuan, "Ka pu, Dartawnsuk Thimkual
 min chher ve rawh' an ti a. Ani chuan, "Ka buai
 em mai, inhhungah va lut ula, banglaiah ka thiah
 kha kan hotunu' kha va zawt rawh u" a ti a Fin-
 ringate chu an lut a, a neitunu chu amah chauhin
 a lo awm a, "In pain va lut ula, 'kan nu kha va
 mutpui ula thulchhunga tangka kha la ang che u'
 min ti e" an ti ta tlat a A neitu nu chuan mak a
 tin a ring lo duh a, a pasal chu a va zawt a, a
 zawt fiah ngam si lova, "I ti em ni" a va ti ringawt
 a, ani chuan, 'Ti e" a lo ti mai si a Finringate
 thiandun chuan sual takin chu nu chu an bum 'a a,
 a tangka chu an la a, an kal ta daih mai a Chu
 nu chu a thinrim em em mai a, a pasal chu then
 daih a tum ta a Tlaiah chuan thil awmzia chu
 Khuangchera chuan a bre ta a, a thinur chuan a
 zan a zan chuan mikhual chu a um ta a Finringate
 thiandun chu thil tisual an ni tih inhre rengin
 khuah an rak ngam lo va Khawvarah Khuang-
 chera chuan a va umphak ta a An hnenah, "Ka
 nupui in tikhawlo va, ka tangka in la bawk a, hei
 ka man che u a, ka salah ka hrui ang che u" a ti
 a Finringate thiandun chuan, "A ni tak e, kan
 thiam lo a ni, i salah chuan kan awm ang a, i thu
 thuin kan awm ang e, i duh pheh chuan min that
 mai thei alawm Mahse i hah em a, chawl bahdam

ud rib la, kan chaw hikan han chhum hmin rib
ang, a, chaw ei khamah muangchangin in khuaa
kan kir dawu nri" an ti a. Khuangchera chu a hai
em avangin a chaw ve ta a, mahse zankhuua kal
nih avangin a mut a chhuak a, a muhil ta der mai a

Khuangchera muthih hlan chuan Pawih khu
silai keng hi an lo kal a, anni chuan "Thiante u
kan sal hi in silai khan in lei duh em" an ti a
Pawihho chuan an lei ta mai a Finringate chuan
"He putartê hi a hah em mai a, zankhuua kal kan
ni a, a harh hma loh chuan kalpui theih a ni lo
vang Tin, amah hi a â deuh va, a lo harh pawhin,
'Ka nupui in suai a, ka tangka in la a,' tiin a lo
tawng ang a, pawisa suh ang che u" an ti a An
kalsan ta a.

Khuangchera chu a lo harh a, Finringate chu
an lo bo daih tawh a, Pawihho chuan an man ta mai
a, a thusaw lah chu an awih der si lova, an hruai
bo ta daih mai a

Khuangchera chu a lo haw leh ta lova, a
chhungte chu an mangang em em mai a, a khua
chuan ni rei tak an zawng ta a. An khuate an
berdawn hnu chuan, a nau Zeldina chuan, "Ka u
chu saw mi tlanga a awm loh chuan, a piah lehah
chuan a awm ang," a ti a Mahse an khuate chuan
Zeldina thubâw mai mai a nih chu an tihsan ta a
Khuangchera chu a kalna lam leh a chanchin hriat
a awm tawh lova, "Khuangchera bo," an ti ta mai
a ni.

KELCHAL MANGMAN LEH THAWNGALEIVIR

Kelchalmangman tih hi Kelchalin mumang a nei a ni lo va, mumanga thil hmuh ang tak a, a tak-a lo thleng hi a ni.

Thawngaleivir hi, thli tleh virin vaivut te, hnahtel te, a nasat chuan lung te leh thingtang thleng in a virpui a, khu dung luah hia ni, a nasa chu a hlauhawm thei ble.

He thu awmzia hi kan tawngah kan hmanna a rei viau tawh a. Upa-ho chuan titi pakhatin an sawi zawm thin. Hmanlai chuan thiandun pahnih Pathawnga leh Kelchala hi an awm a, an pahnih chuan an rammû a. Zanah chuan Kelchala chuan mumang a lo nei ta a, a tukah Pathawnga chu a hrilh a, "Nizan ka mumangah Nghalthiangah kan lo chang dun a. kei chu mi lo kap thlu der mai a," a ti a. Ani chuan, "E, mang tha a nih chu, râl kan that dawn a ni ngei ang," a ti then a

A hnu lawkah chuan râl an hmu dun ta a, Kelchala chu an kap thlu ta a. A thianpa chuan a ruang phûm lovin a hawn san a In a thlen chuan an khua te chu a hrilh a, anni chuan, "Mahni thiante ruang pawh phum ngam hlei lo," tin an lo

hmusit a. Pathawnga chu a thinrim em em a, Kelchala ruang tlukna chu a pan leh ta ngat a, a va phum ta a. A thlân chungah chuan lung a rem ta a, sâng taka rem a tum a, a rem zawh hmain a chim a, amah chu a delh hlum ta a.

Pathawnga pawh a lo haw leh ta si lova, an khuate chuan an va lam a. Kelchala thlânlung chuan a lo delhhlum reng mai a. Tin, an hmuh lai chuan, thlânah chuan thlivir chu a lo tleh ta chiam mai a, chu chu Pathawnga thlarau nun an ring a.

Kelchala mumang chu mak an ti em em a, chuta tang chuan "Kelchalmangman" tih hi an hmang ta a ni. Tin, Kelchala thlân a, Pathawnga ruang chungah thlivir chu thlarauvah an ruat a, "Thawngaleivir" an ti ta zel a.

Thawngaleivir hi hmanlai chuan thlarau ngei nia an rin avangin, sakhua an biak ni-in, thlai thar chi kimin Thawnga chanvo an siam thin Khuang-chawi nu leh pate chuan an ngaisang em em a, an be lo thei lo.

— Ox*0*xO —

DAWN PUANPHAH (Dawn—hi lam rik hniam a ni)

He thu awmzia hi nula leh tlangval innei ngei tura intiamna, nula nu leh pa remtihnaa mu dun tura buatsah, nu leh pain an mutna siamsak a ni. Chuta a duh lotu chu Sepui chawi ngei tura intiamna a ni Tun thlengin Mizo danah hman a la ni

Mahse, engvangin nge Dawn puanphah a nih ? A phah hmasa ber te chu Pawih hnam Dawn chi leh Pangzawl hnam an ni Dawn Pawihho hi Dawn khuaa (Tiau ralah a ni) an awm lainn, Pangzawl hnam chu tunlala Pangzawl khuaah an awm a, chu th lai chuan Dawn Pawih nula, Rangvungi chu Pangzawl tlangval Ngunkuala nen inneih an tum a, Rangvungi chuan he hla hi a phuah a—

*“A khu khua khu Pangzawl khua khu,
Pangzawl khua khu Ngunkuala lenna”* tiin

Ngunkuala pawh chu a lung a leng em em mai a, Dawn khuaah chuan a ban kal ta a. Rangvungi pa chuan “Ka fanu i nei duh a nih chuan a puan ka phahsak ang che u, tahchuan in riak dun ang a, amaherawhchu i neih duh leh si loh chuan Sepui i chawi ang” tiin a tiam a. Ngunkuala chuan a remti a

A hnuah chuan Ngunkuala chuan rilru dang-
lam a pu leh ta a, Rangvungi chu a nei duh ta lo
va, a thutiam ang chuan Sepui a chaw ta a.

A hmang hmasatute hi Pawih hnam, Dawn
an ni a, thutiam nan an tih avangin danah hman
a tul apianga hman a ni ta.

VACHA THLAHPUI PAWIHTE

Vacha thlawhpui hi Pawih tak tak a ni lo an
ti. Zawngte hnam Senglawna nua upaho chuan an
sawi Chung hunlai chuan sam hi Pawihah an zial
ve an ti.

Senglawna hian Vacha a manna hi Tiaural
Zawngte hmun, an khaw hnuai Sabuala tutling
zinga an cheng lai a ni awm hle mai Chung hun-
lai chuan Mipa hian hruikhau kawr 'Hnawkhal' an
tih hi an ha thin. Chuvangin titi upa tak chu a ni
ngei ang. Senglawna chuan Vacha tui cheng thla
zawp chu a man a, a hruikhau kawr chuan a hling
teuh va. Nakinah chuan an thia a lo ro va, an
thlawhpui ta daih mai a. Vacha hi sava thlawk hla
tak mai, thlawk kual a, Tlangbante zar thin an ni
Senglawna chu a thlaphang em em mai a, an khaw
chunga va lo kual lai chuan a lo an va — "Tuan-
phung mi hrilh Kawingo lengite" tun. An lo kaw

leh a, "Hrualhrui aw ki ban" a ti leh a. Khawchhung tak takah chuan, "A sang sangah hian kan rawng kaw leh e, in rak chuan ulaw" a ti a. Mahse tumahin an man pha lova, an thlawhlam pui ta daih a. Vachaho chu an thlawk zel a, Chhim ram Sai-rep tlang Zopuih sawn an fu ta a. Chutah chuan a chhuk ve thei ta a, mun, "Khaw atanga lo kal nge i nih" an tih chuan, "Zopui atangin' a ti a, chulai hmun chu "Senglawn Zopui" a ni ta.

PAWNGSEN TLAIVAR

Pawngsen tlaivar kan tih hian engmah ei leh in nei lova, hrehawm titak chung a tlaivar talh hi a ni.

Pawngsena hi Lianchhiari pasal a ni a, an inneih dawn hian, "Lianchhiarin, Chawngfianga a sawi reng ka haw lo vang, ka huat chuan sum leh mihring ka chhan vek ang" tun a intiam a. Chawngfianga chu Lianchhiari te khuaah a zin a, Lianchhiari nen chuan nileng leh zankhuain zu an in dun a, a pasal chu no khat pawh an pe ve si lo. Pawngsena chuan hrehawm a ti em em a, a ngath a tha thei lova, a thutiam kha a hre reng si a, a nupui chu a veng tlaivar zak an ti. Chuta Pawngsena tlaivar ve chu an sawi lâar ta a - "PAWNGSEN TLAIVAR" an ti fo ta a ni.

CHER CHINGKIM

Cher chingkim hi a hmidg pu hmāsa bertu
chu Zubel, hru hūānga ngun em em a an eher,
hnāng hmawr lang miah lova, zing deuh maia cher
hi a ni. Hualngo lal Lalvunga, Farzawl khuaah a
lal lai hian he bla hi an phuah a—

*“Lung an dawh e, dartung an dawh e,
Cher chingkimah Dar bang maw e;
Vanpu chhing ve e”* an ti a, lungdawha an zu
bel khai an phuah a ni.

Tunbhuah erawh chuan he cher chingkim hi
pangang chi khat Thian pangang ang deuh, incher
bimbēm hi a ni an ti. Leiah a inphūm tlat thin a,
Lothlawb pah hian laichhhuah theih a ni thin. Nula
leh tlangvalho hian lawmual zingah aien nān an
hmang fo thin. Zinglana laih chhuah a nih chuan
a laichhvakto khañ fa tha a chhawr hma dawn tihna
a ni a, lai lamah a nih chuan a chhawr tlat deuh
dawn tihna a ni. Aien nāna an hman fo avang leh
a entir ber chu, nū leh pa awina a nih avangm
thenkhat chuan, Pa-awli te, Nu-awli te an ti bawk.

KHUANDIM

He tawng hi hla tawng atan - Pasal nei tihnaa
hman a ni. A hmanng hmasatu chu hriat phak a ni
lo. Hla 'thua' a lo lan tanha chu Luseiho Seipui
khuaa an awm lain heti hian an ti—

1. Chhimlam kawng zawh tang
Hmartlang lam zawh mi u ngai ing e
2. Khuandim ngai mah i
Thangchungnunga ka lenchhung inah tun,

Thlangtlak hma Lentlang chhak awm lai atanga hla
tawng a ni

DARKAWLCHHUNA

Dârkwâlchhuna hi Zadeng lai, Darphunga
fapa a ni. Thenkhat erawh chuan Chuango lai ni-
in an sawi, mahse Zadeng nun a lang zawk. Tiau
lukam vela an awm lai hian Ralteho nen an indo
va, Darkawlchhuna hi pasaltha, tuihleuh thiam em
em a ni. Ralteho chuan Rih Lipui kamah an nang

ta a, an man mai dawn a, Rih Lipui khi a bleuh
chhuak ta daih mai Chung hunlai chuan Rih hi
mitthi thlarau zawng zawng kalnaa ruat a ni a, a
zau si a, Ngaw durpui a ni a, chutia Darkawlehhuna'n
a bleuh kai chu huai an ti em em a ni.

Tuihleuh a thiam em em avang chuan, Ran-
nung tui chung a vâk theuh theuh thei lu lam leh
mawng lam zum rit rêt hi 'DARKAWLCHHUNA'
tia vuah a ni ta. Tuijah thi mai tur a ni lo.

— OX*O*XO —

CHAI THU

Chai hi hmanlai pi leh pute chuan an hmuang puithuin an ti urhsun hle mai. Chapchar lai chauh hian an chai a, Chapchar Kût an ti. Chainaah chuan mi zawng zawng, putling tawh phawt chu an tel thei a, hmeichhia leh mipa an inkaihkuah a, a laiah khuang bengtu leh sekı vawtu an awm a, chu chuan hla an hril a, an sa rual dial dial thin. Lal mualah te, khaw chhunga mual zawl zau lajah te an chai thin. Tin, khaw hian deuhah chuan veng hran hranah te an chai thin a, an inchil thin. Nulate chuan Vakiria an khim a, mi zawng zawngin an silhfen tha ber an inbel thin. Mualah zu an hûng khawm a, an in a, chai lai chuan naupanghovin an sem a, sekı no te, mau no tein chaho kha an tulh thin. Chai hi Chapchar Kût laia hman a nih avangin an puithu em em a, mi zawng zawng hlim hun a nih avangin chhungkua inhau te, nupa intih tlan te hi thiang lo ang a ni. Dan naranin nithum leh zanthum te an awh thin - an inkaihkuah kual pût a, an chai tlaivar thin.

Pi leh pute chuan engtik lai atang khan nge he chai hi an lo chin tan hriat chian theih a ni lo. Engpawh ni se an chinna chu a hla hle tawh a, Tiau chhak awm lai daiha an hman tawh chu hnial rual a ni lo. Chai hi upaho titiah chuan an hman

tan dan chu sakhua nena inzawmna a awm lo. Mi tam ber sawi dan chuan Sailo lal hmain Ralteho lal lain Chai hi an tan an ti.

CHAI hi an lo hman ~~taa~~ dan chu hei hi a ni awm e. Hmanlann ram chhuakho khat hi an hlawh-chham der mai a, an hrilhai em em mai a, an hrilhai lutuk chu an hotupa chuan vawka a thawh a, an talh ta a. An lo hlim deuh a, tualah ruai an buatsah ta a. Mite chuan an hmu duh em om a, Ramchhuakho chuan zu an thawh khawm a, an in ta a. Tin, Lal leh Upaho chuan an duhsak a, vawk leh zu an rawn thawh ta zel a, tichuan an zurui chu an in kaihkuah a, an su rual ta dul dul a, nuam an lo ti ta hle mai a. Tichuan an zai a, an lo lam kual ta a. Chutia an lo tih chuan an zawngchhang a, a kum lehah chuan an ti leh a, dan panggajah a kal ta a. An lo hmang rer deuh deuh a, an lo puihu ta a ni.

LALVUNGA ZAI (CHAI HLA)

Hualngo lal Lalvunga, lal hmeltha leh buaisa tak mai, Zadengho Farzawl khuaa luhchhuakto a ni. A hla hi an hre tam lo hle mai. Tin, ama phuah chiah loh pawh, mjin a thub hnua a, nu leh a farnuteho tah hla an phuah te a ni.

Lalvunga'n 'Ka lian' a ti, Farzawl a luah.
A luah sual e, changsial sawmtham an la e

2. 'Tlan rawh, tlan rawh, Lalvung ral' an ti
'Tual khêi râlah Lalvung ka tlan ngai lo ve'
3. Lalvunga nu tap tap lo la, i chau vang
I fa Lalvung sah lamah uai zo ta e
4. Lung an dawh darlung an dawh
Cherchiagkimah Dar bang maw, vanpui chhing na e
5. Vanpui lo chhing pang lianah, thuamlai ang ka do
I do khua chu Lalhulha sial ang kaw na e

TIAU LUI THLANG CHAI HLA

Zopui Zai

Zopui zai hi khawchhak ram Samthang khaw Zopui atanga lo chhuak hi a ni awm e Sailo lai Lallula chuan, Thlanrawh Pawihho, kumtina Lusei zinga chhiakhawn thin te chu a rawt a, he tlang hi Lallula Zopui an ti thin; chu chu Zai chhuahna bul niawm tak a ni. Mi thenkhat chuan Chhim Zopui, Sairep tlang atanga chin tan nun an sawi Eng pawh ni se, khawchhak Zopui ah leh Chhim Zopui ah hian Zopui zai hi an sa ve ve a, chu vangin he hla hi Mizoram zau tawh tak chuan an hmanh tih a lang chrang hle Zopui zar an siam a' an ropui hle lauh; Lallula chuan Thlanrawh Pawih a rawt a,

khawthlangah a chhuk ta daih a, Darlung Zai hi a
siam a ni. A hun lai chu kum 1820 vel lai a ni
awm e.

ZOPUI ZAI

1. Chhimtiang hmartiang sa ang tai mah la E
Zopuih hnutiang ka dal nang e E
2. Zopuih hnutiang ka dal nang e E
Mualthuamah sial phaw ka sir nang e E
3. Zopui kan khawdung a sei e E
A laiah Liandanga tualleng maw
4. Zopui kan awm khua e E
Sakawl leh awmlai chu leng lo se
5. Sakawl leh awmlai chu leng lo se E
Ka zai leh Chawngdangi leng rih se
6. Lungdup tlang a chul e E
Champhaiah vai ang ka lal dawn e
7. Champhaiah vai ang ka lal dawn e E
Hrumsawmpui thuam ang ka do dawn e
8. Hrumsawm lo lian ka dang zo lo ve E
Kan ~~changsialin~~ Tiaupui dung a zui e
9. Kan ~~changsialin~~ Tiaupui dung a zui e E
Sangbalhrama'n thlang lenkaw! ka khum

- 10 Sanghalhriama'n thlang lenkaw! kawtah e E
Hiuimsawm daiah ka luaithli ka nul
- 11 Han thlir ing e, chhaktiang kan sulhnu e E
Chumchi leng romei a kai chia! e
- 12 Chumchi leng romei a kai chia! e E
Kan khaw bungpui a tha her lia! e
- 13 Kan khaw bungpui a tha her lia! e E
A tang zarah chungva kaw! leng emaw
- 14 Chhaktiang naufain sawngka lerah e E
Pualva iang Lalngo a chuang emaw
- 15 Hmanah mi rolung dawh cham chungah E
Chawngngovi sai ang a ngir emaw
- 16 Chawngngovi sai ang a ngir lo ve E
Ka zu ena a hmel a sen siar e
- 17 Lenbuang zarah huiivate lo hram e E
Suihlung leng lo tu fa hrai awm maw
- 18 Suihlung leng lo tu fa hrai awm maw E
Laldanga suihlung a leng chuang e
- 19 Chawngngovi thiam thu a lo thleng e E
Siktui thiang Laldang ka dawn lo ve
20. Alchiah pualleng an ngam lo ve E
Siali romeiah ka zam dawn e
21. Siali romeiah ka zam dawn e E
Chhawrpial rialtui ang dai zo rawh e

22. Alchi par tlanin an kal zo ve E
Thavuaia kırım ka ring lo ve
23. Kawingo mabin len châng a nei e E
Thavuaia len châng mın lo hawı emaw
24. Cho ui leh lengkel a fam zanah e E
Sakawlin zawlpui a chil emaw
25. Pipu hrualbrui an van kherh chıai e E
Dungtlang kawlikei ka sat zel ang e
26. Dungtlang kawlikei ka sat zel ang e E
Tlan zai rellö keimah hrâtdânga
27. Tlan zai rellö keimah hrâtdânga e E
Zathum rual hnu ka dal zel ang e
28. Pipu roh loh hrum sawm dar valh an E
Kawlikei thlunglu tlangchawı kan lamna
29. Han thlir ing e chhımtiang chamdur e E
Chuan zel nang e Thanchhum ral a lian
30. Chuan zel ıla Thanchhum ral a lian E
Aw le. aw le, ka kai zo ding maw e
31. Thar khaw sah zai ın rel sı lo ve E
Ban zai awmkhua puangın a hlui zo ve
32. Lung ka tum cheu ve E
Thehleple tlang kai lung ka tum cheu ve
33. Thehleple tlangkai naufa'n an sel e E
Thingtin parlai ka lawr nı tam e

- 34 Thehlepah runin ka zam ruai E
Thar khaw kai sialin i zuam emaw
- 35 Tharkhaw kai sialin i zuam loh chuan E
Vuaia bing ang kir leh na ila
36. An ri khum khum E
Tlawng hnar a mi an ri khum khum e
- 37 Tlawng hnar a mi an ri khum khum e E
Senglawn zopui ka kai zo ding maw
38. Senglawn zopui e E
Alchi ho ve, pui saha tam e
39. Tlawng hnar kai kawiah e E
Kawingo lengin a nuthai a thui .
- 40 Kawingo lengin a nuthai a thui E
Kei pawh Thadangi tawn rel ing e
- 41 Tukul dung tlemin ka han zawh a E
Pualva nuthai ka lak hram ruai e
- 42 Rolura mah daw van a kai a e E
Thu a tawp hulan tlan poh rawh
- 43 Thu a tawp hulan tlan poh rawh e E
Kai i pawlah ka dang zo ding maw
44. Ni lo chhuak e lentlang eng ral e E
Hmel ka di thadang ngai ing e

— OX*O*IO —

AI-A-E Zai

- 1. Khawdurpuiin e kawl leh vai a chhun
 Tan lasi leh Lurhpui Thangngovi ai-a-e**
- 2. A nu tuak emaw, a pa tuak emaw
 An neih dar thir chaw in len ka ti ai-a-e**
- 3. Van lung mei khi e, thualin thim sela
 Ziapui am feng zipin hnawl ka ti ai-a-e**
- 4. Chhingkhual ka lungdi
 Mauraw thei khatah ka leng lo ve ai-a-e**
- 5. Mauraw thei khatah ka leng lo ve
 Lalchhingkhup, Suaksai ka ngai lam e ai-a-e**
- 6. Ka zu en e chhumpui zing hnuaiah
 Khatah chhai Dari a leng emaw ai-a-e**
- 7. Ka zu ena neihchawng tual hmaiah
 Parva, Chawngzawng leng thla dawr ai-a e**
- 8. Tualkhatah lungdi ka tawng lo ve
 Chhingkhualah zai zuarin kal ka ti ai-a-e**
- 9. Lung ka duh lakah
 Tiang za rei sialin ka tawng lo ve ai-a-e**
- 10. Chhawrthla eng hnuaiah an hrilh siali
 Tawng ila ka ti ai-a-e**

- 11 Awì ka nu, ka pa
 Lungthlu lova nuthai chan a bar ai-a-e
12. Lungtlu lova nuthai ka chana ai chuan
 Kumtluangin sialì ka leng ang e ai-a-e
- 13 Dawn lung chungah e, sai ang ka ngir a
 Mualthuam Chawngdangi ka tawng lo ve ai-a e

THANCHHUMA AW-E ZAI (CHAI HLA)

Thanchhuma leh Phunthanga hi Thlân râwn Pawh hotu an ni. Hmanlai chuan Thlân râwnho hi indo thiam leh huaisen, sum leh pai duhna chang hria an ni. An vela hnam dangte an ngam zel thin. Hma an sawn zau zel a, Luseiho pawh hian an do ngam ngai lo. Tichuan an lo duhâm ta zel a, kum tinn Lusei rama'n chbiah an khawn thin a, an sum neihchhun an chhuhsak zel a. A tawpah chuan Sailo Lal, Lallula chuan Zopui khuaa a awm lain a vel khuate chu tanruai puin Thlân râwn Pawh chu râwt a rawt ta a. An lo kal leh ngei a, tha taka biam an lo mikhual a, mahni mikhual theuh chu an that ta a. Hemi tum hian nu pakhat chu a pasal a zinbo va, a mikhual chu a pasala thah veah a duh a, a bum ta a. "Ti hian ka thukru ang che, ralmuan hunah ka haw ruktir ang che" tinn kawm-char chhawngah Papuinn a khuh a, a châwm tlat tlat a. A pasalin chhâwn a neih ve nan tinn a zuah a. A pasal chu a lo haw a, a that ve ta an ti.

Thanchhuma chu an man' a, heng hla hi an
phuah hnan a ni. Hla hi ama phuah a ni lo. Ti-
chuan amah an phuah elna chu an sa a, an chai
dual dual a, Thanchhuma chu kaw! bunin an thut-
tir a. Mahse mi huai a ni a, a zam lo va. A kaw! chu
hla rem hian a khawngri ve kurh kurh thin an ti.
Thlân râwn râwt zawh hian Lalluja chu thlang a tla
ta a, Darlungah a awm ta a ni. He hla hi kum
1820 vel lai bawk a ni.

1. Thlân râwn Thanchhum a hian e,
Zokhuaah ùm ang thu a e;
Darkhâng len a aw e.
2. Zokhaw val hnamchem ka chaw!,
Mang ngul ar ang ka sahna;
Runkunga aw e.
3. Ka zokhua hi dem lo u,
Thlân râwn thlunglu ka lâmma;
Phanpuî zur nguai a aw e.
4. Phunthang ka thab thang zaw! maw,
Thanchhum kaw!pui thang zaw! maw;
Cherkâng a aw e,
5. Thabdo arsi zat laiah,
Dari pan sakhming chhai e;
Lau lau taka aw e.
6. A khi chho ka chhuah hlawt a,
Tualvawkîn suar a ti e;
Za mai len a aw e.

- 7 **Phunthanga'n saingho ngen a,
Thanchhuma'n kawlpui bun e,
Miau miau taka aw e**

8. **Khuangruah a sur e,
Puk hulah a muthlu der ni e,
Tbhlulai der a aw e**

- 9 **Dungtlanga Vanhnuearthanga,
A sa Lianak in tlan e;
Siahthing zar mawi a aw e.**

10. **Dungtlang Tawu nu hnehin,
Vantlang Rovawngi nu chu,
Zemzum taka aw e.**

11. **Pilera thlana bungpui,
Va tinrengin a tlan e,
Rahtung pelpawl a aw e.**

- 12 **Piler thlan thleng zo lo,
Chaw ei ngenin a tap e,
Thi mai dawn a aw e**

13. **Khawli u ka ngaih leiah,
Sawn ang vak e,
Pu Saipawma aw e.**

— Ox*0*xO —

THAILUNGI ZAI (CHAI HLA)

Thailungi nư̄a pa chu Tlumtea an ti a, Thailungi hi a upa zawk a ni awm e. Naupangte an nih lain an fahrah a, an nu chu nuhrawn a ni. Tun umli lek zo a nih lai hian Pawihhovin thirblum leh tiangthir an rawn zuar a. Thailungi nu chuan thirblum leh tiangthir manah Thailungi chu a hmang ta a. A tuichawi lai an man a, khawchhakah an hruai ta daih a ni. Tlumtea chuan a lo tiangval chuan a farnu chu a han lam chhuak leh awm e

Thailungi hi eng hunlaja lo awm nge a nih briat a bar hle mai Hun rei tak chu a ni tawh ngei ang. Tin, Thailungi hla zawng zawng hi ama phuah a ni lova, min a awmdan tur zeldina an phuah a ni zawk.

1. Thailungi, Thailungi, i tiangthir te lo nghak la
I hlantaite lo nghak la
2. Chhaktiang khi chen ka thlen chuan
Tiangthir a tha bo ngai lo, hlantai a tha bo ngai lo
3. Riang lo ti, Riang lo ti, chhakawma min riang lo ti
Chhakawma min riang lo ti

4. Chhakawm a min nang lo ti,
Mualbemah vang salam sah,
Mualbemah vang salam sah
5. A khi Lenpui tung karah,
Nghalpa sawm sial ka hmu e;
Nghalpa sawm sial ka hmu e.
6. A chu bang bang hmu che a,
A hrilh pawh hril lo che a,
A sawi pawh sawi lo che a
7. Thaichhawnin tiau dung a zui,
Ngawin dang leh sa rep e,
Ngawin dang leh sa rep e.
8. Paibawm tharte ka pai a,
Thaichhawni ah nan ka ti;
Thaichhawni ah nan ka ti.
9. Thaichhawni ah na ka ti,
Tiau va dung zawh nan ka ti,
Tiau va dung zawh nuam ing e
10. Ka zu khuai ang thlum sela,
Liana u tawh nan ka ti,
Liana u tawh nan ka ti.
11. Liana u'n lem ang mi der,
Ram lohvah chhawl ang ka uai,
Ram lohvah chhawl ang ka uai.
12. Dailungah, Dailungah,
Ka ngir thiam lo dailungah;
Ka ngir thiam lo dailungah.

13. Dailungah, Dailungah,
 Mī lo nghak rawh dailungah;
 Mī lo nghak rawh dailungah.
14. Hrumsawmīn hrualhrui mī ban,
 Ka ngīr thiam lo;
 Dailungah ka ngīr thiam lo.
15. Ralteah ka pu Līana'n,
 Ka chawnban mī kai ē;
 Ka chawnbanah mī kai ē.
16. Lungrunī ka chhawm loh chuan,
 Hnutiang ka hawī zel nang ē;
 Hnutiang ka hawī zel ang ē.
17. Lungrualten kan kal a,
 Zalam phei duai cham chungah;
 Zalam phei duai cham chungah.
18. Chhakawm a mīn rīang lo tī,
 Awmkhua zawng leh na ngai ē;
 Awmkhua zawng leh na ngai ē.
19. Ka chung khuangruah sur a,
 Luah lengngha chang ang ē;
 Luah lengngha chang ang ē.

CHHIM ZAI (CHAI HLA)

- 1 Vaipa Chawnmanga e E
I nun vaipuan ang a dang zo ve
- 2 Lengi i bel laiah e E
Vaipa lanu khawi tak maw i awm
- 3 Vaipa lanu i hming kawi hauvi E
Rimenhawibi kawrvai hnuaichhiabi
- 4 Chhimitlang kan vangkhuaah e E
Awmlai lengin chawnbanah min vuan
- 5 Awmlai lengin chawnbanah min vuan e E
Lalhnunpua'n Mualthuam ral a kai
6. Mualthuam ral chu tanchhawnah kan tuan e E
Thei rualin lammual a chil dip e
- 7 Chhimah hlui hnu hmarah tualleng e E
Tleitir chan thiam lungdi Lianngovi
8. Tleitir chan thiam lungdi Lianngovi E
Chûn nun a chawi luah lohvin hranga e
9. Chûn nun a chawi luah lohvin hranga e E
Luah hrang rengah ka zui bram ang e
10. A tui lo lian nâwlin a zui e E
Chengte lo lian lai zelin a zui

11. Zeli, Zeli, keimah Laizeli E
Mualthuam kan awmkhua ber ngai ing e
12. Keini lehfaiah 'e E
Vaipui lo han nun nuam bawl ing E
13. Kulhda! lo kai u, E
Hmartlang lai Vuttai ral a lian
14. Hmartlang lai Vuttaia ral a han E
Zadengpui sa ang tai zo ve
15. Zadengpui sa ang tai zo ve E
Chhailai ka chan thini lai mi run
16. Chhimtiang ram saw nga ang kan lenna E
Zun fei kan chawi sai a rum chur e
17. Zun fei kan chawi sai a rum chur e E
Ka rual laiah ku thah chungnung e
18. Awi ka lu chungah e E
Dawna lenruai awi ka lu chungah
19. Dawna lenruai ka lu chungah e E
Sen sir star vala'n lenchhuwi ka tuam
20. Saipui sai zu chhimtiang ram lenva E
Chawnpui lo par Lian Hmlei lo ang
21. Mat leh Riata n mau a tam hmasa E
Vanhnuai rawn tang thiang vaipui chenah
22. Vanhnuai rawn tang thiang vaipui chenah E
Chhaktiang runrai kawi a deng emaw

23. Tuai leh ngai e, a rah tiakin to e E
Thlafam hnu'n dawn thar a chhuang leh e
- 24 Thlafam hnu'n dawnthar a chhuang leh E
Lalchhingzova'n dawn thar a nei lo
- 25 Hmanah lenruai silhpuan ang an hlui E
Tleitir bung dawn ang an tuai leh e
- 26 Hmanah ruaihlui di kan then tawh hnu e E
Lamchang kawia'n chawnban ka vuan
- 27 Lamchang kan kawı niah E
Liani chawltui chim lohten ka dawn
- 28 Lamchang kawı niah Liani a tel lo E
Sangpa lerah chul zozam a iang
- 29 Khu thlangtianga vala zingzin chu E
Thlafamin lawı ang a lo thang e
- 30 Nuthai lungduh sul ang tum lain E
Thlafamin lawı ang kan thang zo ve
31. Mautam kher vanga E
Lungrun tuai Khawlı lo leng leh e
- 32 Arsi tukchhuak vanpui sairua phel E
Chawngmawıı mual ang a chungnung e
33. Sialkiringa'n lammual ka chil dip E
Chhuihthanga'n di tian a har mang e
34. In lammual mim ang ka rawn chil E
Ningzu leh zai lem a tel lo ve

35. A mi lo kal kan tual hnuaiah E
Rodang lo kal a thle lai dang e
36. Ram lai kawptheik di zu chhal ıla E
Rodang ai chungah a chuang emaw
- 37 Chuti taka Rodang ka ngaih chu E
Bawngte palajah zu tir ıla
- 38 Bawngte palajah zu tir ıla E
Rodang tawnah tluang a tluem emaw
- 39 Chhimtuang ram loh ram lai a tul E
Tumpui hanin khua za chhan e
- 40 Chamring tlangah mu bang ka chuan a E
Hnampui hraichawi Darngo ngai ing e
41. Chamring tlangah ka liam E
Kawli zun chu phur na zel ıla

— OX°O°XO —

LERA ZAI (CHAI HLA)

1. Lera Bông phunah E
Chumthi chhuahna pang khua a lang e
2. Chumthi chhuahna pang khua a lang E
A lang lo tlangah chuan zel ing e
3. Lera zai chu fam ta se i ti E
Ka zai leh Darpui a fam ngai lo ve
4. Lera thlafam nau ang kan tah E
Lentupui maw thleh puana kan zar
5. Lentupui maw thleh puana kan zar E
Ramlai hawihah thlunglu maw kan lei
6. Lera tui tlabung a sang lua E
Thing leh rua chenin e
7. Lam leh kawiah ka di hmel a lang E
Lian khaw nau anga nuh nuam ing e
8. An lai rûn inah E
Keimah sial tlangchawi lam ing e
9. Keimah sial tlangchawi lam ing E
I hawih lua rawh Chinrang bawngvate

10. Chhiarthlang bawhar a pau zawn thlai E
Chhing maw tang e chawngdang ngai ing e
11. Ka chun i nu khiangawiah mi tir lo la E
Ka leng reng dawn hmundo ramlohvah
12. Ka leng reng dawn hmundo ramlohvah E
Suihlung a leng ka tuar zo lo ve
13. Ka chun i nu min ko mah la E
Zai leh Chawmkhuang kan beng lai rih e
14. I hming kan sawi nau ang kan tap E
I hmel kan hmu nuih lai rel ing e
15. Tuipui luangchhuak suar a kaw ngai e E
Zawlsial zaiwawr a chhar nghian e
16. Di leh di inthen na ngai E
Tawng leh ngai e neih Chawngchhungi
17. Lam leh kawiah ka di hmel a lang E
Lian khaw nau ang a nuih nuam ing e
18. Han thir ila kan khawtlang a lang E
Suihlung a leng kir leh nuam ing e
19. Suihlung a len nuih E
Tawiah pualva a chan nuam ing e
20. Ni a sa e, khawlai ni a sa E
Lentu bawngva tualah zuang tum rawh
21. Kei chu kal ka ti E
Ka lungkham sial a tel lo ve

- 22 Ka lungkham sialh a tel lo ve E
Zalam kal Vuaia ka nuar ngawi e
- 23 Ngurah lamtungah E
Chhosang kai siali'n ka zuam lo ve
- 24 Chhosang kai siali n ka zuam lo ve F
I zuang kai rawh luah loh Thangngova
- 25 I hmel iw ka di mual i liam L
Kawingo kan tap e
- 26 Fhli lo hiang e thingtin sawidim L
Châwin a rik leh' vala sawidim e
- 27 Lenpuai pangah zan sial ang ka riak L
Pualva âwn ruai khua lawi nuam ing e
- 28 Di leh di vantawng khaw chol E
Thing ang thi ruai ruai lam e
- 29 Khamtlang tluang lamah I
Damten kal rawh Belkhai Chawaghnuai
- 30 Damten kal rawh tluang lam in chungah E
Lung kan tlu maw pualleng Lalngova
- 31 Chhiar khaw lam chho tung leh kawiah
Tung leh kawiah Thadang kan chhawmna
- 32, Kan lenna tlang khat a zam reng E
Tawn sam zial mawihawih Lalngovi ngai ing e
- 33 Kan lenna tlang khat a zam reng E
Kan chhuahtlang rolung mual a dang

6. Hmun in zawl ka zam E
Kan kawt chho hi Darngovi lenna
7. Kan kawt chho hi rawn kai se E
Hrat Tuailiana'n Darngo ka nghahna
8. Dari a kal daitui tlang a liam E
Valza kaina kan rûn a dai e
9. Valza kaina kan rûn a dai E
Lo kir leh rawh ka u Dartuaki
10. Lenrual el chu ramtuanin an kal E
Tuah dang zai zu dawnpuai ang che
11. A thlunglu leh Kiva chang an hawih E
Thangi tawn par ang a chungnung e
12. Turni hnuaiah lammual kan chil a E
Darngovi mual ang a chungnung e
13. Kan belpui zu a thlum khuai ngawi E
Feh lo rawh e lungdi ramtuanin
14. Dari kan tawng lo E
Chung turni lenkaw! a khum ri! e
15. I hmel ka ma maw E
Lalruang behthi ka ma maw e
16. Tukin erawh chhawrkhangin an hawih E
Thapui an dawnlung a pel lo
17. Lalruang behthi khamna ka nei lo E
Lung nemte nu zann kham ang e

18. I hmelah sialı kạ ngai lo che E
I zai lemah vala ka uai e
19. Vawun chung turnı E
Vang riak riakın kan kar lam ang hla
20. Zai va zam tang bel zu in kungah E
Tuahdangı zai zu dawnpuı ang e
21. Tuahdangı zai zu dawnpuı ang E
Thangdangı lamchang kawıpuı ang e
22. Mautam ka ramloh E
Thlawh lohvin sawmfang a dum dur e
23. Thlawh lohvin sawmfang a dum dur e
Sialı phurh hlañ a ngai ing maw
24. Sialı chung nu thli ang hrang lo la E
I lenlai kha mu ang ngai ve la
25. Ka lenlai kha mu ang ka ngai na a E
Nang ang hian relthang ka phur ngai lo
26. Leng tuaitirte ka hmelma lo la E
Kan chhungin ram ang va fang chhin la
27. Kan chhungin ram ang va fang chhin la E
Pu ro loh Tiandar au ruai ngawi e
28. Kan lo dung sei kăn lo mual kawiah E
Sa thang tha leh lungdi kan zuina
29. Zathum ro lungah E
Lo ngir fan la ka di Rolengi

30. Kawingo lo leng a thla chan buai E
Chhingdang lo leng chhiarkhang eng ruai e
31. A thlawnin khuangruah a sur ngai lo E
Kâwl a hn̄m e thangvan ngawr d̄im e
32. Kutpu kan ur leh khuangruah chīar nghian E
Chappui rawh lohvin a t̄ul ngai lo ve
33. Chappui rawh lohvin a t̄ul ngai lo ve E
Ka chung chhawrthla a vanglai lo maw
34. Chh̄mtiangah kawingo ka leng der E
Chbawn vuai mah ka tawng lo Lungnemi
35. Khua ka fan a khawhleī sang sarih E
Hetiang pualleng ka tawng ngai lo
36. A khua kip̄in in lo hawī emaw E
Changsiālin sawmfang a kawī d̄ip e
37. Changsiālin sawmfang a kawī d̄ip E
Siāi phurhlanah a chuang d̄ing maw
38. Thingrī buk chho thing lenbuang hn̄uaiah E
Hmeldi an kai keimahni iangin
39. Chawngdangi sakawl E
Tupui raltiang kawtdai mi hawn la
40. Chawngdangi pualva E
A ngaiin Rodang ka uai ngawi e
41. Kan lammual a chul dawn lo E
Siakī ring leh lenchawm va la u

42. Changsial nejin nuthai an nei E
Chang se nei lo keimah Valrianga
43. Chang se nei lo keimah Valrianga E
Tumtawkah siali a bo ngai lo
44. Tuipui raltiang khumlai a E har E
Lungdi chawng sai kawingo a leng e

DARLUNG ZAI (HNUAI KHIAT)

- 1 Chhawrthla bleinga zan tlaiah lo chhuak E
A iang Liandang pawnah lo chhuak la
- 2 A iang Liandang pawnah lo chhuak la E
Siar hmingthang chhuar za na ila
- 3 Ningzu a thlum Vuaia'n ka leh che E
Sialin dawn rawh tui ti ve che maw
- 4 Sialin dawn rawh tui ti ve che maw E
Naufa'n an sel chawltui nem reng e
- 5 Charkawiah pualva E
Zanin erawh kan siang a rial e
- 6 Zan dang maha kan siang dai ngai lo E
Chaltuai Liana'n awmlai maw i vei
7. Lo kan nei e khi lenpui pangah E
Ramva tuanpui lenrual ka nei lo

- 8 Ramva tuapui lenruai ka nei lo E
Ka vau chhim zawng lenruai ka nei
9. Kei chu Belzu-ah ka ngam reng E
Thai tawna ngam Bawngva Chaltuaia
10. Thai tawna ngam Bawngva Chaltuaia E
Ka awmkhua Zawlsiali ngai ing e
- 11 Thli lo hrang e Bawngvate lo hram E
Lungrukah Darvuiaia ngai ing e
- 12 Kumsul lo vei thingtin par a chuai E
Chhing dang ngaih chuai ni awm lo ve
- 13 Di ka thlah che i chun va ko la E
Chaltuaia a leng e ti rawh
- 14 Chaltuaia a leip zangah E
Ir laichhuatah burtui m hlan rawh
- 15 Chawnglul zo dangin lo ngai rawh E
Ka chungah turni chang eng rawh se
16. Then lo tura thud ka tiam che E
Mi lo nghak rawh phunchawng zawl chhuahah
- 17 Thar khua kan sah Phunchawng zawl chhuahah :
Chawngtui Puaiya ta kan ngai ila
- 18 Kan ramtohvan Vuan'n chhawthing thlak E
Thuvaten sauvin a bawl em ni
19. Thuvaten sauvin a bawl lo va E
Ama tawh lamkawi puaiya a chawi

AIKHIANGI ZAI (CHAI HLA)

Aikhiangi *hi Chhang'e hnam a ni Nila
hmeltha tak, then leh rual biak tham tak a ni n
c. Arah hna hla phueh a tham a man an chaw
sing hle. Amhwa khua Soto lal Kachana ran
chongah a am thin Chah bu etuan a bel
chu P han lal Mhami en. Aikhiangi a chhuo
chinchin sawi tu a am nang lo.

Aikhiangi huplai hi Fom 1830 lal vel khua
ni awn e. Chonglai ch an apam di l'hm d n
paigau mi avin beng chun a sa n bawka khun
an ching a, 'Kelte Bengthleh' te an na. 'Kelte beng
thleh' hla te an sawi pi th a ni. M'for 'on
Aikhiangi hmaah nawi an debzia chu pe h'a nana
sawi.

"Kelte bengthleh kan beh zawn thlai E
Ka mawi emaw Aidang min en rawh"

"Mawi leh mawi lo ka thlu lo va l
In tha zawn thlai e, chuai lem in a'm lo vc"

1. Chawngngovin lem ang mi der sela E
Thiang khuang lentuah ka cham ding maw
2. Ka cham ding maw, ka cham lo ding maw E
Ka cham ding maw Roleng hrenah

3. Ihang leh thar sial ang an liam zo ve E
Phairuang bela Tumpang dar ang chhai
- 4 Phairuang bela Tumpang dai ang chhai E
Ka thawm ngai rawh vanlai khaw ri ang
5. Aikhiangi chuan ka vanglai a ti E
A rukin puan ang a hlui reng e
- 6 Aikhiangi nang manah E
Phalah changhnah zar leh na ila
- 7 Phalah changhnah zar leh na ila E
Khawte changsial a kawt rel ing e
- 8 Kan ram lohvah changchi kan vawr a E
Changchi vawrh dawnlai a kuat reng e
- 9 Changchi vawrh dawnlai a kuat reng E
Lungrunpuu ka chhailai ka chan
- 10 Lungrunpuu kan chan ahneh chuan E
Vangkhaw zathum chan zaw na ila
- 11 I sakhmel a tha kan ti lem lo va E
Tuan a mawt ka thinlai min run
12. I run kai lai khua ang min thloh ve E
Zawikhaw chhiar bukah ka zal reng e
- 13 Zawikhaw chhiar bukah ka zal reng E
Pen rawh, zik vuaia ka tlawm ngai lo
6. (Chial tenkhang nan changel hnah an phah a
ni—Chitui chhuan kang thu a ni)

- 14 Vawngpui lenchâwm kal ruanin ka beng E
Khangawî hnu'n suihlung in chh r emaw
15. Khangawî hnu'n suihlung ka chhîr lo ve E
Mahni tawka ka lenlai ve kha
- 16 Hruitung paikawng ka kalh zawn chhai E
Thadangî vartun chawî nan a tha
- 17 In huih Thadangî a tho ruai E
A zing samsu vanlai khaw ar ang
- 18 Thlam bang lohva Thloh vang ka thîr L
Haungovan ramlai a tuan emaw
- 19 Haungovan ramlai a tuan lo ve E
Siali Bing ang kû leh na îla
- 20 Baktawng tlang khi romet chhumîn bawm L
Fualleng rualin Tumpang sial an zui
- 21 Than duh vanga lungdi Chawngdanga'n E
Tumpang sial dar ang a chnai suai e
- 22 Tumpang sial dar ang a chhai suai E
Sibut lungah ka luaithli ka nui
- 23 Mî nghak mah la, chhawl mî thui mah la E
Pa lo hraite mî chawitir ang e
- 24 Pa lo hraite mî chawitir ang E
Thlawploh pam ang mî tultir ang E
- 25 Lai mî that tlangah an au ral E
Luailung khai siali ka mawî emaw

- 26 Raltiargah mi a au ral a E
Mi lo nghak rawh lungdi Tuaichawngi
- 27 Chân riak chân riakin ka lo awm E
Chhailai chan riakin ka lo awm e
28. Nang changin chhailai i chân lo ve E
Chhailai lungdi a chân kan tam e
- 29 Arkhuan tiangh chhumpu zing hnuaiah E
Lungdi awmna kharin deng emaw
- 30 Thaisa hawlin chang tam i hnuaiah E
Ka lungdi hnawntui a pal zo lo
- 31 Ka lungdi hnawmtui a pal zo lo E
Dawn nam kawnah zan al aig a riak
- 32 Tharsa hawlna Lurn leh Tan karah E
A au ral e, tu fa hraicmaw
33. Ka chun i nu, chun nu Lungmawh E
Ka tum tawkte thah mi lak rawh
34. Ka tum tawkte thah mi lak chuan E
Ka nun vaipuan ang ka nem ang e
- 35 Kan lo dung sei kan lo mual kawiah E
Sawmtang thang leh Lungdi maw ka nghah
36. Kan lawmin kawlu han chaw i la E
Tunge thlang khuandim hmasa
- 37 Kan lawmah chuan tel a tum taka E
Ramlai lunah i hmang then ang u

38. Ramlai lunah kan hman loh chuan E
Zotu phuaivawm i chhaitir ang u
- 39 Chung tura ni a sa ten vunga E
Enchimlohva'n thuam ang a do ve
- 40 Chungturni ka tuar zo lo ve E
Thlang kawr thli leh Aiding lo leng rawh
- 41 A sur si lo, a sa si lo va E
Kawl khi en rawh a dur pan zui e
42. In ti tak maw sial min hrilh la E
Vuaia nau ang tah ka bang ang e
- 43 Kan nu Aikhiangi'n a zir zo ve -
Chhangte fa chu ler lo kan awm lo

NEIHLAIA ZAI (CHAI HLA)

Neihlaia hi kum 1850 lai vel ami kha a ni awm hle mai Amah hi Khawhring hnam a ni a, Thlangtlak hnua an chi zingah chuan a hotu a ni awm e Lungpho khaw kiang Ngentiang hmun hi an khaw hlui a ni Chutah chuan Bung leh Phun-chawng a phun a, tun thlengin a la dam Khawhringho chu an unau Vangchheho, Liandova khan a nau Tuaisiala tihlumtuah a puh avangin an ral-muang ta lova, thlang an lo tla ta a ni Neihlaia hi hla phuah thiam a ni a, a hla hi Saivate zai aun

tlemin a upa awm e Tin, a nau nula phuah a tam
 zawk mah an ti. Neihlala hi nula ngai thei deuh
 mai a ni a, zawlaidi a nei an ti thin. Zawlaidi
 hruu chu thingphurb kawngah a zam a, chu chu a
 nau nula chuan a pal a, an ingai ta a A nau chu
 a lungleng em em a, Neihlala nupui neih zan phei
 chuan daiah a riak an ti. Zawlaidi chu thangthar
 ngaihdanin awm thei tak tak niin a lang lova, hetia
 unau lo ingai ta chu, chhuanlamah Neihlala hian a
 hmang niin a rinawm. Tin, ama chanchin zel leh
 a thlahte hi hriat theihna a awm lova, a bla erawh
 chu Chai blaah chuan a sak nuam pawl a ni. An
 khaw hmun tak chu Lamlung a ni

1. Neihlala thai sel zanah khawte daiah
 Zan sial ang riak nuam ing e
2. Neihlala'n aidi a zam kawlhrei bat la
 Sial lam va tawn chhin la
- 3 Ka u Neihlala chuan rawn pha lo la
 Ka zawl tak e lo ti la
- 4 Neihlala'n tuikhura hiat, a fim hmasa
 Berhvaten fiam nan nei e
5. Neihlala Bungpui, Phunchawng a par laiah
 Vatinin lawi nan nei e
- 6 Neihlala'n ramloh a sem zau ta lun e
 Sialin i ah hmang lo tang e
7. Zuangin hliap, Zuangin hliap e
 Kan khaw Lamlung, Ngentiang tlang zuangin
 hliap e

8. Keimahni hrin far zawlah kan sa vung e
Darhaiah ningzu ka chaw
- 9 Ar aw ka tuah bawma tẹ, tual hlap tiangah
Tual karah tianu lo tia
- 10 Tukin ka feh tluang lamah ka hmâ lo ve
Tuiptui luang chhuk sen vung e
- 11 Tuiptui luang chhuk sen vung e
Ka u Neihlai, Thlanthla, Penglengte lo leng
- 12 Nau rawn chaw, nau rawn chaw, naute tap e
Neihlaia'n nau rawn chaw e
13. Kan sa um ang mawl ve rawh, tang khat chaw
Neihlaia'n zawl aw i ti
- 14 Tumahin mi ngai lova, Tuanptui kuamah
Rohniangi ar ang ka vaih
15. Nu ngai lova, Pa ngai lova, keimah ten e
Tiau ralah ar ang ka vaih
16. Ngiaupui par lentu a hawih chhung inhnuaiah
Chhak leh thlang thuam ang ka do
- 17 Unau thiang thlafam maite chang se Liana
Thal tui anga kan nghahte

— OX.O.XO —

SAIVATE ZAI (CHAI HLA)

Hei hi Khawhbringho hla a ni a, an hotupa
chu Saivatea a ni. A thlahte chu Saivate an in
Tiaurala awm thin an ni a, Tuaisiala thih thuah an
ralti ta a, thlang an tla ta a, Sailam khua an thlang
a. Sailam pawh hi Saivateho lamna a ni an ti
Chung hunlai chuan a chi bikin an awm a, mahse
Paltan lai Huliaana'n a tidarh ta a ni awm e. Tin,
Saivate zai hi Neihlaia zai ai hian a hnuhnung deuh
awm a, a thluk dan erawh chu a in ang theih a ni

1. Chhumah e, chhunthang e, hmarah Saivate
In man tam lua e, sial sawm in ngen e
2. Nangui man tam e I ah hmang lo tang e
Char khaw nau fa e, kan in phu lo maw e
3. Saivate khan e, tui ka chawi ngai lo ve
Suaksai chawi sa e, ka lo ring ngai e
4. Chawi rawh e, chawi rawh e, tui va chawi rawh la e
Saivate khan e, tui va chawi rawh la e
5. Rianguai, rianguai e, Suaksai rianguai e
Thingbuh lawr e, suaksai rianguai e
6. Dum riau dum riau e, Lipui dum riau e
Lipui dum riau e Limngha a lenna

- 7 Thim ruai, thim ruai e In d'm ruai e
In pur thim ruai e Saak'sua kan e
- 8 Ka lungdi khan e Pemchul a vat e
Siktui hal maw tun va dil, la cuba tang e
- 9 Ka hian e, ka ruai e ka hian zo lo va
Awi ka nu e, ka vawn bai ang na e
- 10 Awi ka nu e ka vawn bul ang na e
Davuin thim a e, i ko pek rawi la
- 11 Dawtin thim a e, ba di d'mlo ch e
Vanhnaa chetun ch e i e ka p'm a e
- 12 Zovah e saithong e, luu bu na bul e
Dartuachawng e, churathua a luk e
- 13 Chengler Chengler e, cheng luah e
Saiva lamzawl e cheng'er luah e
- 14 Saiva lamzawl e, cheng'er luah e
Nitun hran lu e, thangchawi kan lamna e
15. Rianguai e, rianguai e, ka nu rianguai e
Silhquan lo va e ka nu rianguai e

— OX*0*xO —

MANGKHAIA ZAI (CHAI HLA)

Mangkhaia hi mi eng ang nge, hnam eng a nih hi huat fiah thiam a mi mang lo Thenkhat chuan Ralte lal a ni a, a thlahte pawh an awm e, an ti thin Chanchin sawitu dang chuan Lusei hnam eng emaw a ni, nupui a neih hmaa sala tâng a in lam thleng leh ta lo a ni a thlah a nei lo an ti Amah hi chu Lal chu a ni ngei mai a, a pa pawh hi Mangthawnga chu a ni. Darkawichhuna Inah Zawngte khua a Tiau ralah a tâng a, a pa ian tlan turin sum kengin a kal a, chung lai chuan Mualkawi ram Tuichbinah hian an khua chu a awm Mangthawnga chuan Mangkhaia hawna tur khuaab khan Luhsum a chaw zel a, Bualte khua bi hmeithai khua a ni a a chaw ve lo a ni awm e. Bualteho chu an thin a ur ta ble a Mangkhaia haw kha an lo that ta a, a lu chu Sahlamah an khaw kiang Pang kungah an khai a, tun thlengin a lu khaina Pang thing chu a la dam Mangkhaia chuan an in chu a thleng zo ta lo.

Mangkhaia hi mi danglam tak chu a ni Tlangval hmeltha tak a ni a, tin, Lusei ngei a nih a rinawmna chu a hla zawng zawng hi Lusei tawng a ni Tin, a tan chhung hian a lung a leng em em mai a an khua Tuichhin chu a thir a, a kawl thing lianpui chu a khawng a, a zai a zai thin an ti

Sava tê tak tê, Mangkhaia râl vêng tia an
vuah tâk hi, Mangkhaia an man zan chuan a hiam
hauh lo an ti Zan dangah reng reng chuan eng
emaw a hmuh chuan he sava hi a hram chiam thin,
mahse Mangkhaia an man zan chuan chhâm a zing
phui tlât a, a lo veng zo tâ lo a ni awm e

Champhai zawla Mangkhaia Lung tih hui
hui hi Mangkhaia lung tak tek a ni lo va upaho
sawî dabin Mirâwnggho lungphun a ni awm e

Mangkhai zai hi Chai hlaah chuan a hming-
thang hle - hla tam tak chu a ni lova - tin, ama
phuah vek pawh a ni lo. Dum 1790 lai vel kha a
ni awm hle

1. Ka nun Tutchin lamzawl a phiat e
Kenn Dara run in ka phiat e
2. Ka pan dir thin bu riat a nei e
Min tlan duh lo ka pa Mangthawnga
3. Min tlan duh lo ka pa Mangthawnga
Kan neih cher thil Zawngtlang thiang na e
4. Dara sawngka lerah ka chuan e
Kan Champhai khua thloh vang thlir ing e
5. Champhai zawlah Mangkhaia rolung
Thang leh tharin a phiat nuam ing e
6. Min rawn hnawt la, Tiaupui in lei kuamah
Sialphaw sira suhlung phang lovin

7. Sialphaw hnuk del del tang e ral darah
Kan than tur ni ang lo sa vung e
8. Bawlte sahlama uai ta hnu kha
Mangkhaia kirin ka ring lo ve
9. Mangkhaia kirin ka ring lo ve
Tui leh luang kirin ka ring zawk e
10. Pawm vawng vawng tang e di ka chim loh
Ruang tha tan zalah kuah nuam ing e
11. Behthi tha ang ka chul mawh lek e
Lanu ang laiah tla zel ing e
12. Ka di ka zawl ka ti leni lo ve
Lanu suhlung a leng tain na e
13. Mi man ai hi tluang lam ka vai e
Bualteah sial ang chhuah rel ing e
14. Ka zuk thira Tiau a kaw ngai e
Lanu zawlpal ang an tlar bung e
15. Lanu zawlpal ang an tlar bung e
Mangkhai sakawl ang ka vak zawn e
16. Khua a lo thal e, romei a kai chiai e
Chungva kawl anga len nuam ing e
17. Chungva kawl ang kan len chawh lovah
Saw hmar tlangah ka hrai ngai ing e
18. Hrai ngai takin kan fam chawh lo va
Ral chang hanah kan fam zo ta e

19. Tiaupui chhûmîn hmar tlang a chhun e
Lungkham ban lerin min der nâ e
20. Mî biuai ve la i pa khaw zawiab
Hmûn in lai tha min luahthir ve la
21. Hmûn in tha leh ramlaia tha chu
Ka düh ziaâm ang ka thlang thiam lo ve
22. Tuipui luang chhuk sul ang zui
Manga suibnu ka zui zo lo ve

CHAWNGCHEN THU

Hmanlai pi leh pu danah chuan Chawngchen-naa tel hi an uar em em a, nuam an tin, mi hausa zar an zona ber a ni a, a tel ve lo chu 'Lenlai chhân' an intî thin. Chawngchen hian hun bi leh tam lua a awm lova, mi hausate leh khawtlang remchan hun inmîla ruat a ni Chawng nu leh pa nih hi mi zawng zawngin an chak thin Mahse mi hausa leh neinung tih mi चाह a nih avangin mi tin tih theih a ni lo. In lama dan pângngaia Thangchhuahna Sechhun te, Chawngfâng te leh a tul dang zawng zawng tih zawh a ngai ve a

A buatsaih dan pawhin hun a düh rei hle a, Sathing zâr turin nula leh tlangval an sawm a Ran talh huna tuah atan ramah an pho ro thin. A zar

ni leh a phurb ni khan saa hrai an ngai a. Chawng buh deng turin nula leh tlangval sawm an ngai bawk a. Tin, nula leh tlangval pual bik tan sumdeng zu an siam bawk. Sumdeng zu-ah chuan khaw khata val upa tlawmgai berin a in hma chuan tuman an khawih ngam lo Tlangval tlawmgai bera chu awm lo mahse a lennaah an zawng zui thin.

Sathing zar kha a ro veleh nula leh tlangval in an phur a, an phurb zan chuan zu an in a, an zai tlaivar thin a, nula pakhat hi tlangval pakhat in a chaw a, tichuan an inchaw chhawk a, a ngai chaw reng chu thi maw lo leh zahthlakah an ngai thin. Zankhuain an blim a an lam thin. Chumi ni chuan Chawng In kha a chhiat loh nan an siam tha thin

A tukah chuan zing atangin ruai an buatsah a, nilengin zu leh sa an chen thin a ni. An uar em em thin - zankhuain tlaivar in an chen thin

A tuk lehah chuan ruai nawi ei turin awm in an la kham a, nilengin zu leh sa an la chen thin

Chawng Nu leh Pa hian nula leh tlangval hi thlungawi an tum in an ngai pawimawh hle thin. Thahnem an ngai em em a, mi lawmna tur ringawt kha an zawng thin.

A chin chhuak dik taka Chawngchen tur chuan betiang hian an ti thin .—

1. Tlangkhaw Zai an sa phawt a

Zai lam hlapui an sa ta a. Zai lam hla chuan
Mitthi râwp lâm hla te an sak zawhah Lenlai zai
an sa thin. Chumi zawhah chuan Dawn zai an
sa ta a ni

Heng zawhah hian Che-Zai (Khuang thir) in an
zai a

Che zai zawhah hian Lumtui zai an sa ta a ni

TLANG KHAW ZAI

Tlang khua hi tunlai takah chuan khaw awm
na hmun a ni tawh lova, Burma ram Chin Hills a
Seipui khua leh Lun khua inkar khi a hmun blui
chu a ni Tlang khuaa an awm hi a rei hle tawh
awm e

Titiah chuan Tlang khaw Zai lo chhuahna
chu Luaisiali leh tlangval Saia inngaizawng vang a
ni an ti thin. He mite hi an inngaizawng em em a,
awmni an intiam a, hlim taka inkawm an tum a,
mahse Luaisiali chu a nu leh a pain an feh bo tir
ta daib mai a, Saia khawhar chuan he hla hi a
phuah a—

1. 'Tlang khuaab Saingo ka kual reng e
Luailung feh kirin ka ring lo ve'

He mite patnih hi an innei lo hlen ta a, Saa
chu a lo khawse thei ta hle a, Luaisali chu a rethei
ta hle mai a, Saa hausakzia chu heti hian hlain a
sawi :—

2. Tlang khaw hrinm sum tin an khawl e
Sum tin khawl tiandai a vui ngei e

3. Tlang khaw hrinm fentha an gar a
Sum tin kamah kan kal ta lo kha

Tlang khaw zai hi hla tam tak a ni lova, an
sa tam lo bawk. Hla dangte —

4. Ka ba ka ba ka puang ngam si lo
Chin phu ka ba ka puang ngam si lo

5. Chin phu ka ba saw hmar in tlangah
Lak loh shahthing a hlun zo rawh e

ZAI LAM HLAUI

He hla hi pi leh pute chuan an serh em em
a, Chawng Nu leh Pa Inuh chauh an sa thin. Chawng
ve lo inah an sak chuan inhmuhsitnaah an ngai a,
leichawi theihna a ni.

Mitthirâwp Lam :— Mitthi râwp lam tur chuan
khualkhuaz an chhungle pawh an chah thin. Lu
mu hi turuh hatna lo atan an fun a, a ban atan

thing an tâwn kawkalh a, puanin an tuam thin A
 tuamna puan chu puan tah âwng siar suar a ni a,
 a hrana tah a ni. Mihring angin an chei a, thitc an
 awrhtir a, bengbehte an behtir a, an chhungte thi
 tawh an hriat zat zat an siam a, an himing theuh an
 vuah a an tap an tap thin. Mitthi rawp chu chhuat
 an an thut tlar tir a Mualah an zawn chhuak a,
 an zawn lut leh a, a tukah an pah thin Heng hi
 a hla bik an ni —

1 Khuangpui ri chui chur e,
 Ka zwa tauchla zamin lâin ve maw,
 Kawr puan a zia thawn

2 Ka hrai lungkhampui,
 Lungtum cho rihsang i kai le,
 Ka hrai lungkhampui

3 Phul zing a mi khan,
 Vanduai Lâra nuthai lo lawm u,
 Hringlam a nghilh nan

Chumi zawhah chuan nula leh tlangval kha
 inchawi kual putin an thu a, lenlai zai an sa ta a —

4 Ngaihlin min au ve,
 A thang viai e thinlai thawng na e,
 Ngaihlin min au ve

5 Ngaihloh min au chu,
 A thang thiam lo mualpui a khum ta,
 Ngaihloh min au chu

6. Min hlau elo maw,
Nuamlo chawn ban ka kai ngai lo,
Min hlau elo maw
7. Chhung in thim hnuaiah,
Chhawrthla iang sial rawn zawng na e,
Chhung in thim hnuaiah
8. Chungtiang muvanlai,
A thla khawng e bawhar la e,
Hnuaitiang muvanlai
9. Hnuaitiang sa kamkei,
A ril rawng e, huang zawlah Changsial a rawn
Hnuaitiang sa kamkei vawic
10. A saw mual hamah,
Samtha uai hnuang va hmu ngai ing e,
A saw mual hamah
11. Mi hualchhungah tla,
Ka lungdi chhuakin ka ring lo ve,
Mi hualchhungah tla
12. Zai zuarin chhingkhualah kal ila,
Ka zai ma tu hrai awm lo ve,
Zai zuarin Chhingkhualah kal ila.
13. Ka zai ma tu hrai awm lo ve,
Liankhaw chhiarin ka sakhmela ma e,
Ka zai ma tu hrai awm lo ve.
14. Zai kan vawr leh Lenpui a pel e,
Chawngkhaw zawlah ka zai lo kir rawh,
Zai kan vawr leh Lenpui a pel e

He mī zawh hian Dawn Zai an sa ta zel a mī —
Dawn Zai —

15. Lam la, lam la, Darchungnung lam la
Kan chhung inah Darqhungnung lam la
 16. Kan lam ding maw kan lam lo ding maw
Parva lamin kan lam
 17. Dawn khaw tlang khi vakawlin an chuan
Lungdi sam ang kan thenna rengah
 18. Lungdi sam ang kan thenna rengah
Kumsul lo vei kha i kar emaw
 19. Dawna lamluaiah, Pasalin thiang ngulah
Kan thluk e Dawna lamluaiah
- PS A chang chuan Zai lam hlapui hi Chê ê in an
tan ve thin.

— OX*0*XO —

CHE E ZAI

Dawn Zai sak zawh hian, Chê ê Zai an sa
kai ta a, Hla chu Chê ê tun an tan a, Chê ê an
tih chhung chuan Khuang an thir ta a Chuvangin
Khuang thir Zai te an ti bawk

1. CHE Tuana Hrangkhupa,
Thahab ka bawl run tui a lian e,
That lovin lokir ing e
2. CHE Kan ngai ma nang e,
Kan khaw zawl ten ang kan pel chu,
Kan ngai ma nang e
3. CHE kan khua ngui a e
Zawkhaw phunchawng kan chuui ta hnu,
Kan khua a ngui a e
4. CHE kan khualam ang hla e,
Ka kal nan run tui a lian e,
Hmar zawl a chhun e.
5. CHE ka hrai lung kham te,
Lungtum cho loh rihsang i kai le,
Ka hrai lungkham te

LUMTUI ZAI

Lumtui zai hi, thlangtlak hma a, Tiau rala an awm laññ Tuilum khuaah khian an awm a, he hla hi an siam a ni . Hla tam tak a ni lo. Tin, a siamtute pawh hriat phak a ni lo Hla muang tak, thluk ngawr ngawr mai, sak zawh har tak a ni a, zankhatah tamtak an sa hman lo.

Lumtui zaiñ a kawh ber te chu Darthiangi leh Chertuala te nupa thu a ni He mi te hi nupa fa nei thei lo an ni a, fa an neih loh avangin an inthen ta a, an lung a leng em em a An inthen ni chuan Darthiangi nu leh pa chuon a thla an hual a, mahse Darthiangi chu a lungleng a mu reng a, a nau nula chuan he hla hian a kaitho a—

1. Lo tho leh la ka u Darthiangi
Zu runn nge chham ang i zal a

Darthiangi chuan heti hian a ti a

2. Zu runn chham ang ka zal lova
Chera ngaih chham ang zalpui ing e tiin

A nau chuan heti hian a ti leh a

3. Chera ngaih chham ang zalpui lo la
Lentu bungpui par leh na ngai ka ti

Mahse, Darthiangi chuan heti hian a ti leh a

4. Vulna hman se parna hman se
Chera ang mi u ka tawng lo ve a ti a

Nikhua a lo rei chuan Darthiangi chuan pasal dang a nei leh ta a, fanu leh fapa tha tak tak a hring ta a, mi awm thei tak an lo ni ve ta Chertuala pawh chuan nupui dang a nei leh a, mahse fa a nei chuang ta lo va. Tin, khaw hranah an awm ve ve a.

Chertuala chu a lo rethei ta hle mai a, Darthiangi te khuaah chuan Bellâm zuarin a va zin a, chumi ni tak chuan Darthiangi te chuan khuang an lo chaw a, an lo muallam mup mup a, chutih lai tak chuan Chertuala chu a va thleng a, Darthiangi chuan a lo hmuh veleh he hla bian a lo au ta a—

5. “Zawl lo kian u, Lamzawl lo kian u
Chera lam nan zawl lo kian u” tin.

Chertuala chuan a hminga zêp ta a, Sanghalhriama a inti a, heti hian a ti ta a—

6. Lunghnemte nun Khuangthiang a chaw e
Sanghalhriama zing ka zin sual e

Chu veleh chuan Darthiangi chuan zu no a la a, Chertuala chu a tulh ta a, mahse heti hian a ti blaah va

- 7 Sanghalhriama lamkil zawlah
Sialin ningzu ka hian ngam lo ve

- 8 Lo lâm leh la Parva lamthiama
Laichhuat pharmawi ka en dichimlob

Chawngchennaah chuan nula leh tlangval chu an inchawi kual put mai a, he hla hi an sa a—

9. Lumtut tha phei Tuahkhuang kan lakna
Chalvawm chhaina dai a thim reng e

Chu veleh chuan Chawng nu leh pa chu
kawngkapui lam atangin an lo lam lut a—

10. Kan laichhuatah pal ang in tlar a
In lungduh buan ang in pawm emaw, tin

Nula leh tiangvalho chuan—

11. Zanin chuan lungruah kan tawn a
Kan tawn zanin thai la var lo se, tin.

Chawng nu leh pa chuan lam chungin .—

12. Chawm min ben u, senhri a lawhlei,
Thang thlebhniar lo lam ang e an ti a

Nula leh tiangvalho chuan —

13. Chawngtin tuahnu, Chawng pa dam sela,
In siangah ar ang kan ngam ta e, tin

Chawng nu leh pa chu an lawm a, thahnem
an ngann an duhthawhzia an tiang a —

- 14 In kim seng e, lanu lenga te
In zai hla vawr thuam ang a dai e

- 15 In zai hla vawr thuam ang a dai e
Chung khuangruah ang a chiar zo lo ve

Heng hou bian mipui chuan an hla duh ang
ang an sa ta a :—

Mitthi tãe bik :—

16. A fam ta e, zawl khaw lengti
Lumtuiah bawhar la pau lo se
17. Fam zawnng tian nap challian kan zuat e
Sumtualah lamthing a dim ta e
18. Ka zua fam hnu'n tlang ka lam ngai lo
Zanin ka lam ka tawnmang chang se

Lenlai zaite .—

19. Tlaiyar lo se, sikawl eng lo se
Zanhnih thum zing ang va zawn rawh se
20. Ar lo khuang e, thangril ar lo khuang e
Darchawni rihsang la kai lo se
21. A kaina hma'n rih khaw lam sanga'n
Kawlchem chawin lamsu lo vai u
22. Khua ngai ing e, rualhlui ngai ing e
Run ngai ing e, zaleng kan khawina
23. Thai la ila, mi nunnem la ila
Hraite chaw i, sakhming Tluangchhawna
24. Vawnn chuan lung a leng mang e
Darkhaw tlangah lungdi va au i
25. Kan ingaihma ral van lam ang bla
Kap khaw karah lenhuang hru i sui h i
26. Han thir ing e, chhawrdawh cham chungah
Khatab khan mi u an leng emaw

27. Hetah hian mi u an leng lo ve
Phunchawng dawn lai a tha her hai e
28. Lumtui bawhar va ang pau na la
Cherchungnungi mu ang ngai ing e

DARPAWNGI ZAI

Darpawngi hi Ralte hnam a ni a, a eng chi ber nge tih hriat a ni lo. A nu erawh chu Khiangte hnam a ni Mizorama British sawrkar lo ien lai khan nu tling a ni tawh a, Siallukawt khuaah a awm thin. A pasal chu Chawngbawnga a ni a an fapa chu Bawihbanga a ni, mahse a fapa hi naupang tē a nih lain a thi a, chu chu a tuar nasa em em a, chuvangin a hla pawh hi Lusun hla a tam bik a ni. Darpawngi hi nu hmetha tak, mi hian tâwk a ni. Thenrual kawm thiam tak leh zu hmun zai ngaina mi a ni. Pasal pawh hi pakhat aia tam a nei a, amah suntu ber chu Awntuâla a ni, Chhing-chhip khuaah an phûm ta. Darpawngi zai hi tahna lam hla a nih avangin mihing rilru a hneh em em a, an sak apiang chuan pitar leh putar lusun tawh hnu te chu an tap hial thin.

A fapa Bawihbanga thih lai hian Sipaiho nen an khuaah an awm hova, mahse tumahin an thlamuan chuang lo. A fapa a damlo an thawi lai te, thihna in a tihrehawmzia te a ngaituah chang

chuan a lungleng em em thin a. A fapa-a thian
hlute a hmuh a, an lunglenzia te leh amahn breh-
awm a tihzia te chu a hlaah a lang Chiang hle.

1. Ka tuai chawn ban kai ding rih rawh,
Chang se sawmthum kan hlan, sum tin reng;
Tiandar bu riat te nen hian.
2. Sial khaw bawar maw pau la u,
Thang ril laiah ka hrai bungdawntuai;
Fam dai rial maw a chan a.
3. Awmlai lengin tlangtin dung rawn zui,
Vanduai runah ser ang cham na e;
Ka tuai chawnbanah a kai e.
4. Kan dawhtling laichhuat a ngui ruai e,
Bawihbangpuia ngha ang a lenna;
Chhim hlei suar ang a chim lo.
5. Thlangah maurua a dawn thar leh e,
Pialleiah vai ang a tham ta e,
Ka tuai a dawn thar thei lo.
6. Ka van ruai ruai lung lem ka nei lo,
Va-ah chan nuam ing e, chungpual hrangah,
Tlangtin fang ila lunglen nin.
7. Bawihbangpuia hai ang lo thang la,
I lenruakten vangkhaw tual nuamah;
Kawi leng dar ang an chhai e.
8. Kan sumtual leh kan dawhtling kariah,
Bawihbangpuia ngha ang a lenna,
Leitlang suar ang a chim lo.

9. Ka riang ber e vanpui chung chhinah,
Mi khaw chhuahtlang an dai lung rawnah,
Nitin nau ang ka tap e
10. Khua a ri e, chung khua a ri e,
Bawihbangpua'n thuam ang a do dai e,
Thinlai chhawlang a dam thei lo
11. Thingpui tlu lamlai a kham reng e,
Lenglai dawntuai ribsang an kai na,
Thlang kawr thli maw a chhem a.
12. Ka prak ka awih ve lai kha,
Lungrawnah an ham zo ve zing phulch,
Ka chun ka ngai ti ve maw.
13. Virthlileng phunbung her thak e,
Kan cho loh kawla awmlai lengin,
Ka tuai chawn ban a kai e
14. Sappui darfeng nen kan leng za e,
Ka tuai thlafam min theih pui lo ve,
Phungrual chinlai ngai ing e
15. Phungrual chinlai ka ngai mang e,
Va-ah chan nuam ing e, Chung pual-hrang,
Tlangtin fangi lunglen nun.

Chutianga a margan em em lai, awm ngaihna
a hriat loh lai chuan a mangarna belhchhabtu han
tak a lo awm leh ta a, a pa chu tuah a tla hlum
ta a.

16. Hnawmtui senvung ka zua mang hau la e,
Suanglung tih lo, hnamchem hriam ruai e,
Zun fein sial ang chhun i.

17. Zun feiin sial ang chhun i,
Chu ka thin chu pei bang linglai ing e;
Kawrpui fenfual chang zaw nang e.

Darpawngi chuan fa dang a nei leh a, a hming
chu Chhimtlangthang a ni. A lusun khawhar chu
a zin vel thin a, a vak a vak a, chhimlamah Bawng-
chawm khaw lal Rochungnunga Sailo lungdawnah
te a va tel ve a.

18. Tuipui lian nem sela,
Pum leng chungah Chhimtlangthang nu;
Thla ka fam kher maw e.

19. Min lo hmuak u dailungah,
Ka lo haw e Chhimtlangthang nu,
Mahanrani ka hawn e.
(Mahanrani hi Dolly naupang lem a ni)

20. Kan ngaih Chhimtlangthang nu,
Laldanga rolung darza banna,
Zailemin chaw ta che

21. A tawnah ral ang ka tih e,
Chun leh zua nau ang an tahna;
Laldanga rolung hi e

Darpawngi chuan khaw fan a chak ta a, thu-
ruaipui atan chhim lam blaphuah thiam Saikuti sawn
a rilruk a, Thingsai khua a va thleng ngei awm e.

22. Nang leh kei reng hi e,
Intavk ila Tumtu daiah;
Saihan lu awi ing e.

Saikuti chuan an pahnih ngawta zin vel chu a
 chak lo deuh a, thian dang Khuangthing khaw nula
 hmeltha Ainawnthangi sawm a lo rawt a Mahse,
 chu nula chu a lo inchhuang viau a, an sawm
 chhuak ta lo va, Saikuti pawh a thinnur ta a. Tin,
 Darpawngin a sawmna hla atan hetiang hian a
 phuah a—

23. Hmartlang ka di Dari,
 Min han hmuak la Ainawnthangi,
 Zalengah a chungnung e

Mahse, Ainawnthangi chuan a lo duh lova, he
 hla hian a lo chhang a—

24. Val zawng tanglai kan mawi e,
 Sakhmel kan sensiar Khingte kan bun,
 Kan lo Saikut ve reng e. (Khingte - Darfengeng
 bun chi)

Saikuti chu a thinnur hle a, heti hian a ti ta
 “Khuangkaw tlangah in sawi nunleri chu ka chuan
 ang e, khawtlang min hrilh u” a ti ta a ni Dar-
 pawngi te nen chuan khua an fang ta lo

Darpawngi chu Buanhmun khua, tunlala
 Thientlang khaw kiangah a awm ta a Chutih laia
 an lal chu Sailo lal Liankhara a ni. Darpawngi
 chuan thiam loh a chang ta a A kël chu a no
 hrual a ni an ti An lal te chungah chuan a lungni
 thei ta lova, pem a tum ta

25. Khiangvawn ka riang lua e,
 Kan sumtualah a leng kehn,
 A chun a kai'lo ve

26. Ka lengkel, ka lengkel,
Keimah iangin chun a ngai;
Dailung a vei e.
- 27. Buan tlang ka liam ang a,
Khawtin nghin nei'n Biabthu Tumthing;
Laiab mi tan lo ve.
28. Buantlang ka ham hnua,
I vangkhua chung siar zatin;
Pawlin ka ring lo ve.

Darpawngi chu a pem bo ta nger chu a ni
awm e, a kal zel dan chu chhui phak a ni lo Thu-
bua a nei a, Liannawna Hnamte mi rahsi a tan
lala a rawn hla chu hei hi a ni.

29. Ka tuai ramlai ang ka chang lo ve,
Sappui bawngva Liandang va bia la ;
Tawngtin lei anga theitu.
30. Tawngtin lei anga theitu.
Lenbuang zarah kul leh hai iangin ;
Liandang in iang reng e.

A hla dang te :—

31. Taw zo kawingo lengin,
Chhimtlang pualva lallung a ti ;
Lunglen ka bawng maw e.
32. Thlafam ngaia tlangtin dung rawn zui,
A lo thang e chhingkhvak lam rawnah ;
Anka khua ang biak lohvin.

33. Chhimab thang saw bmar tlangtluanah
Ka lam ang e i lai lai awm ;
Rothangpuia kan kham sa.
34. Tum ang vuai, hai ang tar na,
Kermbah Vanhnuathang tlangtinsel ;
Ka zai puan ang chul lovin.

LALTHERI ZAI

Laltheri Zai tih hi Saikuti zai thlök a ni Mahse, Saikuti zai aini a upa zawk a ni Laltheri hi Sailo bnam a ni, a hming tak chu Lalchawngpuia a ni. A pa chu Lalsavunga a ni a, Vanhnuathana farnu a ni Lal nula a ni a, mahse bnamchawm tlangval Chalthanga a lo ngai a, an induh em em a, inneih an tum a, mahse a nute leh a nutate chu an thinnur ta hle mai a, an chhiabhlawhte an tir a, a tlangvalpa chu an tihlum ta a ni awm e. Chalthanga hi bnam enge tih briat a ni lo va, a thih dan pawh hi upaho sawi dan a inang lo nual a Chalthanga chu a tlanbo va, Luangpawh khua leh Phullen khaw inkâra pûkah a awm lann an that a ni. Laltheri hi puan thar kengin a kal ta vang vang a, Chalthanga ruang chu a han khuh ta tih te an sawi. Tun thleng-in Chalthanga pûk an ti. Ruallung khuaa an awm lai a ni.

Laltheri hi bla phuah thiam tak, lungleng thei em em a ni a, Chalthanga an tihlum hnu chuan a

thin a ur em em mai a, a lungleng chu awm ngaih-
 na pawh a bre lo va, puan pawh a sin tha lo, chaw
 pawh ei mumal lo chuan a vak a vak ta a, thih ve
 mai pawh chu a hnial ta lo va, hna lah a thawk
 duh baw si lo. A chhungte chu an mangang ta
 em em a, an hau tha ngam tawh si lo. A rilam
 vak vel chu a nu chuan puan sin tur kengin a zui
 thin a, "Lalte, chaw ei la, chuti lo chu rilamin i thi
 mai ang" a ti a. Ani chuan he hla hian a chhang a—

1. "Chhunrawl lovin ka fam lovang ka nu,
 Suiblung lengin Sailo hnunpui ka fam maiawm e"

tin A nu chuan, "Lalte, puan tai sin rawh" a ti
 leh a Ani chuan he hla hian a chhang leh a—

2. "Ka nemte puan ka chawi lovang ka nu,
 Ka di Thangdanga zalna mah, chhimblei tual
 dailh"

Laltheri chuan nautê a lo pai a, a lunglen lah
 chu a reh hlei thei lo Hrehawm em em in a khaw-
 sa a, a chhungte tumah a pawisa lo va, a thu thuin
 a khawsa mai a ni. Hun eng emaw hnuah chuan
 zu hmunah a lo tel ve ta a Zu semtute hnenah
 chuan, "Chalthanga zu in chhiab em?" a ti a
 Anni chuan, "Chhiab lo" an ti a, Laltheri chuan,
 'Rang takin chhiab rawh u' a ti a. Chutia zu an
 chhiab chuan beti hian a ti a—

3. An rawh lung e, chawitui nngzu a laiah
 Chhuathang ka di zâten dawn dun i

4. Chhuithang ka di zaten dawn dun i

Tlai a var e, thapui kan tuanna tlang dang tur
chu
tiin a tap leh ta a.

Hun a lo rei tial tial a, tlem tlem chuan a
mitthi ngaih chu a lo reh ta deuh a. Hnə pawh a
thawk ve ta nual a, nikhat chu a puantah lain
Khawimu chalang hi an bathlarah a lo thlawk a,
chu chu hmanlai chuan thlarauvah ruat a ni a. A
thianpa thla lo kal a, ei tur rawn lamah a ruat leh
ta a. A nu hnenah chuan chaw pe turin a ti a,
mahse a nu chu a muang deuh va, Laltheri chuan
a tuar zo ta lo va, chaw bel a la a, tukverhah a
thlak pawp ta mai a, he hla hi a phuah ta a—

5. Rauthla lengin kan run a rawn vel a

Chhunrawl ei lo ka nu a belin hlan rawh, a ti a

Chumi hnuah chuan Chalthanga nena an fa
chu a lo piang ta a, mipa a ni a, a hmingah Za-
khuma a ti a. A fapa chu a lainat em em a, heng
hla hi a sa a, a tap a tap thin

6 Lungduh lakah hraite han chawila

Kara thlak loh a riang tur hi ka ngai ngam lo ve

7. Sawngka lerah Pa lo hraite ka awi

Ka lungdiah Chalthanga riang ngei e

A fapa chu a lo fel ve sawt ta hle a. Mahse
Laltheri chu a thinur a reh thei lo reng reng a, a
tiangvalpa thattu chu thah ve ngei a tum tlat a. A
fapaa hnenah chuan "Taite, i pa thattu chu ka la

hre reng a, chhuat laia Maifah hi han khai teh, i pa thuttu lu : zo tawh awm-ett ?" a ti thin a. Chu thu chu lal chhuabhlawh khan a lo hre ta hlauh va, a hlau ta em em a, a tlanbo ta an ti. Tin, a fapa pawh hi a tlangval hmain a thi ve leh an ti.

Nikhua a lo rei chuan Laltheri pawh chu a lo zuai ta deuh va, a mitthi ngaih pawh a lo reh ta deuh va. Pasal a nei ta a, a pasal chu Ringmanga a ni. A nutate chuan veng hran an siam a, Darlawng tlangdung hmunpuah hian an awm a. An lo khawsa thei ta hle a, Khuangchawi an tum ta a.

Laltherin Khuangchawi a tum ve lai tak chuan Khawchhak leh Khawthlang Indo a chhuak ta a Suakpuilala thlahten Laltheri chu an han run a, a pasal an thahsak ta a. Zai nem hlain an puah ei a—

Laltherin lamkhuang tuah e,
Chinlai rawn sawm vel e,
Thing kan dim e,
Thlanghlel val nunrawngin, an ti ta a.

Chutia Laltheri a pasal an thah leh tak mai chuan a nutate chu nasa takin an inngaihtuah kir ta a, tunbmaa Chalthanga an tihlum tir dante chu an ngaihtuah a, heti hian an ti a, "Kan farnute ngaitu thah hi a thiang lo a ni ang e, an pasal lehte pawh an sarthi leh mai a, betiang hi makpa that kan ni e" an ti ta a ni. Chumi hnu reng rengin Lal nula ngaitute an that ngai ta lo va, an hnarte an bengte an hlep ta zawk a ni.

Laltheri chanchin dang hi chhu vak tur a awm lo. A fate leh a thih dan hi hriat chian a ni lo.

LALCHHUNGI

Lalchhungi hla pawb bi Saikuti zai thluk baw a ni. Saikuti hla tam tak bi ama phuah a ni Lalchhungi bi Rentblei hnam a ni a, nu lian taw, hmeltha tak, hla phuah thiam leh zai ngaina mi a ni. Sailo lal Vanhnuaiana khuaa awm an ni a. Amah bi lal tunu a ni nghe nghe a. A nu-tate chu mi huaisen, Zaphunga leh Sa kap mi Zahleia an ni, Anmahni bi mi awm thei leh zah thiam an ni a, mahsela Lalchhungi bi nula tawng mi mai deuh a ni a, thu erawh chu a sawi paw pha lem lo Vanhnuaiana Champhara a awm lai bi a hmingthan vanglai a ni.

Chutia nula hmeltha tak leh chhungkaw ropui pawl an nih avang chuan Pawih bi a hmusit deuh a ni awm e, Mahse, rei lo te hnuah Pawih tlangvil pakhat Zakhuma a hmu a, a duhzawng mi tak a lo ni ta a, chumi hma chuan 'Pawih ka hmuh leh zumei ka ti a, thihmu ka hmuh leh dumei ka ti a, kelek an ang a, an dum hel a' ka ti mai a ti thin.

Sailo Lal Vanhnuaiana Saitual khuaa a awm lai hian Zakhuma nen chuan an lo indub tan ta a Lal chuan Pawihho dai dengah Keifang khaw hmunah a dah a. Zakhuma nen chuan an lo indubin inneih

an lo duh ta bial a, Lalchhungi feh tur chuan Rual-
lung khaw daiah he hla hi a phuah ta a.

1. Ruallung kawtchhuah thing sasuaah Leltepa'n
Chhunrawl lovin a lai kawrawng daiten a awi e
tiin.

Vanbnuailiana chuan chhak lam a pan chho
ta zel a, Pawihho chu Puilo khuaah a dah chho a
Tin, Vanbnuailiana chu Tualte khuaah a kai chho
leh a, Pawihho chu Lungdup khuaah a dah a. Tin,
Champhai a pan leh a; Pawihho chu Failen ram,
tuna Mualkawi ram Faismun an tihah an awm a.

Lalchhungi nutapa Zahleia chu tlangval fel
tak a ni a, a thiante nen chuan an ramchhuak ta a.
Mahse, an ramchhuahnaah chuan a thiante chuan
dawizep deuh leh tianchhe deuhvah an sawi a, an
ti hmingchhe hle a, an rawn hawnsan nghe nghe a.
Heta an ramchhuahna hi Tui leh Luang ram a ni a,
Sai ram a ni. Zahleia sai hlau chu thing lerahte a
lawn an ti a. Ramchhuakho haw hnu chuan Zahleia
chu a lo haw ve a, Sazuk a rawn kap a, tlangah chuan
tlang a rawn tliir ta a. Ramchhuahnaah khan an thiante
khan Lalchhungi pawh an sawi chhe deuh va, Zahleia
chu a farnu chungah chuan a thinnur hle nghe nghe a

Zahleia'n tlang a tliir veleh chuan Lalchhungi
chu a hmuakin a tian ta a, Sazuk lu chu a rawn
phur a, zanah an lawm ta a. Heng hla hi a phuah
a—

2. Zuknial lu nen tlangah Hientea au ve
Kha zawng relthang khawzo chhum ang kiang
kim rawh maw

3. Tui leh luangah Nghosai an dan ni chuan
Kei ka u chu siahting sangparah a lawn lo ti
a ti el ta a.

Tichuan, Zahleia chu a lawm leh ta hle a.

Zakhumate Fai hmuna an awm lai chuan Lal-
chhungite chu Champhaiah an awm a, Ngur ram hi
Thlawhbawkin an nei a. Lalchhungi chuan heng
hlate hi a phuah a—

4. Khuahmun lenlai Zatuai i ngai emaw
Kar a hla e - Zatuai kan lenna
5. Kar mah hla se lentu mah zing sela
Bawngvate ang lenchang ni tiam i tun.

Zakhuma chu Fai hmuna an awm lai chuan a
dam lo va, a thi ta a, a thih thu chu Lalchhungite
chuan an lo hria a, an hriat chu a tiai viau tawh a,
mahse Lalchhungi chuan a ruang nang hmuna a zan
a zana kal chu a tum ta a. Tichuan, thenrual tha
chuan an zui ta a, heti hian a ti a—

6. An sawi Rih li Champhai ka dai ang e
Khaw nge tum kawng ka zua mual hamna

Lalchhungi chuan Fai hmun chu a va thleng
a, a ruang chu a va nang ta ngei a, Zakhuma
chhungte chuan an lo ngai em em a, he hla hi an
lo phuah a—

7. Lalnempuii thaia lak sa chang se
Ton thla chhung chu Zatuai zun ziten tuar za i
tun

Zakhuma chu Fai hmunah chuan an phum ta
a, Lalchhungi chu a haw leh ta a, a lung a leng ble.
Tin, a buaina belhchhahtu turin a nuṭapa Zahleia
chu hun rei vak lovah chuan a thi ve leh ta a.
Heng hlate hi a phuah a—

8. Hringlang tlangah Zatuai nau ang a ṭap
Fai tlangpui leh Hmingtha Lalago a ngai lo ti u

9. Ka hawi vela thingse par lar a ni
Zatuai a leng lo ve khua a ngui ruai e

10 Hlenthang thlafam chu nemten la tlang ṭla
Zatuai fam chu thinlai a na ngawi e

Heng hnu hian Lalchhungi chuan Pasal a nei
ve ta a, fanu fapa tha tak tak a nei a, tar kunin a
dam a, Kawikulh khuaah a tar thi a, Lalchhungi hi
hla phuah thiam em em a ni. A hla tam berte chu
Sarkuti zaiab telh a ni. Amah hi mi lungleng thei,
vanduai takah sawi theih a ni. Mahse, khawvelah
fanu fapa neia tar kuna dam a nih avangin mi
nuamsa tak chu a ni ta reng reng a. A thiltum
pakhat hlawhtling lo mahse a hla hi a reh dawn lo
a ni.

— Ox*0*xO —

SAIKUTI ZAI

Saikuti hi, Fanai, Khintin hnam a ni. Thing-sai khuua awm thin a ni a, mi danglam tak, nau-pang tê a nih lai atanga bla phuah thiam a ni. Thenrual kawm a thiam em em a, zu hmun ngaina mi leh zai uar mi a ni. Amah hi ou hian tak zawng a ni lo va, mahse hmel vantlang tak a ni.

Saikuti hi a la rei vak lo, a vanglai bun tantir chu British sawrkar lo len tan lai vel kha a ni. Kum 1872 lai kha. A hla hi ngun taka ngaituah chuan a thluk hi ama siam a ang lo hle. Buizova zai a ni awm e. He hla thluk hi Sukutin a nman hma hian Laltheri pawbin a lo hmang tawh a. Buizova hla thluk kha an la chhawm tlang mai a ang hle a, mahse Saikuti hi a hmang tumtu bul ber chu a ni ta a. Hemi pawl zawng zawng hi Saikuti zai an ti thin.

Saikuti hi an ram lam ti mai ila, Fanai hnam leh an lalten an chawimawi thiam em em a, chu chu a hmingthan phah bawh a ni. Naupang vaivut thap mai mai rual a nih lain Zawlbukah Hmarthanga hian Buizova zai hi a sa a, Saikuti te chuan a hnuaiah vaivut hi buh lemah an thap a, Hmarthanga chu thiam lo a ti em em a, heti hian a ti a—

1. Zawlbuk hnuaiab buh lem kan thap chiam a
Hmarthanga zai kelbê lo ang e - tiin.

Hei hi a bla phuah hmasak ber a ni awm e,
amah pawh hi chutih hun lai chuan a la naupang
hle. Tin, Hmarthanga chu Khuangthing khuaah a
tar thih thlengin a awm an ti.

Saikuti chu a lo nula ta a, ramtang rual a lo
ni a. Tukkhath chu Thingsai khaw nula leh tlang-
val chu kawtchhuahab an lo innghak khawm mup
mai a, Saikuti chu a lo thleng ve a, Thereng hi a
lo hram a, Saikuti chuan heti hian a phuah ta a—

2. Leng zawng ramtuan suihlung i hertir e
Chawmkhuang beng lova, siahtinga zairem
chhung in ni e

3. Tukin chuan Saikhaw dawnlung chungah
Ka hawi vel e, chhimtlang kawlrwn a thiang lo ve

Chutia awlsam deuh mai a, a han phuah ta
mai chu mak an ti a, an lawm chuan awmni kham
an rawt ta a. A khua chuan an haw a, zu an la
khawm a, nilengin zu an chen a, an zai ta a Chu-
tih lai chuan Kawlhawk an lo thlawk a, heti hian
a han ti leh a—

4. Ka chung Kawingo lunguala mual in liam
Kei chu ramtuanah lungualpu ka nei lo
5. Zai ka chah e, chungah sirva lungual
Han hrii ang che tawn sam zai mawi thadanga
hnenah

An lalte chhung pawh chuan an lo chawimawi
em em a, an lalau, Lianbuka nu Dârbilhi an tih
chuan puan tial tha tak hi a pe ta a Saikuti chu
a lawm em em a, lam chungin heti hian a ti a—

6. Kawingo angin ka tang ka zar ang e
Lallianbuk nu'a kawla bilhpuan a tial min hlan e

Saikuti chu Fanai ram chuan an ngaisang ta
em em a, tleirawihlo fuh nan chuan heti hian a ti a—

7. Ka han thir a, Muallianpui tlang khan thuam a
dum dur e
Thanduh val leh lai lai chhawn ngen kai nan a
tha e

8. Tleirir val chu ralah ka ring zo lo ve
Awi ka nu e, Pathlawi lunglian ka lawm lo chu

Tleirawl rual chu an lungni ta mang lo va,
Pathlawi nen an inhmui thiam ta mang lo va, heti
hian an ti ve a—

9. Tleirir val min ring lo maw
Chhawn kan ngen e, leido lam thuamah kan
phar der e, tun.

Tleirawihlo chu an thinnur ta zel a, Sathingzar-
e hal an tum ta a, Pathlawihlo chuan Saikuti chu
thlem turin an ti a, ani chuan a huphurh hle a—

10. Val zawng lungruai kerin ka dang zo lo ve
Chher mei chawia siahthing tlar bung hal lai an
rel e
a ti a, Tleirawihlo chu an inbengdai leh ta zawk a

Vawikhat chu Saikuti lāwmpaten. Nghalchang an kap a, a lu lawm chu an tlaivar der mai a. Saikuti chu zang lamah a mu a, a nu leh pa chuan an kaitho va, a mangah a thianpate chu a lo hmu a, heng bla bian a nu leh pate thinur chu a thlem a—

11. Nghovari sa runah kan awih laiin

Chhimthhpui leh kei ka zuapa'n hrân chang an
nei e

12. Min tho lo u tlemin ka zal leh blek ang e

Ka tawnmangah aichhung mi ril zawng val ka
hmu e

Saikuti chu nula puitling tak tak a lo ni ta a, pasalte a lo nei ta a. Mahse zar te, zuhmun te ngarna mi a nih avangin in chhung lam bi tlemin a thlah-thlam thin a, a pasal chuan a ngai thei lo va a then ta a. Mi dang pawh a nei leh nual thin a, mahse nesh ngheh tak tak theih a nei lo.

Chutia pasal mumal a neih theih loh avang chuan bla phuaba khaw fan a rilruk ta a, Darpawngi pawhin a va sawm a, mahse remchan lohna thenkhat avangin an fang dun lo. Thingsai atangin hmar hawi zawngin a chhuak a, Tualte khua leh Kel kang khua a va thleng a, mahse British sawrkar an lo loh dawn avangin an khaw lamah a hawng pheh leh a, chumi hnuin khua a fang ta lo.

Saikuti hi bla phuah mi leh zuhmun ti mi a nih avangin min an hmusit thin a, mahse nu invêng thei tak a ni tib a lang. Tin, mikhuah pawh huan

an ngaina em em thin a, a bulah chuan an ngam
thei hle thin Tin, amah chu lo boral tur pawh ni
se a hla a boral mai loh turzia a hre hle—

- 13 Ka zai rum vung khuavel mah thang sela
Hmartlangah lunglen dai a vel e
14. Ka hming Saikut khua vel mah thang sela
Ka ngai lo ang e uan hmang val rual chu
- 15 Bela zu leh e, Saikuti zai ka rui e
Ka kal tang e ka khua a dang e
16. Ka kal tang e ti lova mual i liam le
Ka tah dawn leh e, thapui rib sang i kai si lo ve

Saikuti chu Thingsai khuaah tar kun thlengin,
a thin thlengin a awm a, mi thenkhat chuan ngainep
deuh thin mah sela, a hla hi a ropui a, an ngaisang
leh lo thei lo a ni A tar lamah chuan a tuteho bel-
in a awm a ni

Saikuti zai hi tlem tlema a thluk kaihkaw
hret hret a awm. Herawt Zai phei chu la her rema
ama sak thin a ni Tin, a hla hian a hnap zai
em em a, zu hmuna sak tur te, nula leh thlangval hla
bik te, khawbar zai te leh mi hui lam hla te a tam
mai. Tin, Saikuti hian Saikuti hla zawng zawng hi
a phuah vek a ni lo va, Lalchhungi phuah a tam
em em a, chumi bakah mi tlem deuh chuan an
phuah belh bawh a ni.

Zu hmuna sak mite—

- 17 Tharsa hawina Lurh zo a thiang nem maw
Ka lungdi a than lai a chawl e

18. Kān dam lai hi khawn burhah hmang ila
Kān thiñ hnuañ chhīmhlēi tual daiah an tāt tur
chu
19. Kap lo t̄ hian zalengin sel che u
Ka chawnbanah satin thap sār a zam lai rih e
20. Satin hrang lu chuang kim ka lai bangah
Hauhnun ka run Laidang ropui rel nan a tha e
21. Ka lungdi e, thāsa i hawl changin
Sakruang bai e, awmlai vei angin
22. Tumtu pui loh Thingsai ken chan chuan
Kawlingo angia kan lenna tlang a sang zel awm e
23. Awi ka nu, a thang ka rel ngam lo
Hran a rel e, ka di hual chhungah val lunghana
24. Va ko ula hoi zu-ah Thangdanga
Zaitin rem thiam ka ngai mi hluanin
25. Leng leng ila ni leh thla chan karah
Khawiah emaw ka do hrumsawm fen fual an len
26. Thang lo lian la, hrinhniang ka chawi te u
Tuan ka zuam lo vanrang ni hnuaiah
27. Tuan ka zuam lo ka thlawh hmutthing ka vuan
Tah lai ka bang mawh tang lungheini
28. Laipui sing vung a chawi val ānñma'n
Zukse kal lai thloh vang zo nēma'n
29. Ding nia qang e, hreuthang khayfar hnuaiah
Chauki lai thlak, Sernam, katchawh ka ngenmu
ruai i

- 30 Lurhpui thang leh Tarkhaw len dil ıla
Runin thim ruai lenchawm a chawl e
31. Hnawmtui hmingthang siahtthing saipui lunglian
Khamrang senvung pualleng a tamna
- 32 Thingtin tulawı pualleng a fam ngai lo
Zo-ân siahtthing a ai nem duai e

Lêngzễm zaite —

- 33 Awmlai emaw e, thapui zun leng cmaw
Tang vuan e, ka nu tamtuanah min tir lo la
34. Kawlingo mah hian Ngahban tlang bûng a zuan
Ka lungdi Thaleng dang zuan i
- 35 Kawlingo angin khuarei ka leng ang e
Zai kan ban lung her an awm lo e
- 36 Haw rawh thianı, awhhlum hrui suh ıla
Kan mi duh tual an leng lo, damlai ka mî e
- 37 Inthen ang hmiang Mat leh Riattui angin
Kawlingo lenchang i tiam ang awmkhua har lovin
- 38 Awı ka nu e, ka lung zuk leng a maw
Chhingkhual karah hel lai a awı
39. Kiangmah awı la, hraı tam i chawı nem maw
Thapui khuandim hnu lo kir leh la
- 40 Ka lo leng e, Darngo kharlai min hawn la
Tleidang runah relchhi ma hian, ka ngai ngam love

41. Nemin tawng la, lungrun thadangı e
Val riangte ka lo leng e, i sirah bel e
42. Lo kai leh la khuarei kan run a dai
Vâl ânâmên tawng sialin linglariah ka vei lo ve
43. Val namen chu ka runah kai lo u
Ka di anga biahnemte lo chu
44. Ka lungdi e, nang lova ram va tuan
Ka zûr ngei e, chhun tlai nilenin
45. Ka pawm ang che thlang buan ang mi u e
Ka hnuk ang che, vahpuı hrui angin
46. Laipui ring leh chang selian kar a mi
Tha no ngen luan ka ring lo ve
47. Thianah chang ıla zokariah zâm ıla
Ka di chawnban var chang ngai ing e
48. Ka phurh turin siahthing a ro nem maw
Leng kan vai e, sirtlang zo daiah
49. Ka chung Kawingo, mahriaka mual i liam
Mi lo nghak la, Sirpui mualliamah di zawng dun i
50. Hliap del dulin vanrang chhum leng sela
Uai hniang hniangin ka tuai tep e, chho sang
kariah
51. Awi ka nu e, chuti suhlung lam len
Thadang ngaia, zo khuangruah ang hnım chang
ka nei e

- 12 Kan intawhna chhingkhuah zalam pengah
A paw mang e, Thapui khuahmuna kan leng
lo chu
13. Thala tui ang kan nghah dawhtluang chungah
A ni kan tiam Thangngo biahzai a`thang hai na e
14. Ka dawn changin suihlung a leng zel e
Lenrual kima Saikhawpui tual lenlai ka ngu
mang e
- 15 In fam tir e, zalamah lelte pa,
Chhun nitina siahtingah zairem lai a chawl e

Khawhar leh lusun zai--
- 16 Tap tap ıla sial ang a chhuak rua lo
Hau lai kan phunbung a thiak e tapin ka awi
- 17 Tapin ka awi rianghlel ka chun i nu
Thlafam kalsiam ka dang zo lo ve
18. Mîm leh sâwmfâng han zar ıla
Hmel hmuh lohva Vungdanga khan Phurh hlan
a siam rawh e
19. Thlafam tian nan bellianah zu ka din
Kan laichhuat hi hreuthang awih nan a tha e
- 20 Thlafam awih nan kan run a mawi nem maw
Kan laichhuat hi hreuthang awih nin a tha e
1. Zuapa thlafam ngaun ka mawi lo ve
Siahting tualto a fam leh ngai mualmawiah

62. Zuapa thlafam bing ang lo kir sela
Pualleng thal lak a iel ang maw
63. Chhingkhual angin zingzin theih sela
Hmuh ka nuam e, thlafam buantual ropui an
relna
64. Suiblung lenin piallung khar hawng ıla
An sakhmel leh an zungza, zeitin awm maw e
65. An sakhmel leh an zungza tial zeitin a awm lo ve
Sakhmel sensiar khuafur hawktui ang luangral ta e
66. Rai kan rah e, kumtluang mi za selin
Tinkim dawn rawug rawng tang, tiai ni lenin
67. Ami an thang laipui ring leh chhuahthlang mawin
Keini kan thang khuithnawm serhchnawl min
ban e
68. Zuapa a fam hrinhniang ar ang kan vai
Hmanah Liando rarah in sel chu kan iang
mang e
69. Thlafam ngatin run chhungah ai ang bia
Kawlkhum har e vanzawl nii ri ri riai
70. Tap tap lo la rianghlel ka chun i nu
Zuapa dungthul sakawl bung ang ka lo tui e
71. Tap tap ıla sial ang a chhuak rua lo
Thadang kal nan Tiau tui kualkhung Rih li a
lian e

DARLENGLEHI ZAI

Darlenglehi hi a hming tak tak chu Dartinchhingi a ni. Nuthlawi a nih avangin Darlenglehi an ti mai a ni. Chhm bial Thiltlang khuaa awm a ni a Hla hi a phuah thiam lo va, tlangval pakhat Khawdina an tih, mitdel hian a hming atang ringawtin a ngaizawng a, a phuah ta a ni Darlenglehi hi Tawntea nu an ti baw, chuvangin fapa a nei chu a ni awm hlein a lang A fate leh a chhungte chanchin eiawh chu hiatna a awm lem lo -

Darlenglehi zai lo chhuah tantirhna chu British sawrkar lo len tantirh kum 1872 lai leh Mizo rama inkah lai, sawrkarin kuli atan an phut luh hun lai kha a ni A hla pawh hian chung hun lai chu a sawi tam hle a ni Mitdel Khawdina chuan mitvai neih a, Darlenglehi han hmuh chu a chak em em mai a, Saphovin mit an tivar thei tih he hla hian a sawi.

- 1 Val zawng laiah ka nang hlei huan e,
Thlangah sappui lungfing zuk bia i,
Chhingmit kaw! ang var thiam awm ve maw
- 2 Hei tak hi maw, Pualva fuk hmun bung nuam chu,
Thil khaw zathuma chhing zotu,
Hmuh ka nuam Darlenglehi

3. I hming sawi lo chuan ka awm thei lo,
Hmanah Lalruang sialkhalh iang a,
Darpui ti reng rengah e

Darlenglehi zaiyah hian thluk dang 'THLEK ZAI' an tih chu a awm a, 'ZAIPUI' a awm baw
Thlêk zaiyah hi chuan a satute chu an thle dual dual
thin Sawrkar lo hian chu lo kap thin mah se dan
rual an ni lo va, an thlenna khua apiang chu an
hneh zel a, ei tur an la a, mipa puitlingte chu puak-
phurahte an man a, kawng siamah te, leidawhah te
an chhawr lui ta zel a ni.

DARLENGLEHI - THLEK ZAI

- 4 An lo hian e, Chhim tlangah an lo hian e,
Chângtui hmingthang mi ngo valin,
Thirin lei sang an dawh e
- 5 Thlangah sappui mi ngo val Manhiana vangin,
Chhailai lungdi a chhan te zawng,
Phunlung thiag vuanin an tap e
6. An lo hian e, khawtlang a nghawrdim e,
Thlangah sappui Darlawi auvin, (Tawtawrawt)
Lalngo tlan rawh min ti e.
7. Lengin ngunkual a bun leh vala elna,
Laipui hrenthir Valan ka bun;
Aichhung khua chhan ka lo ni e

8. Tlang za rel Sialia ka dawn zo love, (Khawhri
khaw hal)
Ka runpui romei ah kai zove,
Hmanah di nena kan lenna
9. Lal Lianhleia hrengah tâng e,
Ka lung reng a awi love, sai khaw perpui,
Pheisen val rual chhawnin Val rual kal rawh u
(Fanai lal Sailulak khuaah an man a ni)
- 10 An lo lian e ka thlang sappui valate,
Khum khum taka khuang khaw lai lai,
Khawtlang a nghawr chim dawn e (Khuangthing
khaw kai lai)
- 11 Khua hai lui, Bualtlang kan vangkhua hai lui,
Ngui leh Aichhung kan sâwi dim e,
Sappui Darfeng avangin.

DARLENGLEHI PHUAHNA BIK

- 12 Thla chau buain a leng khua mawia'n,
Ka lawm Darpui hmei a iang e,
Khawzo phunbung a zuan e
13. Rilah put e limnghate pian nan e,
Zuang tum na ngai Darlenglehi,
Lian khaw chawngtui khur nuamah

14. Mahni lawmte zunleng ngai lova,
Ramloh vahkhua i leng a chhai e,
Ka lawm Darpui nuimawii.
15. Ka biak lohna khua reng a rei tawh e,
Zanin chuan e Tawntea nu,
Ka ngai vawng vawng mai awm e
16. Thingpui tluluang ka kai zo lo ve,
Ka lawm Darpui banah min kai,
Chhuihthang ka chau lai rih e.
17. Ram loh laksang kan chhal thin e,
Ka hnuk ang che zuangin tho rawh,
Darngo rauthla i nih chuan

ZU HMUN ZAI BIK

18. Vangkhua i siam hian ang tlang nuamah,
Lal zahuata thlah dang zanin kan awi e,
Kan thle lek, pual chang thla zarin
19. Ka zuk en a, tlang zalam kaw nghai e,
Thlova nghawng tialte a leng e,
Liantuai leng ve ang maw e.
20. A tap a tap phunbung thiang vuanin,
Khawtlang leh di zun a ngai e,
Tlangza rel a dawn lo ve.

21. Pukpui hmingthang zo daiah khua ka chuan e
Tlang del dul khi a lang lai lo,
Annem tuai Khawli lenna
22. An hrih lunglenah khua ka chuan e,
Kawrsa thang leh Liandang tual a lenna,
Phai zau a lang lawm ni le.

DARLENGLEHI ZAI PUI

Sapin an hremna hla—Lamlan laih lai

1. Pipu hmuh loh vaipa t'angthir,
Ka hnuk khâmrâng kârah e,
Zaleng hel leh suanglungpui chhai,
Lenkawli ni a rei hlei e.
2. I lenrualten haulai
Changsial an khalh e,
Chaltuaia chu i va uang ve,
Sappui Darfeng vangin
3. Sappui vanga fan loh tlang reng ka nei lo.
Zotui in thiang dawn leh nang e
Hmanah lungruni dawn hnu

Darlenglehi phuahna bik

4. Sai ka senah hawihkawm ka lenruala te,
Chhuahtlang mawiah siahting hnamtin,
A zar e Darlenglehin.

5. Lêng lêng ila Lurb leh Tạn bắwngte angin,
Chhun nitin a zui lai Darpui;
I hmel ka ma em ni le.
6. Awmkhua a bar a ka lunglai hnemtu,
Chhuibthangvala ka lam ang e,
Tawntea nu hma ngeiah.
- 7 Tawntea nu ngai lo kan awm lo ve,
Sakruang sil i, zotui thiang nen,
Suihlung kan rual em ni le.
8. A thlum mang e khắmrắng khuai pui zu angin,
Chalki vara Darpui nen,
Dawn ruai ruaiah a tha e
9. Chalngeng thlungluin chhuahtlang a maw,
Mi lai Darpui thlunglu lei rawh;
Mi za tam sel rengah e.

Leng zem zai bikte

- 10 Kan ngai Kan ngai mang e, mi u Lalngo,
Huivaah pawh chang ila,
Lalngo ti zel hian ka maw mang e.
11. Khắmrắng phuar vel kan lenna tlang a nuam e,
Chungluaiah bawngvate lengin,
'Lalngo, Lalngo' a ti e.
12. Suihlunglenin sirvaah chan puam ing e,
Tưah favang par tlanah Lalngo,
Kan intawng dah lawm maw e.

13. Tlang a dang e muvanlai len nanah e,
Phai a zau ve, pualva dar khang
Bun mâwî mî û lenna
14. Riakmaw vain kai nan thingtin dil kim rawh maw,
A riang valin kai nan Chawngpui,
I run kan rawn dil ve e,
15. Thuvate mah indi changtui ralah,
A pawî mang e Khawpui u nen,
Kan pian a inrual lo chu
16. Thlunglu vau ang vul ka hniachhuan e,
No nghil nghial leng Darpui pa'n
Chhai leh hian ka mawî lo ve
17. Thingpui Tâma khuarei leng tawh hnu,
Hai ang ka tar ka chhingmitin,
Lenmawî a hai lo ve
18. Kei zawng thiana tuantûl reng ka dawn lo,
Tangka cheng bawm valpui sawmtang,
Ka thir val zawng runah e
19. Ralleng behthi ka nuai zotui thiangan e,
Aitenawni di si lovin,
Tuah vau ang ka vul thlawn e
20. Khua lo thal e siahthing leh lengi zemah,
Lelthang kiu ve, Valzawng lungkham,
Tlangnuampui kan tawng mahna
21. Hmar khaw lamtluang ka hawî ngam lo ve,
Hmanah ka di rianghleinn e,
Senlai nau ang kan nuinna

22. Ka dawn kima awmbar lunglen,
Ka run thim ruai hnuaiah e;
Thaiah mi dil ka ring lo Lianpuu nau ngein.
23. Khua a ri e, hmar lamah khua a ri e,
In lam pualva ka lungdi thin—(Thinlai)
Lai kha thawng ve ang maw.
24. Khua a ri e, chung khua a ri e,
Lalngo ngaih leh khawtlang lunglen;
Khuarciah kiang maw e.
25. Vawin chung tur a ni ka rui e,
I zunleng tuar har Enchimlohva'n;
Cherzing zurui ang maw e.
26. Ka han dawn a hmanah kan nun kha,
La han ngai maw ka lenrualten,
Chhawl ang ka uai nilen e.
27. Chung Tam pur leh awmlai kawlah leng rawh se,
Tlang ti vial vual kan vangkhuaah,
Chhemdamthli lo leng leh la
28. Hmanah chuan e nilen a har ngai lo ve,
Tunah chuan Chunglum lai ni,
Lenkawl ka liam zo lo ve.
29. Hmar tlang zing riatah khua ka chuan e,
Awi ka nu e, kan chhuahtlang leh,
Dawntuai ka han ngai mang e.
30. Thingte thuam lu hai hnuaiah ngir mah la,
Chaltuata tel lo chuan nau ang;
An va nui hlei ngai lo ve

- 31 Tukin ramtuan kal lai lungherah e,
 I zun a zam zobawm vâniâng,
 Chhumah ka chang thei dawn lo ve

32. Hhiap del dulin vanrang chhum lo leng leh la,
 Aitenawnpar kan mi lungduh,
 An tuanna tlang zelah e

- 33 Lalngo ngainn ka zam ral ngei ang maw e,
 Pialleia luang zotui thiingin,
 Zunleng a tleng zo lo ve

- 34 I mah ka lunglu a kham lo ve,
 Lalngovi nen luahlai zu dawn,
 A ni kan tiam mai loh chuan

- 35 Fur leh thal then tur Leltein,
 Chhuahtlangah zai a sa e,
 Ka ngai e, kan nunblui nghilh hnu a thar leh e

36. Pualhrang mahin phunbung a zap e,
 Ngunte dar hmaizahin Sialin,
 Laldanga i zap lawm ni le

37. Ka thai a kal banah ka vuan ngam lo ve,
 Lenlai duha zotui thiang nen,
 Suihlung an rual em ni le

38. Thapui nen riah ram kan tuanna,
 Sur loten e ka chung khuangruah,
 Lenkawlah lo hnim rih la

- 39 Ka tap senlai nau ka iang lo maw,
 Kumin anga khawtlang lunglen,
 Kan la tuar ve ngai lo ve

- 40 Muvanlaun sangthingah chhawl a bang e,
Ainawnpa Thanghniangi tangah,
Lunglen a inbang reng e
41. Sawmfang pengluain Ngûr a hnem e,
Kei ka thilal hnem renga'n,
Thanghniangi dawn thar leh e.
42. Thlangtlak lenkhua a tlai ngai lo ve,
Lalngovi nen sertlang tual nuam,
Kan leng chul rih dawn maw e
43. Mi tawnah Səihniang va hlui mah la,
Kei ka tawnah sirte ainawn,
Chuai ni i nei dawn lo ve
44. Khua a tap e romein tlang a vuan e,
Keinin di then lo nang a e,
Tapin hmuithing ka vuan e
- 45 Ngai mah ila lung a leng thlawn e,
Keini cho rualin a piang lo,
Zamanhmawngin a vuan e.

Zu hmun zaite—

46. Kawlah turni chhuak a eng ruai e,
Chalki vara lal lai zu dawn,
Nuam lo reng kan awm lo ve.
- 47 A thlum mang e hmana mi dawn hnu,
Thlanrawkpa Khuangchawia zu rui,
Kan la bang hlei nem maw le
48. Lal lai lal lai Keimahnî lal laiah e,
Kan hluanah sang chuang an awm lo,
Van zawl chung turni lo chu.

Pasaltha hlate —

49. Hrang an au ve Liankhawpui chhuahtlangah e,
Than chungnung val sa hrang lu nen,
Khua kan lawi leh dawn a e
50. Chhimah thang maw hmartlang dai lungrawnah,
Zo tlangval than chhumpui angin,
A zing ngur sumtualah e
51. Hrang an lâm e, hmanah Dokim lu ngen e,
Kulva chang leh Chhawkhleipa,
Lam rawh thangkim nanah e
52. A thlum mang e khuangkhaw ningzu,
Lenruai kim'in dawn za i satin kalkham,
Lalthantumpa Chalki rangin lo hlan e
53. An ri khum khum leng incheungah,
Kan khaw val hrang an hian e chhiat a zir
Kawlkei hrangin Laldang mual lam nanah e
54. Thang ruai ruai maw chhaktiang kawli leh vaiah,
Tumpang ki vial Laldanga chuan,
A târ sappui run mawia'n.
55. Hruaihrui kan thlak leisang kan dawh e,
Kawlkei zalna pukpui thim ruai,
Tunge a deng hmasa le
56. Par chhingchhenga zaleng inhel laiah e,
Chhuahtlang mawiah thantum valin,
Chengrang an rumtir leh e
57. Khua kan bawli e, satin malza lawi rawh se,
Darpui pa kei ka tan e,
Sawm fathang leh nuithawin

58. Ka zuk thlir a chhumpui, chungturni a êng lo ve,
Dawntlang kualkhung Tiaupui dung khu,
Ziatial hrang hlei a faмна.
59. Kan hrang chuang e kan ti lem lo ve,
Kan laibangah kawikei pa a zia,
A zing zo lenchhum angin
60. Kan thang ve ve khuavel kan chinlaiah,
Mi chhing awm maw khuavel nguipui,
Hauhnun mihrang val zawng hian.
61. Thangruai maw chhim leh hmar kawlvaiah e,
Kan chi hrin ngai Rodanga chawi,
Sahlai bang lo rengah e
62. I kai ang aw zovah Laldang partlan sirvate iangin,
Kan sulbnuah Kawrnu lungleng,
Tapin thingtin dil maw e
63. Ngho vâs sa leh a ki zû dawnna lo chu,
Khisate leh zuksa han kai,
Duhin an uang ngai lo ve
64. Khuabawl mahin ka sawm ngam lo che,
Val mi hranga'n a sai ang che,
Tlan rawh, Kawlikei lunglian.

— Ox*0*xO —

DARCHHAMA ZAI

Darchhama hi Chhangte, Darchhun hnam a ni
Tiau ral Lentlang pang Bualte khuaah khian lai
angin a awm thin a . Chu khua ating chuan thlang
a lo tla ve a, Khawhai khua leh Sialhawk khaw
inkarah a awm a, tun thlengin Darchhama hm in an
ti Chumi hnuin a chanchin hriatna a awm tawh
lova, a thlahte pawh hriat a ni lo Amah hi mi
lungleng thei em em, lam thiam tak, zu hmun uir
mi a ni, A hla pawh hi zu hmuna sak mi a ni bik
a, hla erawh chu a ngah lo Kut hnathawh erawh
chu a taima em em lo an ti

- 1 Darchhama e, keimah Darchhama
Darchham lungleng, hei ka chang ta e
- 2 Ni lo chhuak e lenah kawl kungih
Rangvela zu kan dawn nan
3. Khawiah emaw ka tuanpui mi u
Rauthlain ai ang a zial love
- 4 Rauthla mi hai ang lo thang la
Kan chhungin ram ang va fah chhin la
5. Zu chu, zu chu, Reng chang zu ngeiah
A mi an tha hnampui nau ngei chu

6. Tlangphei tak hi Lianlala kualna
Hnamtinin leng zurawn khai ngei e
7. A sik emaw mi u Tuang daiah
Chbantling zal nan zampher lo phah u
8. Ka thu maw ka pa thu lo maw
Val dem dawn a, keima thu lo maw
9. Raltiangah mi u au ral ral a
Mi lo nghak rawh lungrun Tuaichawngi
10. Ka nu Tinchhung, ka pa Manghauva
Lianmula bawih lam ka chang tang e
11. Dawn rawh, dawn rawh, Bela zu dawn rawh
I lenrualten thal tui ang kan nghah
12. Darchumchi feng, sial nu hmel hawih
Chhuihtbang ka lenlai a tawng na maw
13. Ka lungdi kha zawlaidi chulh sa
Tleidang dar ang chhaiin ka iing love
14. Chungtura niin hrangsam a zial emaw
Ka lungdi hrangsam a zial emaw
15. A kal ni chu, a kal ni reng a
Tuk tlaivar ka tah ni rengah
16. A mi an tha hnampui nau ngei chu
Khawnlai rawn rel ve ta Tuaitiri
17. Pawnab ohhuak i sawngka in lerah
Siruk de chhai ka lunglam vai e

18. Ka lam ang e keimah Darchhama
Vanrang chhum nen kan indungthul e
19. Bel khatah tlaikhua zu var ning maw
Ka rala min Chawngding ti ngei se
20. Ka nu tho se, ka pa zal ning se
Luah loh nu thawn kan tawn tlai ang e

ZIALUNG ZAI

He hla hi a puah tantu ber hriat theih a ni lo. Zialung hi tuna Biate khaw chhim lam Kham hi a ni Hmanlai chuan Zialung khua tih a ni ve thin, tunlai erawh chuan Biate khua tih hlii a ni ta Zialung zai hi a lar vanglai tak chu Sailo lai Lalngauva, Vuta fapa hunlai kha a ni. Chuvangin a la rei em em lo Kum 1912 lai vel kha a ni ang He hlaah hian pasaltha inelna te, khua leh khua inelna te a ni ber. Chung hun lai chuan Raldo nei lo mah se, sa hrang, sakei te, Savawm te an kap nasa hle a. Sakei no man te, Sakei vun iphte hrula hmante hi an uar a.

Zialung Zai tilar zualtu chu an khua a ni Bawkchuma chu zai thiam em em, lam thiam si, hla puah thiam si a ni Khawtlang a timawin a ti-hmingthang a, Lalte pawhin an ngaina a ni Bawkchuma chu a thlahte hriat a ni lo. Fanu pakhat

Zaikungi a nei a, tuim hnih zo rual lekin a thi a ni. Amah hi Zaikungi Pa tia miin an sawi than nasat em avangin mikhual pawhia a fanu chu hmuh chakin a inah an pan thin a, mahse a thi bo tawh a, hrihai takin hlain a lo chhang thin a ni—

1. Chhingkhual a min i sakhmel hmuh lai an nuame,
Phunchawng dawntuai khawiah Zaikungi leang
ang maw;

Vartui thiang a chaw em ni ?

A zai thiamzia leh mi ngaihsanzia chu Saitkut zaiiah a lang—

“Chawm ka ben che lam teh Zaikungi pa
Rualin an hrih i zai leh Pualva rawl a hian e”

Bawkchuma chu khawthlang Tanhrii khuaah a zin a, an lai chu Saito, Suakpualala a ni. Mahse a rin angin a zuk hmu ropui ta lo va Hlate a phuah ta a, chu chu Suakpualala leh a upate chuan an ngathiam ta lo va. zu hmunah velh an rawt ta a Chu chu Bawkchuma chuan a lo hria a, hlain a thlem lungawi leh ta a. Tin, an lalpa chuan an khuaa pemah a sawm ta a, mahse hla vekin a chhang beidawng leh ta a ni.

2. Khawthlang lai chu laltlawm ang mai in lo ni e
In lai bangah Tiandar bu riat a kual lo ve
3. Siahthing tualto ka hmu tu rin emaw,
Khua za briak vel Kalkham Pa Saitarmawia;
A ngho zar dêr dūr ngai e.

4. A ngur siam tawh khawtlang nuam lo a awm
ngai lo,
Hraichawi laitua! an lenna khua zel a nuam e,
Zialung e, ka khua ngai ing e.

Heng lo hi a chanchin dang a awm lo

Tlangval huaiente chu nasa takin an inel ta
a, hui pawh an huiin an tlawingai nasa hle ta i,
Lungdar khua te leh Biate khua te pawh nasa takin
an inel ta a.

5. Darkhaw valin nu dum! zai!ah in chaw!,
Keinin kan chaw! tlangtin fang Kawlkei lunglian,
A zia tang mawiah kan ban e.

- 6 Dar khaw val maw hui zawk e,
Zialung val maw hui zawk e, tlangsa kamkei,
Hruaihrui ang zawh ka nuam e

7. Kan dan tak e, Zialungpu! kham karah,
Kawlkei lunglian a hrai ngaiin tap ang maw,
Tap ang maw chhaw!thing hnuaiah

- 8 Darkhaw valin mirawng lamlian e,
Kan sial e, tlawr dim dem a e,
Sahrang lu lawi nan a tha e.

Chung lai chuan inelna chu a nasa hle a.
Tlangvalho hui zia leh an tlawmngai hzia chu heti
hian an sawi—

Thian pathum, tute nge an nih hriat theih
tawh lohte chu ram il deuh mai!ah an ram chhuak
a, lai lamah chuan an thian pakhat chu sakein a

seh hlum ta hlaub mai a. Sakei chu an beih ve
 hmain a pil bo leh ta a. A la dam pahnhte chu
 inthen a tul ta a, pakhat chuan zanah mi ruang lo
 ven a tul a, pakhat chu khua a mi kova kal a tul
 si a. A engamah chu ralnuang a awm ta lo va
 Tichuan an inthen ta a. Miruang vengtu chuan
 thinglerah vawmbu hieu a chhep a, a thianpa ruang
 chu a veng tlaivar ta a. Khua a lo thim a, a mei-
 chhem a lo rem chuan Sakei chu miruang lak leh
 tumin a lo kal thin a: Chu tlangval chu a mangang
 em em a, mei chu a tuah alh leh thin a. Zankhua
 in sakei chuan a tibuai ta a, zing ni a lo chhuah
 chuan sar a lo zam ruib mai a, mahse sakei chu a
 kal bo ta a. Tin, mipui an lo thleng ta bawk a
 Chu tlangval manganzia chu he hla hian a sawi—

9. Thiana tho la kan riabna buk a hrang e,
 Min rawn vel e, kamkei lunglianin,
 I chengrang buan ang pawm rawh

10 Thiana tho la kan kal nan kawl a eng e,
 A zam zawng khi keimahn than sar a ni;
 A bawm e vanrang chhumin.

Chung hunlai vek chuan Sai te a la tam a, an
 kap bawk thin. Unau pahnih an ramvak a, Sai-
 kawlh chuan a u a chilhlum ta a, a chil sawm hle
 nghe nghe a. A nau chu a thinur em em a, sai chu
 a kap hlum ta a, a nghote a hawn bawk a. A u
 ruang chu a chhar khawm a, inah a hawn ta a, a
 nu chu a tap a tap ta a.

11. Saipui lianin ka u, Varung Chawng thanin a thai,
 I khawli lai nge na;
 Ka rawn chul ang e.

- 12 Ka nu tap lovin nghosai va chul rawh,
Ka u chu run a rem e, Dar khaw tlangah,
Ka u e, kir zai rel lo.

(Heta Darkhaw tlang hi — Rih Li bula Rihkhawdar
khua a ni)

13. A huk khum khum a zia zo chhumah zing e,
Rumljan tlan rawh, mibrangin a chhai ang che,
Hnampui Lianchhung zia am feng tur an tam e.
- 14 Zialung kulhpui kham rangin,
A dawng chhawng e, Pualva lawina,
Rotuan kualkhung ang maw
- 15 Nuam ve che maw thiam dawiah,
Ka dil ang che zialung zozam,
Nau awiah ka tir ang che
16. Tual kan len leh sai thum dan,
I len ang u sial tiam ila,
Zaleng an nem leh ang e
- 17 Biate phunbung a zia vanhnuai hrilh,
Hei hi maw tuana Hrangkhupa lung,
A rauvi thla siar thangvanah kai e
18. Darzo sih khi a ngbak e,
Tumpang sielin khawiah kal maw,
Zui ka nuam Dawntuaithangi.
- 19 Cheng ler lura zawl vanbuk e,
Khawmual chhim Phunchawng ram leh e;
Ka lawmnu hel a tul e.

THANGNUNNEMI ZAI

Thangnunnemi hi tunge a nih hriat theih a ni lo, a hming hi nula tam tak hmingah a ngaihbel theih a. Mi thenkhat chuan Thangtinângi a ni a, Vana Pa hovin a hming an thlak a, a nunnem thei ta te an ti, mahse a rintlak chiah lo va. He hla hi chhim bial Thorang tlanga awm Doruma pa hi a phuah tantu a ni a, chumi hmun chu Vana Pa ho hian an thleng ve si lo. Tin, Chersuakpun pa pawh bian a phuah tam hle a. A hla hi chhim lam atanga lo chhuak tan chu a ni ngei tih hi hnial rual a ni lo. Engpawh ni se, Mizorama zu hmun hla lar tak a ni a, khawtinah Thangnunnemi tia vuah fiam theih hi an lo awm a, hla phuaktu tan leh a satu tan a remchang hle a ni.

Lengzem hla bik—

1. Thangnunnemi tih loh hla a awm lo,
Rângpur tlangah duhin laitua a leng e;
A ngai lo val kan awm lo.
2. Kan va len leh e siatin,
Nemten min chhang duh si lo;
Kumtluang run kai a hlau ve.
3. Kumtluang run kai ka hlau lo siatin,
In neih cher thil sumtuah a kir em ni ?
Tlanglâm ang mi der che u.

4. A chun i nun a luah rua lo mi ti e,
Kawlah vai siam neih loh changsial ka ngai e,
Thu kan tiam vahpai hrui zat.
5. Leng kan hel leh valthain pal ang min dan,
Chang ram nghovar kan zui leh mual a liam,
Kan phak tur leng an awm lo
6. Tlai ni tlain Sih khaw hmingthang dai a chhun,
Turni a sa vawin chang ram hnaiiah,
I thai ka her zo dawn lo ve.
7. Tap tap lo la, ka awihlai Cherdawntuan,
I chunah leng kan hel e Thangnunnemi,
I tablai puan ang bang rawh
8. Tah bluanah zai chawng puan ang ban, tir ila
Valpa tleitir chung Pathian khuanun mi hual e
Lawmi sai lian lu ka hawn e
9. Darkhaw sih khur a nghak e, Tumpang sialin,
Thala tui ang kan nghak e Thangnunnemi,
Ka thai chang zo tak ang maw
10. Tlaini lenkawli a khum lung a leng e,
Pualleng rual ram kan tuan, tintiang kan rel e,
Hmatiangah kal rawh Lawmi
11. Ami an leng sumthi leh tiandar karah,
Nuthai lungduh an pawm e, hrai leng an awi,
An pua e, nemrang puanin
12. A lo thang vel tak anga Lian khaw zawlah,
Hmanah kan khaw hmelma di a riam ang e,
Ka dawnin ka lung a awi thei lo

13. Ka vau siktui fiarah damten a luang e,
Thadangı zun a lo luang ka tanglah;
Nghilhnı reng a awm dawn lo
14. A ngurin awmlai an vei,
Chhıngpui nen kan tuanna zatlang dang tur;
Khawiah Chawngpui - Thangdangı ?
15. Tlawngtui luang kawı chhım leh hmar Kawlvai
a chbun,
Lawma hlıma kan bualna Khuailui tui kha,
Tel maw ka han dawn ang e.
16. Ngaihı an awm e Rıngpui ka lenruai zawng,
I belpui zu khua thal rih lipui lo ang;
Cherdang pan dawn ka zuam lo.
17. Zovah siktui tıavah damten a luang e,
I zun damten a luang e ka tıangah.
Phulobpui ngaih a na e.

Zu hmun zai hik—

18. Pui saihan lu ka chui leh ka lung a chhia,
Thanglo rengin chung Pathian Khuanun min siam,
Ka leng bring leh fam karah (Mittel phuah).
19. Awi ka nu, Thangtinangı,
Kawlık no chawm a iang e run chhungah;
Burtui thu hmuam a leng e.
20. Chunnun rob lo, zuapan it e mi rob loh,
Chawm rual an ningzu leh Burtui mi hlai;
Kumtluang nau ang tabpui tur.
21. Ka chun i nun awihlai Cherdawntui a thlau,
Runchhong hnwarah keimahni nemte puan;
Thanghtiangı awı zaw nang e.

22. Zaitin thiampa'n Thal h'nglian kal ravh mi ti,
Ka kal lovang nghovar mal tin sawm ra hnu,
Ka zua chhingkhual a hla e
23. Zaiab min tu awm sela chengrang lovin,
Chinlai vangkhua sangsarib ka tum ang e,
Kermah Chersuakpun Pa.
24. A lo leng e neibchawnga ningzu partlan,
Chhingmitin lam ang ka en Darzalengin,
Tu nge i hnutiang ngai tur.
25. Ka chengrang hi Lengi manab in ti,
Satin tanglai a thhaktu ka phal rua lo,
Nuthai hnehin Chengrang pawm vawng vawng
tang e

Mitthi ngaih hla—

26. Tap tap lo la ka chun nu luathli nul bang rawh,
Kei ni riak kan fam lo ve Vanhnua leiah,
Rairahpun chung siar zat.
27. Runlum khuahriangte mahin dawntuai chhuah e,
Milai kan fam khuareia hmuh ni awm lo,
Lungrûkah nau ang kan tap
28. Rairah sawmfang dum lovin tan chhâvñ ang,
Kei ka zuapan thir ve maw bringtlahg thungah,
A brai riang tulah kan leng

— OX.O.XO —

TLANGNUAM ZAI ('SAILO ZAI' an ti baw)

Atir takah chuan be hla hi Tlangnuam zai tih a ni. A lo chhuahna-dik tak chu briat a ni lo va, mahse Lungtan khuaa Tlangnuam an tih baw hi a intanna a ang hle mai - hla upa lutuk a ni lo. Mizorama British ho lo len dawn leh a lo len hun vel lai a mi a ni a, mi tam takin an phuah a, khaw tam takin an hmangin an sa baw a, a lo darh zau ta hle. A lo darh zau hun chu Sailo lalte chuan awm-khawhar hnemtu bera an hman, an tlangchhuak upate nen a, lai sum hmuna an zu inkhawma an sak ber a lo ni ta a. A hla hian hmanlai nunhlui an nulat tlangval lai hun a briatchhuattir thin avangin upa hovin an ngaina a. Sailo lalte chuan an lo uar ta em em a, 'Sailo Zai' an lo ti ta a ni ber.

Lengzem zai—

1. Tlangnuam zawng hi tapin fang thul i,
Suhlungrukah Liantuai buan ang kan pawma,
Hnutiang min chhawn hian ka ring lo ve
2. Chhawrtihla vanglai awkpan a chhuorawl,
Kei ka vanglai Liandang ka tangah vuan la,
Chhuncrawlah mi ring ve rawh.

- 3 Chhawrthlapui kawlah chuang eng ruai e,
Khua chhawn ar ang vai rei tur leng keimahm,
Sul ang min tum reng in awm lo ve
4. Zuapa lova laitua! va len chu,
Tap tap chungin zaleng biathu kan tiam e,
Kan tawnah lungber an awm lo ve.
5. An ânka riakin zunchhâwl min thua! e,
Zalam thuamluai ka en leh chhâwl awm lo,
Sianglawi tawh hnu zunchhâwl kan thua! e
6. Banah ka vuan ang che ding rih la,
Hmel hmuh lohva zatlang mual i liam tur chu,
Thapui min nghih suh leng dang tawnah.
7. Fur leh thal inthen kaw! eng ruai e, .
Lawmlai lungruai sam ang kan inthen tur chu,
Chalmawi han dawn teh la ni chhunah.
8. Hel lai leh hel lai an dang thin e,
Keini hel lai enchimloh parte lu lai,
Sial ngen ang maw a chun dil chhin i
9. Hel lai leh hel lai an dang thin e,
Laiah parte angin an tha e,
Ka en di chimloh reng a ni e.
- 10 Kan hel lai chun i nu sial kher ngen e,
Chengrang chawin tlangtin khan thuamah chuan,
Tumpang sial leng maw Mangtui kuamah
11. Lelte thâl zin a kiu zo nemah,
Lungdi maw a awih chhunrawl a nei lo,
Khawtlang Pualva thanglung a ti e

12. Chhungah lut i pawnah chhuak thui i,
Chhawrthla van kal a eng ruai mai di lenna;
Tu runah kai ang maw e.
13. Pawn va chhuak la, khua va hawi ve rawh,
Chung siar thla a dang lem lo ve,
Kan lenna tlang a dang dawn ngei e.
14. Tumpang siahn a dui thar phazawlah a ngbak e,
Lawmlai laltei hlan ang nghahna,
Kan kawtohhuah thing sasua ngui ruai e.
15. Lenlai leh lenlai a dang mang e,
Chhinga chher thar Kawlbrei han bat ila;
Tuahting phur dur dur ang Tlangnuamah.
16. Thalfavang ni a chhuak eng ruai e,
Kan tuk hlui hnu kan sahzaui tlang a lang e,
Lawmlai di nena nau ang nuihna
17. Siah chun nu duhin uang lo la,
I hrai pualchang kan la zawl lo maw;
Siahthing luang tlan zaten kan leng e
18. Sawmfang a zikah kan lawt za e,
Pathian samsuih loh siali then chu,
Tha ruai ruai zel a mawi si lo ve.
19. Lawhleng kalha lamsui van ruai e,
Tha Chawngpuh tel ve maw tun kan au ve;
Anka chhang lem ang maw e.
20. Kan aui ruai ruai mai liam lui chu,
Haw rawh thiana, a tluanglam chhui dun i,
Mi ute chhawn ang thle e.

- 21 Sur bum bum 'ual a hnawm e,
Chhuhthang bawngva Chaltuata zuan tum thei lo,
Phunchawng dawntuan run kan rial e
- 22 Khua chu thal se val hi thlang huawmah,
Sappui tuala'n tang cheng la i,
Ngutesiri kham nan kan ti e
- 23 Lungleng ka zai kal e ni chhunah,
Tawnsam zial maw ka di ka tawng si lo,
Tleidang lungkam zunleng kan ngaih chu
24. Thuvate awmhar mah zo daiah,
Thu tin di an hrii e tlangnuama'n,
Thapui lunglen thu di hrii dun i
- 25 Chhuaehtlangah leng zawngin min sel e,
Tiangkuan a dim lovang min ti e,
Ka leng nang e ka zua runluma'n
- 26 Leng kan hel leh nghapui suar anin,
Fukhmuntawng lohmar tlang Rakmaw vaugin,
Karah val tha an tla e
- 27 Karah val tha an tla e,
Thutin di hrii ka nuam kiang rih la,
Khuare len chhang a ni kan tiam e
- 28 Khawzopui vanglai ka ngai mang e,
Kan chhuaehtlang leh zaleng lawm kalna,
Kan kawtchhuah thing sasua a ngui tuai e
- 29 Tlang hi bu ngai nguann ka hmu e
Ka hel lain kbiang awi dawn mi tawnah,
Ka phal lo ve tih a awl mang e

30. Ka phal lo ve tih a awl mang e,
Phunbung zarah Pualhrang indi iang tawh hnu,
Tuar har lo ti ang maw kan nun ha.
31. Tuar har ka lo ti e, kan nun kha,
Inthen lovang kawla awmlai lo chuan;
Kan tih kha tawnmang chong ta e.
32. A leng lovang ka tih leh a leng leh thin,
Hraichawi lovin ka lungdin khua min tlai;
Hnampui Lianchhung an ni e,
33. Ka nu, ka zal reng ang laikhumah,
Mi fa bungdawnin lung min len e;
Thlang aidi maw a chawi no ngei e
34. Thlang aidi maw a chawi ni lung min len,
Tha vang ziari nghih lai ni reng ka nei lo,
Tu runa'n khuandimin lawi maw.
35. Thapui leng leng suh, di min awm la,
Kiangah zal la, awmhar tinkim dawn ve la;
Kei zawn lunglen tuar har ka ti e.
36. Thapui ka tum ang hian awm ve la,
Nangmah vanga ka lawm kai khua ka tlai le,
Mual ka hiam thei lo lengdang tawnah
37. Pualhrangin thla a khawng bung lerah,
Thangnemin tabpuan a khawng run nuamah;
Sawngka a sang sangah kan chuan e.
38. Chhawrthlapui mah kai lai a chawl lo,
Ainawnpar ka run kai lai a chawl e,
A vuantu tiang hri leng kiang hrib la.

39. A kawkkawlêk a leng sang tual e,
 Thâdang hnuhchhâwl kuai lai a chawl e;
 Ka nu engtin kan tih ang di a au ve
40. Chung muvanlann chhâwl bằng maw e,
 Changsialin runkai chhâwl an băng e,
 A riangval zawng kan tianna
41. Chhawrthlapui chhuak sumtualah a chuang eng
 ruai e,
 Khuachham ar ang vai riai tur keimahni,
 Sul ang min tum reng in awm lo ve
42. Kiva lungtual a ham tlang kawnah,
 Lawmlai lungtuala mual kan hamna,
 Chhimblei suar ang a chim lo.

Uanna lam hla—

43. Kan vuak siallam dar ngei a tha e,
 Dokim lu awun a au tlangtinah,
 Keimahni Lalhlunchhung a ti e
44. Zaleng lawm kalsiam an ding thin e,
 Sailo kalsiam ding duh lovin lawn tual tual,
 Khawtlang min kian zel la Lal lenna
45. Chhawrthlapui fam thei love thangvanah,
 Laldang vangkhua zau ruai e tual nuam len chu,
 Ka tuai a leng si love.
45. Ka chun i nu tapin uang maw e,
 Tawnmang maha kan man leh tlang kan lenna,
 Rairah zawng khuatin chhiar kan ni e

ZAI NEM

Zai nê̄m hi a phuah chhuaktu briat a ni lo
Chhak leh thlang Indo lai te khan an sa tawh a,
Laltheri hun te pawh Zai nê̄min an phuah tawh.
Tin, Chhingpun thah khan Zai nê̄m bawkin an phuah
leh a, chuvangin he hla hian a awb rei viauvin a
vul rei hle a ni ang. Mi tam tak phuah khawm a
ni. Zu hmun atan an uar hle a, a hla pawhin a
fawm kim hle bawh a ni.

Lengzem lam hla—

1. Ti tak nise zailemin,
Tlang zopui han bum ila;
Kan tum a ril Thapui nang nen chuan.
2. A tap e, han ti ang che,
Zokai kan bukhlâm leran;
Bawngva nun zir Chaltuaia awmhar zawng.
3. Thapui'a'n a rawn hrii lawm ni,
Tuanna hmun lo kan karah;
Bawngte palaiah kan tir thin zu nia maw
4. Ka tap ka tap mai Thangte,
Nichhuan kan lawmlai ngaun;
Bukhlâm riangin lung min len nia maw.

- 5 Kan tap e tlang ni hliapah,
Thapui nangmahni ngainn.
Ka thei thei lo nangmah ngainn.
6. Nangmah ngainn fam ila,
Tûr ang a run lovang che,
Hmelma di ka riam thlawn ang le.
- 7. Karah Bungdawn a zal e,
Kei zawng ka kiang rib dawn e,
Ka thai 'i chang ma love Annêmi.
8. Zu hai lui ka dawn thiam love,
Vang zir ziar leng ka ngai e,
Ka di min tuahpui ula hnamtin valin
9. Ka di zawng lungher mah la.
Hnutiang ka chhawn lovang che,
Intawng leh ang rolung mual dan karah.
- 10 Hmartlang Kawingo lo lengin,
Tawng che maw Annêmpui,
Ka zawt ang che cham la thing lenbuangah.
11. Ka cham e, thing lenbuangah,
Ka rawn tawng e, Annêmpui,
Tap tapin a hiam saw hmar tlangah.
12. Ka di zawng saiah hrang suh,
Fam a awl lentu hnuaiah,
Hraichawi laitualah an leng ve dah lawng e
- 13 Zantlaiah chengrang a ri,
Ka lungdi fam ka hlau ve,
Kawlkei a tawn lui dawn chung Puallenga.

14. Ka vau Phunbung par a tlan,
Va tinreng an chuang kim e;
Ka di ang Pualhrang a chuang hlei nem maw
15. Tuahte ka ti T̄iag par ang,
I rauthla tlaini lenpui;
I sakhnong khuang ang sawi ka bang thei lo
16. Mi ngai tak tak ang hianin,
I ânkâ riak a nê̄m e;
I zai leh thlang kawr thli min dawntir.
17. Sawmfâng kan thlawh cham chungah,
Virthi leng daiten luang e,
Mi chhem ann Chaltuairawn chhem rawh.
18. Valmawitê ka tung tiawi,
Tlangrel ka dawn zo lo;
I chawi Chêngrâng ang hian mi pawm la.
19. Ka chawi chengrang ang hian,
Duhten Thangngo kan pawm che;
Fiaratui thiag mahin a tiêng zo lo.
20. Fiaratui thiag min ngai lo,
Hnawmthang leng zun i ngai e;
Khuarei tiokim dawn lova Thadangi.
21. Tlai a var ka chun tho rawh,
Nichhun ka lawm Chaltuain;̄n;
Tlumte thliir angin min hawitir e.
22. Ni a sa hlim thing ka bel,
Tângah siktui a luang e;
Thingte zun chhâwlin min zap rawh Thanongen.

- 23 Thaiah kan dīl tal ang che,
A tha val dang chhai bang la,
Tī hian i leng hmun ang kan run chhungah
- 24 Chhung inah awmlai leng chu,
Bawhâin tian zel ıla,
Dī zun a zam zengin kan tian dawn lo.
- 25 Lung a leng an tī ngai lo,
Khua a har an tī ngai e,
Kan ngaih hī Thangpuu ū zun leng a nī
26. Ami indī sial an tiam,
Rairahin Chunbuang behthī,
Tiamin leng her maw Thangnunnemi
- 27 Vâlânnêma mi lawm rawh,
Tur nisa tuar lo nâng che,
Ka zain thlang kawr thli a ko thiam e.
- 28 Hmanah kan lawm laite nen,
Lungruala sial ang chhuahna,
Tlanga a ngui e, Thapui ka tuar zo dawn lo
- 29 Kan tap e tlang nī hliapah,
Thapui nangmah ngain;
Ka tlei thei love nangmah ngain
- 30 Senlai ka chun ngai mah hianin,
Tī hian ka riang love,
Tunah ka riang Thapui nangmah ngain
31. Siar hmingthang mah hianin,
Vanzawl a pel ngai love,
Ka lungdun kan run a pel zel e.

- 32 Chhawrthlapui thangvan zawlah,
Siarin a sul a zui;
Ka lungdi rauthla zui lai ka bang thei lo
33. Lawm a'n ka sawm i nuam lo,
I duh valrawn lawm ang che;
Keizawng; vai ruai ruai tang e chhuahtlangah.
- 34 Kei zawng ka lâma thlawt e,
Awmlai vei run chhung hnuaiah,
Thian dawn rawh, ka di Bungdawntuaia.
35. Pathlawi reng reng min titu,
Kan vanglai kha tawng teh la,
Khuangpui ring leh Sial i zan cham tur.
- 36, Pathlawi reng reng kan ti lo,
Buannelah Tharsa a hawl e,
Ni rei i cham dah ang saw hmar tlangah
- 37 Chungkhaw ri van rial rumen,
Hmartlang khuangruah a sawm e,
Kei pawh ka sawm ve dawn lungrualpui tur.
- 38 Lungrualpui tur an awm lo,
Mahni tein zawl van bukah,
Ka zal ang e zaleng rianghlel vala
39. Engtin nge ka hmang in sawi,
Vawin ni li lai hnuaiah;
Doral angin mi man Darânêmi.
40. Engtin nge ka hmang in sawi,
Hnamtin rem zawl van bukah;
Di loh ngain zatlang min thanir e,

41. Tlangzapui relthangte zawng,
Thuam ang ka do zel dawn e,
Di nempuia ka then zo hlei dawn lo.
42. Chhawrthlapui khua za êntu,
Lenkaw! a khum hma rengin,
Ka chhing lovang dawntuai nangmah ngain
43. Thang maw zatlang thang maw,
Kan pal lai vultui 'leh luang,
Kar min dan e, ka lungdi raltiangah
44. Lung zawng a leng awm reng e,
Zialmawi nu ka tawn changin,
Keini a kar nemduaia min chhang thin
45. Ramah khan lengi di in zawl,
Thla an fam e, mauraw lerah,
Kei pawh ka fam dawn thian zun ngain
46. Tukin chuan tuan ka zuam lo,
Khu khu phai ri riari hnuaiah,
Kawl a hnim Chawngpui ka awm rih dawn
47. Thapui chhawm suh lo ding rih rawh,
Kha zawng ka lawmlai a ni ,
'Ral e' tihin hnutiang i dal dah lawng e
48. Ka nu ral a au nem maw,
Vartui thiang ka chaw! ang e,
Pathlawin min veng e, dai thuabthum nen
49. Ratupui zathum laiah,
Tha vang ziar ka lung min len,
Ngante sir par Lalnemi vanglaiah.

50. Lawm mah kan lawm chang lo,
Tlai ni tla lenkaw! kungah;
Tu nge Thangtuair nau ang nuihpui le.
51. Kawlah van rang chhum kham reng,
Kan hel lai Annêmpui;
A kham reng e valriang ka thinlaiah,
52. Sêl lo u, naufa lengin,
Ka lungdi thlang kawrvai'a'n;
Tun thla chhung hringlu ka awm hrib dawn e
53. Lengte ral tlang chung turni,
Tla dawn hlap râ! a kai e,
Ngunte hring chhingtuai siang lawi pui tur.

HLA DANGTE—

54. Sihltlang la Kamkei Tiala,
Doral riak i lungkham e,
Chengrang leh Ngunhnam i tlangaupui.
55. Hmartlang Lalnem! zain;
Thimruai ka runpui rawn deng,
Nitun Lallai zu ka lo dawnpui thin.
56. Ri der der kawlah tham rawh,
Val zawng runrem piallungah;
Thuam ang a do reng dawn em ni ka tuain.
57. Fam ngai zawng lungvual ila,
Vawngpui lenchawm do ila;
Tun thla chhung lam muai ka chil lo ang e.

58. Thlafam ka ngaihlai a ni,
 Tuan tul reng ka dawn lo,
 Thâla tui ang mi lo ngbak rawh Aınawnpar
59. Thingpui huai Thanhawlawm lo, (Thelret hnuaiah)
 Chhimah sai lian a hawl e,
 Chu chu sumtinah luang se thanhawl zawng
60. Kan sah maw nuar hnuaityangah,
 Kan famna lenbıang zarah,
 Ka nu liam nang e, hringlang tlangah
61. Lam ngam lo ka lâwm Vala,
 Sialin chawm ka beng,
 Phar der der la kan run in chhungah.

TUCHHING PA ZAI - Kum 1830 vel lai

Tuchhing Pa zai hi 'Hniarvung Pa zai' an ti bawk thin Amah hi Sailo lai Vuta fapa a ni A hming chu Lalkhuma a ni a, a fapa roluahtu chu Lalbuta a ni, an khua chu Lungchhuan leh khawper thenkhat a ni. Lalkhuma hi lai huaisen, pasaltha sa kap thei, zaithiam, leh hlaphuah thiam a ni A fate chu Hniarvunga, Tuchhingi, Vaithangi leh Lalbuta an ni A hla hian a sawikim viau va, lunglen na lam te, pasaltha hla te, leh khawhar hla te an ni An thlahtute leh an chhungte luruh Kûang ura an lak thu thlengin a sawi a ni

A hlau 'Vungpui u' a tih hi Hniarvunga nu,
 Khualhluti a ni a, Vungpui hi Ralvungi a ni a, an
 inngahzawn lai hlate a ni baw. Tin, Hawihluanpa
 hi Puiwunga a ni a, Lalkhuma upa a ni a a nupui
 chu Thangthuami a ni a, Thangtuai an ti a He
 mite nupa hi an inthe a, a nupui chu Leng khuaah
 a awm a, hla an phuah zui a m. Tin, a upa pakhat
 chu Darchawngpui Pa a ni a, mi dang hming long
 ve te hi an thian kawhte an ni.

Zu hmun zai—

1. Hraite ka chaw a dam chuan,
 Sakhmingah Lalhniarvunga,
 Awi nang e, Hniarvunga.
2. I awi ang aw Lalhniarvunga,
 Zaitin a chuang Lalhniarvunga,
 Awi nang e Hniarvunga.
3. Vungpui u tuanna phai kuamah,
 Hniarvungpa'n chang vel e zo daiah;
 Thir ing a Lersia khua lang maw ?
4. Hniarvungpa'n chawm beng e kal ruai e,
 Lalhawihluan Pa lam e, lam lui e,
 Darchawngpump'a'n zai zem e.
5. Dam vengah thu luang tawh lo,
 Ningzu dawnah pa hmel hmuah ni awm hlei lo;
 Nu hmai tiak tlawr hluam e
6. Hmanah Singai sumtin phur,
 Rulpuin chhunnawlah nei e;
 Liandote unau lunglawmnar

- 7 Lenkawlah chuang na ngai ni ri ri ai,
 Siang lam zawn rel love Hawihluan Pa,
 Sirvate kan iang na lo maw
8. A mi'n Tuchhingi an awi,
 Kein n Siamblei kan awi,
 Lalsiambleia kan awi e.
9. Zawl lo kian, zawl lo kian u.
 Vanlaileri tlanglam nan,
 Annênte zawl lo kian u
10. I kai ang aw khua nuamah,
 Chhimtlang i kai ang aw khua nuamah,
 Chawng tuikhur leng bualna,
- 11 Chawng tuikhur khi leng bualna,
 Dlpui hmingthang Hmarvung pa bualna,
 Khua thalah kam hlei lo.
- 12 Bepui saril ka lawh sawt hlei lo,
 Lalhawihluan Pa chawng lum avang a,
 Sengthlawna keimahn
13. Kan awi, kan awi, kan awi e,
 Laitah nemrang puanin kan awi e,
 Tuchhingi, Vaithangi kan awi e
- 14 Phaia phunchawng huiivate,
 A tangah lungzur na ngai,
 A hraileng a awi e
- 15 Laizo khi leh Hniarvung nu,
 A mawi chuang e en ve ru,
 A mawi e Tawu en ve ru

16. Kawi ka bia e, lai nan kawi ka bia e,
Tuchhing Pa run karawn fang;
Lallai zu ka rui e.

17. Mura a leng thangvanah,
Chera leh Thauva a la e pang lerah,
Vahmimte rawn tawraw hiau hiau.

Lengzai zai—

18. Hniarvung Pa lungleng a kuai ngawi e,
Siahthing hrualhrui kan ban lunglen vang;
Hawihluan Pa lunglen vang.

19. Lunglen ka bang lo vang Hniarvung Pa'n,
Leithang hram ruai ruai e khua thalah,
A mi u e, nghih lai har ve rawh.

20. Hmanah hratchawi riang ngei e,
Pualhrang a tawng suai e thing lenbuang;
Ka u leng tel ve maw.

21. Kan chuan kan chuan e di lenna,
Thangtuai kal kan chuan di lenna,
Leng khawpui di lenna.

22. Ngaih vangin thu ka tiam e,
Chhingkhual raltiang kai tawh hnu;
I lenna khua a mak e.

23. A sem thiam rawh, Dawnglian Pa,
Tangka cheng kuhluan nga kan hlan e;
Vungpui u kan ngaih lei vangin.

24. Ka ngai mang e ngai ngawi e,
Thingsiri par ka vuan Hniarvungpa'n;
Lung a leng e, mi u nang vangin.

- 25 Vawin chuan kan ram loh vah,
 Thuva indh zu hmu i,
 Ka lungdi luah ngai ni ve maw.
26. Hniarvung Pa lungleng a kuai ngawi e,
 Chun thang dawntuai saivate,
 Saivate ngaiin ka kuai ngawi e.
27. Leng na ve, leng na lo maw,
 Khuarei dar ang tawng lo va;
 Ka lungdi leng ve maw.
28. Ka chengrang partuing angin lawn e,
 A rauthla kan ngai e kan luah lo ve;
 Vungpui u Annêmi kan ngaih vang
- 29 Dai a luhna ping hlei lo,
 Lengrualin an chuan e sang thing lerah;
 Hem a khawk e, an ti e.
- 30 Chawngpuin dawn thar a chhuang leh thin,
 Leng leh Annêmgoyi nu thirna;
 Raltiang a lang lo ve.

Pasaltha hlate—

31. Laltuchhing Pa ka vapglai,
 Kawlkei sahrang hringin ka lam e,
 Pipu dar a chuar nglian e.
32. Kan than vai vel chenin sei rawh se,
 Ka chengrang kawf khawri thlengin ngai ve rawh;
 Kawlkhaw ri ngai ve rawh

33. Lalhawihluan Pa i hlau elo maw,
 Puiraw tanchhawn a chuang tawh hnu, chuang
 leh ngai,
 Khuazing nun do leh ngai.
34. Zotu Phuaivawm kai luai e,
 Teikbang, ngen mû pai e zo daiah;
 Thingtin par thhak maw thliak lo maw.
35. Hniarvung Pa awmlai vei chhungah chuan,
 Phai khaw zuksial dubin leng e tlang nuamah,
 Zokai chhimtlang lam a hawi thul e.
36. A mi'n an chhai lamliah,
 Laltuchhing Pa i chhai hrang ve rawh;
 Tulum sa Phuaivawm rawl lian.
37. Phaiiah siktui dawn maw e,
 Dungah lawn e lenpui zo pangah;
 Hranghnunpui Pa chengrang famna.
38. Rawl a lian, rawl a lian e,
 Chung Pualhrang rawl a lian e;
 Thantluang Pa tual Vawkin ai rawh.
39. Keimahnî maw hnâm lèn chhung,
 Thlangtiang kan kai nê̄m duai e;
 Ka hel lai a nê̄m dub lo.

Khawhar zai—

40. Puallei thuahriatah in ngir za e,
 Tuchhingi leh Hniarvung Pa;
 Kei ka zua pa suihlung in rualpui.

41. Pipu fam hnu leh Lal Darngem,
In thlunglu leh sakruang chul hnu hi,
Tapin ka auva mi chhang lo ve
42. Lungphang lovin rihsang liam za u,
Sawmhlai chengrang ri nen kan au ve,
Lungloh raltiang kai za maw

VAI ZAWI ZAI

He hla hi a phuahtu bul chiah briat jheih a ni lo, mi tam tak phuah a ni awm e. A sak hi a zangkhai a, bân vai paha sak pawh a ni pah a. Hla upa vak a ni lo va, kum 1900 lai vela lar tan kha a ni awm hle a, a hnu kum rei tak thlengin zu hmunah an la uar a ni. Hla tam tak a awm lem lo va, sak nawn sak nawn a ni a, a sak hahdam hle mah se, hla tam tak an sa lem lo.

1. Zawngtah lêrah a vai zawi vei a
Hmarlengvung Pa'n tlûk leh tlâk a fawm
2. Chhim zawnga te, sa zawnga te
Hmarlengvung Pa lovah chhuak rawh u
3. Theipalingkawh a han ei vei a
Hmarlengvung Pa'n khuh leh hâk a fawm
4. Vai zawi na ıla, vai zawi na ıla
Ti hian chawnbân vai zawi na ıla

5. Kan khua^{ah} chuan Bawka an tam mang e
Chalhawka te, a leh bawka te
6. Ka nayithang a tiak e
Pualheng aia ka duh zawk a ni
7. Khua ka fang hle khawhleⁱ sangsariⁱ
Champhai, Rih ka fang Kanghlai va ka hmu
8. Ka awi, ka awi Lalchhunga
Vai zawi zaiin ka awi
9. Lalzika ti rawh Rêng ve ve
Mahni tawka Lalzika Rêng ve ve
10. Kan rûnin chhimtiang a hawi reng e
Muvanlai Darkhawli ngai ing e
11. Ka ngai e, ka nu ka ngai e
Kan chhimtiang khua ka ngai e ka nu
12. Sat kai na ila sat kai na ila
Liankhawpui dil sat kai ila
13. Tui thing zawl a zau na e
Khâmrang chawi vel Tuithing zawl a zau na e
14. Hual chhungah kawikei rôm chur e
Val an bo ve Laltawi a ti
15. Zawl a zau ti rawh
Khâmrang chawi vel zawl a zau
16. Long long ila, long chho ila
Lahrochhingi par ang lawm ila

17. Pawh Thungtialah i ding rei mang e
Lehburha hawng i thlir em ni?
18. Lehburha hawng ka thlar chuang lo ve
Lalrochhingi ka din dan a ni
19. Sul ang zuina chhimblei cham chungah
Dar ang chhaina lenbuang zarah e

‘A NI ANG E’ ZAI

He bla hi Aihpuna phuah a ni. Hla tlêmtê a ni awm e, a hla pawh hian a huam zau mang lo Sailo Lal, Darkungi Vanhnuaiana fanu leh Sailo Lal Lalhangvunga, Lianlula thlah, Khawhreng, khaw laite nupa inthen lai bla a ni bik, Lal upahovip an thut khawma ‘A ni ang e’ an tih fiamthu mai mai kha bla fiamah an phuah a, an chantir ta a ni ber. He mite nupa inthen laia an palai ber chu Khualkhawla, Thangluaia pa a ni a, Khualkhawla chu Champhai, Chawnehim khuaah a tar thih thlengin a awm. Tin, a biak ber chu Darkungi nuta Sailo lai Lalburha a ni a, chutih laia Lalburha khua chu Chhawrtui leh Bunglemun khua a ni. Kum 1900 vel lai kha a ni awm e. He blaa Lalluai Pa hi Sailo Lalburha a ni a, tin, Buangi hi a khua a mi a ni.

1. Tuaiterek khawrh nuthlawi in haw har mang e,
Vani-an leh Phuihnam hmu thiam ,
(Vani-an = chawhmeh)
Ka ngai blei huan a ni ang e.

2. Nghêng tâwih nghêng tâwih Saiâwn an ti,
Thlengpui khup hnu thal leh thei lo ,
Kei ka tiam dai a ni ang e.
3. Tukin khawvar tirha kal tawh a ni,
Thapuii tuichawi a haw thei lo ;
A êk a tâng a ni ang e.
4. Tlak lam ngaubuang kara ka cheh sa,
Thapuiin tuibur a phal lo
A la al lo a ni ang e.
5. Kan kawt chhovah pheilai a rawn vâwr leh e,
Ka chhungmit nen a inrem lo ,
Ka zawl hlui leng a ni ang e.
6. Binghamun pathlawi a lo leng leh e,
Khawian nge Lalluan Pa ;
Buangi zing rim a ni ang e.
7. Bawngte palai Khualkhawla kal hne hne,
Chhawrtlang Laldang khuai ang a bia ,
A rem ang a ti a ni ang e.
8. Hmanah chuan ka tai nê̄m ang a ti,
Tunah chuan Darlungmawlin ,
Rem ang a ti a ni ang e.

— Qx*0*KO —

RALTE ZAI — A E ZAI

Ralte zai hi a phuah tantute leh an phuahna
hmun hi chhui chkuah a har hle ta Ralteho an
awmkhawm lai leh zai an lo uar hnu chu a ni ngei
a. Engpawh ni se, a chi hlanga an awm lai chu
Tiaurâlah a ni bik a, chung hun lai chu a nih a
rinawm hle.

- 1 Ami hi zawng zat lai a, Sawi hau a.e,
Buktual zozam kawı lo ding a pam e ,
Kawı lo ding a pam e.
- 2 Buktual zozam Thangkhum vei man chul a e,
Ka di Chhani hmai chûl mawhten ka bawl e ,
Chul mawhten ka bawl
- 3 Valpa hnamchem pualpha mei vangva a e,
Suahdim kawı lo ,
Zo tur a ngai run e
- 4 Suahdim ka ti kumkhua suah zo dim e,
Ka angah puan ang,
A hlui lo ding e
- 5 Paia namchem na kuah leh ka kuah a e,
Dovi thlunglu na lak leh,
Ka lak e

6. Dovi thlunglu na lak leh ka lak a e,
Tualchhung ngulrua
Na bun leh ka bun.
7. Tualchhung ngulrua na bun leh ka bun a e,
Sialphaw hnutiang
Na dal leh ka dal
8. Sialphaw hnutiang na dal leh ka dal a e,
Ruak laiah ,
Ka chungnung hiau hiau e
9. Ami the zawn the zawn a e,
The zawn Khuanga ;
A kulna.
10. Ami tipuai tipuai Pualleng a e,
Pualleng tipuai aidi;
A telna e.
11. Ka thawh vauah Vahui a ham a ham a e,
Ham ngei ngawi aw e ,
Tinchawngin a bawl e.
12. Ka thawh vauah Kimchi Tuihuang dim dim a e,
Turni a sat lah ,
Sakruang ka silna
13. Khangruah laipui a chhar ngqian ka leh ka lau a e,
Sim thi leh Mar thi ,
A lum vung vung e.
14. Sim thi leh Mar thi a lum vung vung a e,
Sahthing tang lai,
A vawr siau'ka lau e.

15. Val tuaitira thlang tiang zingzin chu a e,
Thlafamin lawi ang
A thang mai ta e
16. Thlafamin lawi ang a thang zim khua chen a e,
Diai e Laldang lenna ,
Romei sumin bawm.
17. Khua chul diai e, hmun hlui khua chul diai e,
Diai e Laldang lenna ,
Romei sumin bawm
18. Muvanlain Sip khawdai rawn vela e,
Tuaimang lengin Darngo
Siang rawn vel e
- 19 Tuaimang leh Darngo a zawl zau a `e,
Simhlel leh thangvan ,
A zawl mai ta e
- 20 Darngo ngai a Siar tlanga ki lawn a e,
Khuangruahpui thuam ang ,
Ka do mai ta e
21. Ka biahthu leh ka zailem a suai ngai lo a e,
Darngo luah lo kei ,
Ka suai mai ka e
- 22 Muvanlain Chang ramhnuai a fang,
Ama tawk sarul
A bo ngai lo e.
23. Tui ka khawm tuitin ka khawm a e,
Tuitin khawm e ,
Sakruang ka silna e

24. La nu pha cheng ta zobawm a kai zo ta e,
Khuangsipah laitua! ;
Ka ding e.
25. Sum ka khawm ka khawm, sumtin a e,
Sumtin khawma la nu ;
Ka chahna bi e.
26. Tuisen-tangval tang sip sang hawng kai a e,
Ka do hian khua ;
Lung suangin deng dai e.
27. Ami aw ka tah Phunte a e,
Ka tah rawhte ka tah ;
Vangchhua a ni ka tah.

KAWRNU ZAI

Kawrnu hi Thereng a ni a, Rengchal ai chuan tlemin a hian deuh a, a hram bi a maw viaw mai a, Kawrnu tap te an ti thin Chhim khawthlang lam panga awm a ni. Kawrnu zai bi 'Kawr nem Zai' an ti baw Upa thenkhat sawi dan chuan Kawrnu hi a phuah hmasa bertu chu Tlangval Chhingkhuma leh Laldenga, Chhim Zopui khuaa awm a ni an ti thin. An phuah hmasak ber chu heng hi a ni.

1. Thlangah Kawrnu a zai nem reng e,
A tah changin khawzo thing lenbuang a awi;
Di zun a ngai a ang.

- 2 Kawrnu tapin thing lenbuang a awi,
Vala di ngai khawzo chhâwl ang ka uai e,
Ram tuan rel lovin

He bla hi kum 1836 lai vel kha a chhuah tan
lai a ni awm e, a lo darh zau ta a ni.

- 3 Di leh di pai ang kawp rel chu e,
A riang nau ang mi tahtir ang e,
Liandang chhung inah.
4. Kawingo angin kan len rei sela,
Dawn tuaitiri par ang chungnung e,
Nghak nang run inah
5. Ngaih vangin run sang han kai ıla, .
Vahpui hrui ang a thle kan tawnah,
Awi ka phu lo ve
- 6 Ri der derin thlang lenkaw! kawat,
Chawngpui run kan kai nanfur khua thiang rawh,
Lunglen a tho ve
7. Riakmaw vain thingtin a dil angin,
Dilin dawn i ka di Chawngpui.
Biak rem na maw e
8. Zokaiah lenmâwi an tuan zo ve,
Phai khaw ramtuan a riang val te chuan,
Di kan ngai mang e
9. Vawun chuan suihlung a leng mang e,
Thangnunnemi leh Dawntuai Lalngovi,
Ka ngai e dailunga'n

10. Kei chu thiana ka zan mumanga'n,
Thangnunnemi thai hnawla biahthu mi tiam,
Lenlai ngai ing e
11. Khuangpui awmhar zarvawrpui ila,
Laichhuata zal Laldang lo tho rawh e,
Ngaih zawng leng kim e.
12. Chauh vangin laiah han lam ilang,
Keimi anga tual mei ang rem an awm lo,
Famchin chhungte zawng
13. Han hril ang che i kawm lengte hnenah,
Di ngain chhawl ang a uai ti la,
Zapui mual danah.
14. Tuah che maw lunglai tuah kim che maw,
Thangril laiah dawntam lengte nu-in,
Lung tuah kim che maw.
15. Chhun nitina thai lo leng ka hel,
Ka tawnah hian nem an awm lo ve,
Mi hrinhmangte zawng.
16. Lung a leng e khaw chulram lova'n,
Chung luai bawngva tain zunzai a sa,
Thangngo ngai ing e.
17. Lo kiang rawh u dawnlung zawl a mi,
Kan rawn chhawm e khua hawih Darngovi;
Ruai a hnuaichhiah e
18. Ngai teh, thiana, kan chul pawl a lang.
Tleisir neihngo Darzalengi;
Kan fiam laite zawng.

19. Kan thih tam e, kan tah tam mang e,
Thlang kawr puan ang kan ziaâm a dang e,
Famchin chhungte zawng
20. Thingpui ker kuakah a zal reng e,
Lo tho teh la, Val Vanhnuaithang,
Lenlai khua ngui e

SALU LAM ZAI

A lak tanna — A Eza e, Eza e, Eza e, Eza,
A - awza e, awza e, awza, Awza

1. Kan pawl kan hawl e,
Hreuthang kan hawl, Dartintling biah dawng lo va
Hreuthang kan hawl
2. Dartintling biah dawng lo va,
Hreuthang kan hawl, Vala'n ka tawng si lo va,
Darhmun tlangah
3. Chhumpui vanhnuaithang au rawh,
Tlangtin a bawm, kha mi hnuaiah,
Chhing lova tlai ka var,
4. Khami hnuaiah chhing lo va.
Tlai kan var han dawn ing e,
Tlangtin chhuah a har erawh.

5. Khuangrochin chiat chiär a ti,
Thangrit hiah nghalpa bu vel i tum chuan;
Zuagin tho rawh.
6. Nghalpa bu vel i tum chuan,
Zuagin tho rawh khawiah emaw;
Ram laeth sawn in bawl.
7. A thiangein kan va kal a,
Chang ramhnuaiiah a u maw thang tang a ti e;
A nau emaw.
8. A u maw thang tang a ti e,
A nau emaw thang kal nem reng;
A pua hi tu hrai emaw
9. Zing rii riai mah ti lo va,
Hmar jawng kati fan, a lum biang biang chang
ramah;
Zunchhawl kan thuai.
10. Zo hna km ka han en a,
Thanlai duh a pasal sawn ai sah hniang;
Hnuang thliir a hran ai.
11. Pasal sawn ai sah hning hniang thlin,
A hrân ai lentu ngir tling tlong hnuaiiah;
Zan sial ang riah.
12. Lentu ngir tling tlong hnuaiiah,
Zan sial ang riah, dunde chermei ang neih e;
Zanthim hnuaiiah.
13. Tu kipah chbawi thing ka thiah,
Rualin an hrlih pualva hualai;
A runah hrentih ka khon,

14. Pualva nuthai a runah,
Hrenthir kan khen Muvanlai sang thing lerah,
Hrualhrui kan ban
15. Muvanlai sang thing lerah,
Hrualhrui kan ban a va laiah kawr puan zia,
A chawi dang na e
16. Ami ngul maw zing zawk e,
A sa ngul maw Hrualhrui a'n van kherh chiai e,
Kan tual hmaiah
17. Hrualhrui an van kherh chiai e,
Kan tual hmaiah a zik a thim hman lo ve,
A tualto ang
18. Duh leh changsial hrem thul i, sal hrem thul i
Kan kawtchhuah dai lungrawnah kan maw emaw
19. Duh leh burtui hmuam thul i, chang rel thul i
An sel run in hnuaiah kan sa veng vung
20. Ka chung van thawm ri derin khuangruah sawm e
Lenchawm a tha ring depin mal tin sawm e
21. Mim leh sawmfang a lawina tuanglam phet reng
Sawmfang thang chhiarte zawng khan chhiar leh e
22. Zuksial lu chhung mah zain kan awi
Chawnggovin lem ang mi der tuan ka rel lo
23. Chawnggovin biahthu n'm rawh lungah ka vuan
Rih chin tlang ka liam pawhin ka nghih rua lo
24. Zotu phuaivawm kan dan e piallet chungah
Huk dum dum mual liam lova kan siam valin

25. Huk dum dum mual liam lova valin kan dan
A aw vanlai khaw ri ang thuam ang kan do
26. A aw vanlai khaw ri ang thuam ang kan do
Pualleng rual chhawl thung hnuaiah kan tlawm
ngai lo
27. Val zawng lungruai tlang lamah sialphaw kan sir
Chhingkhualin sel na hrim u
28. Hmari tlanga kan kal a thanlai duh a
Rulpui bu vial thangtin chhiar tui ang kan la
29. Rulpui bu vial thangtin chhiar tui ang kan la
A zia zochhum ang zing en ta ve u
30. Tung dim dem, tung dim dem, Thanglungi Pa
Nitin thanlai tung dim dem, Thanglungi Pa
31. Vala than nan romei chhum suar ang lo chim
Nitin thanlai tung dim dem, Thanglungi Pa
32. Zotu phuaivawm rawl lian ral ang kan tih
Hual chhungah ai ang vial chhai ngam awm lo
33. Hual chhungah ai ang vial chhai ngam awm lo
Keiman chhai nang ka ti e, hrith hrang rengah
34. Awm maw e, awm maw e, zaleng awm maw e
Kan huan a chhawithing phuah hi zaleng awm
maw e
35. Sathang tha thawm ka nau chhuahtlangah lo haw
Khuanun a rawn hual leh e zaleng khawm nan
36. Khuanun a rawn hual leh e zaleng khawm nan
Kiang dim demia lenchawm va la u

37. Chho sang kariah lenrual hma ka khalh zo lo
Zuk se lu leh Lunghnemi ka tlun rua loh
38. Zuk se lu thanlai khalh tang e khawmual tinah
Tan khaw leng nun a thloh e in lo ti e
39. Chungtiangah pualva laichan thing leh âwnah
Lungdi kawr puan chaw ang, a hawih lua rawh
40. Tuipui raltiang ka kai a lung ka chhir lo
Thangkai rauthla kan zawl sa a chan reng e
41. Dungah kamkei lunglian pan buan ang a pawm
A fam sual e, pialleiah luang ta zo rawh
42. A fam sual e pialleiah luang ti zo-rawh
A thlunglu sialki ring hi chawltui dawn nan
43. Lei maw e, lei maw e, a lu lei maw e
Tiaupui kuamah chalianin a lu lei maw e
44. Chalki thain a lu lei maw e, rual a hnuachhiah
Vuaia'n lamchâng a rel e, chawm lo ben u
45. Tlei nang e, tlei nang e kei chu tlei nang
Ka pa Vanhnuaithanga mah a hlun lem lo
46. Ka pa Vanhnuaithanga mah zingvawn zawlah
A hrai sial hmachhawm lova Rih-sang a kai
47. Va ko u, va ko u, ka pa Hminglian
Tlangah va ko u ka pa Hminglian
48. Rih chin tlangah va ko u, ka pa Hminglian
A hrai lawi ang a than hi khawiah thei maw

49. A brai lawi ang a than hi khawian thei maw
Phul zingab ngam zo rawh'e, koh theih phung loh
50. Hawhkwawm lenrual a thawn, kal lai in rel
Lurhpui a sang in tih khi ka vel chhuak e
51. Lurhpui a sang in tih khi ka vel chhuak e
Siahthing kai remsa phuaivawm pal ang ka dang
52. Siahthing kai remsa Phuaivawm pal ang kan dan
A aw vanlai khawri bang thuam ang kan do
53. Thlafam ngaih laiah e, Nghovar lo tlung
Lamzai emaw i rel e, Tahzai emaw
54. Tahzai riak rel lo u, lamzai rel i
Tun thla chhung chu Thangkhalin kan run a vel
55. Ka chûnnu maw a vanduai mal a sawm lo
Keimah emaw ka van a duai ka rual laiah
56. Keimah emaw ka van a duai ka rual laiah
Lunghnemi thaiab la i maltin sawmah
57. Kei chuan mi ka man lo ve
Thlang chhuak ziaâm fêng rengah ka piang si lo
58. Thlang chhuak ziaâm fêng rengah ka piangsi lo
Ning zu leh aisa karah thanlai harna
59. Thang khalsa leh Lunghnemi zawlding an hai
Valtha kei mi zawl lo va zawlding an hai
60. An haih e, an haih e, zawlding an haih
Thang khalsa leh Lunghnemin zawlding an hai

61. Vawin chuan kan lo awm e, lungrun thawn
Zaitin a tam kan chhiar a tlaini a tla
62. Zaitin a tam a, kan chhiar a tlaini a tla
Lungrun ngai lo anga ruai ang kan tin
63. Chawn leh lamah chungchuangi satin zawh
Thai duh chawi i, chhungin nau ang nui
64. Kan lo lamah feh tang e, kan buk thlamah
Bawngvate lo zur ngawi e awn thingah
65. Bawngvate lo zur ngawin i maw a sawi
Lungrun khiang a awi e a lo ti
66. Sên têtâ tual ka tumpui lenruai ka kawm
Thlangkhuan an dim zo rawh e hraleng an awi
67. Thlangkhuan an dim zo rawh e hraleng an awi
Ka u Laltea u lo chhai u
68. Awm maw e, awm maw e, a iang awm maw e
Vanzawlah chungtura ni a iang awm maw
69. Kha kha bual bual laiah e, Sial kan nun
Vanzawlah chungtura ni vai puan sen ang
70. Chunnun vanriai a ngen e chhar nang ka ti
Zuapan khuari a ngen ka phak phung lo
71. Zotu nemah kan kal a, lawhleng hnuaiah
Darnemreng kan zui hi tu luah ding maw
72. Tu luah ding maw kumtluangah sa ang kan zui
Dawhtlingin run in hnuaiah ngha ang lengi

73. A mĩm rolung aĩ dawk ngĩr hmun tlaĩ tla
Ka lungdi e lo ngĩr rawh hranglung zawlah
74. Ka lungdi e, lo ngĩr rawh hranglung zawlah
Tlei khatin chal ang lo chhawm ka ngĩnh sial
75. Muvanlai thangvũn sãngah lẽng dẽr e
Ka lungdi cherngo vãn rawh keĩ mĩ ngai lo
76. Ka lungdi cherngo vãn rawh keĩ mĩ ngai lo
Vahpãĩ chhawm ang a thĩe e keĩ mĩ ngai lo
77. A mĩah Lian lũng lũng a e, a saah
Lian lũng lũng a e, kang thal kan ban
78. A hrãm leu leu Muvanlai thangvũn zawlah
Chuti suihlung a len chu Rohmingĩ e
79. Zawngtlang zanga an sei e, a ngai lo ve
Lianganga'n khua na siam e Rohmingĩ e
80. Kan ngaih e, kan ngaih e, Roleng kan ngaih e
Zu rui bãng uai na maw e, chhawm thĩng hũaiah
81. Chuti Roleng kan ngaih chu a dang ve
Thlang chhuak aidi chul anga kan nnawl erawh
82. Zĩng rĩĩ rĩai, zĩng rĩĩ rĩai e, Rohmingĩ e
Thĩnlai a zĩng rĩĩ rĩai e Rohmingĩ e
83. Thlangtiang rãm loh kan fan kan sul i hnu
Thĩnlai a zĩng rĩĩ rĩai e Rohmingĩ e
84. Lanu tha an kai zo ve, thuang lam chungah
A sa ham kpin erawh Tiau dang a zui

- 85 A sa kipin erawh Tiau dōng a zui
 Kan phak loh vuituni hana n mual a liam
86. Thlangtiang zing ka zin karah lungdi zu hmu
 Hrai chawī lovin kawlvā ang a lo leng
87. Hraichawī lovin kawlvā ang a lo leng
 Ka u Laltea u lo chhai u
- 88 Sawina hrim, relna hrim u ka lungdi
 Rêlthang phui lo maw vanhnuai tu hrai awm maw
- 89 Rêlthang phur lo khaw vanhnuai tu hrai awm
 maw
 Ka lungdi Changzîk ang lo her leh se
90. An rel e, an iel e, Tlangin an rel e
 Chhawkhei vanglai thadangī tlangin an iel
- 91 Chhawkhei vanglai thadangī tlangin an rel
 Aiah suai ang maw e, zar vawrh suai ing maw e
92. Kan lenlai kan vanglai tawnmang chang zo ta e
 Hreuthang sa mual ka liampui la han ngai ing e
93. Hmanah khan kan lo leng e, neihchawng laiah
 Thlangkhuan an dīm zo rawh e, hrai leng an awī
94. Thlangkhuan an dīm zo rawh e, hrai leng an awī
 Sial ang khalh lai mī nuthai an chang zo ve
95. Siruk vankal thangvanah kawī chuang rawh maw
 Ka lungdi chhingkhualah kal hrai chawī rawh
 maw

96. Mi nuthaite tluang lamah thim ang an feh
Satin thang chhiar maw tun sum ang an sawi
97. Satin thang chhiar maw sum ang an sawi
Phuaivawm hrangin a chhawn e lo ti e
98. Satin hnawl ang a chhih e, lunglai nghih hnu
Sêna lungdi nghih hnu zawng zawng an thar
leh e
99. Sêna lungdi nghih hnu zawng zawng an thar
leh e
Khati laia kan nun kha sialin a ti
100. Zotu phuaivawm hrilh che maw, thlangchhuak
nghovar
Rairah kan siang a rawn vel e, zathum laiah
101. Rairah kan siang a rawn vel e, zathum laiah
Ngulrua bun i e, sa thang chhiarah
102. Khisaten zu an nei e, ka dawn ngam lo
Tumpang, sai zu ka hunin tun dawn ang maw
103. Tawn ar ka thawn Bualte kai lai ka rel
Kan kai zo rawh e chhingkhualin selna hrim u
104. Uleuh zai sa chhiar nghian e furthal karah
Chuti suihlung a len chu e Thanghniangi e
105. Chuti suihlung a len chu Thanghniangi e
Chawng khaw zawl dar ang lenlai i ngai emaw
106. Hmarah khuangruah lo sur e vanhnua i laia'n
Lunghnemîn changchi vawr e vanhnua i laia'n

107 Saw hmai tlengah Chawngngovi nau ang a tah
Thangtinchhuah Thangchungnunga a ngai lo ti

108 Thangtinchhuah Thangchungnunga a ngai lo ti
Thlenghiala leng ka chawmna fur min in kai

AWITHANG PA ZAI

Awithang pa hi Lalawithanga Pa an ti a, Nihumchhing Pa te, Hnangthanzau Pa te a ni A hming tak tak chu Hmaihlutvunga a ni a, Ralte hnam a ni Sulo lai Khawveithanga khua Maubuangah a awm thin Amah hi Mizo hlaphuahtu hmingthang zingah chuan a naupang bei pawl a ni a, British sawrkar lo len hnu daih, Mizoram mihring inhriat chian hnua hlaphuah a ni Kum 1905 vel lai kha hla phuah a chin tan hun lai a ni a, a hlaphuah tantirh hian a tleirawl tantir chauh a ni awm e Hla hi phuah tam hle mah se a phuah hun chhung hi kum tam a ni lo, Kristian sakhua a vawn hnua hlaphuah a ching tawh lo

A hla phuah hi mitin tana phuah ang a ni a, a huam zau em em a Lunglen zai te, khawhar zai te, lawmna lam te, a tam a Mi tam takin an ngaina a ni Tin, a hla hi thluk hianga sak theih a ni bawh Mimal hla phuah thiamah chuan hla ngah ber pawla sawi a ni,

Maubuang khua aţang hian a pem chhuak a,
Hringchar kawng Kawnpui khuaah a awm.

1. Suihlung kawl ang var thiam love di ngaih vang,
Tunlai taka ka tinkim dawn Awithang pa,
Thangrîl ar khuanah ka hai rum rum
2. Thah dâwn leh tlângrêl ka dâwn sî a,
Thal favang kawl chhum khua eng rîi rîi hnuaiyah,
Awithang pan lunglen ka sîrsâwn e.
3. Buang khaw val kan nun a iang em nî?
Zai lo sa e, rîi tleng tleng awm thing zarah,
Lentu ngirtling maw e fam kotu.
4. Zam zam îla khuathal romei angin,
Zawt zel ang e vanhnuai khuatin,
Di ngai kei ang awm ve maw.
5. Hmanah chuan e, lungruni sakruang silna,
Fiaratui damten a luang e,
Ka thînlaî a thar leh e.
6. Di min tuahpui hian ka ring nem maw,
Hmingthanzau pa tur tui ang dawn a hlau ve,
Do ral ang min tî e hmeltha-in.
7. Bul mawr a fam ta a pawî ngei,
Hmanah Lalngovi, Darpui u leh Rotuan,
Lawmlai lungruai zaa an ngirna.
8. Chhim thlipui rum vung a tuar zo lo,
A pawî mang e tuahthing sen meiah kai e;
Hmanah lehthang thahna bul hai lui.

- 9 Lam kawih chawnpui par a tla e,
Chhar ma nang e Lalawithang pa'n,
Ka di rim a nam lo ve
- 10 Ka thin hnim e, ka lung zur ngawi e,
Piallung khai hawng ila Ainaun,
Chawnpui par chuai ang maw e
- 11 Puiui chu lem ang zo dei teh lo,
Nang chu Awithang ka tuai Lungun,
Hring lamah lo kui leh tawh

PUMMA ZAI - ILANGLAM - LANPUI

Pumma zai hi a lo chhuahna tak chu hmai lamah a ni. Mi a pakhet nau awih dan a ni a, chu chu tlangvalhovin fiamthuon an zu sak a, an zir uai ta zel a, hlaah a lo chang ta a. Pumma han tih ngawt hi hming pawh a ni lova, mi a tih dan mai mai a ni a. He hla hi Kristian sakhua a mi tam tak an awm tawh hnu a ni a, a ram pon deuh-thaw hian Kristianah an lut tawh a. Mahse Pumma zai chu an tlanglam pui ta a, mi tam tak a rualin an lam a, tlangvalin puan an veng a, puan an archempai a, an ding tiai thut a. Khuang bengtuon hla a la a, a rualin an lam dual dual a, chu chu Lampui an ti zel a. Lal leh Upaten an uar pui em em a, sialtein an ai a, khawtlarga awmni khamin ruai an theh a, a lo dath zau zel ta a ni. He hla

hi hla chikim a ni a, lunglen zai te, himna te, lung-
ngaihna te, lawmna te, chapona te, khawvel thil mai
mai te a huam vek a ni. Hla tawî tê tê a ni a, hla
pawh a tam tawk hle awm e.

A tib dan te — Pumma zai an han sa tan a,

1. Ka ralah mi u au ral ral Pumma
2. Lêngkêl hnutê Lêngin sâwr naw rawh Pumma
3. Vallauva farnu kha Chhingtuani Pumma
4. Zolêrah sai lianpui ril an su Pumma
5. Chhingi lenna romei kai hnuaiah Pumma
6. Zolentu Pualhrang lêng an hawî Pumma

Heng hla zawhah hian sipai tlar ang meuhvin
an ding tlar a, puan ârchempain an ban an vai a,
kut an beng rual a, an tlanglam ta a ni. Muai
zawlah te leh In lian deuh chungah te an bei thin.
Khuangte an tlar a, nuam ti em em in an lam thin.
Dan naranin tlangval lâmna a ni a, nula an tel ngai lo
Tlanglam hla te,—

1. Pumma zai chul hnu a thar leh e Pumma
Suihlungleng lo tufa brai awm maw
2. Kan tuikhur hi khur nuam a lo ni Pumma
Aitenawn par bual kan hmu
3. Kan tuikhur hi khur nuam a lo ni Pumma
Khuawang notê Dari bual kan hmu
4. Zâwngin tuikhurin a daih dawn lo Pumma
Chawn leh lam se thlun a tam em mai
5. Lianngo pa sumtual a mawî chuang e Pumma
Chang sehan thlunglu a zawn thluai lai hmeltha

6. Ami kharlung mauua a lo ni Pumma
Lalliannguauva pa kharlung thing Lenjuang
- 7 Kan chhuahltang vai zawng a vulchuan e Pumma
Nitin tlanglam nan a piang reng e
- 8 Lampui khuang bengah ka piang reng e Pumma
Kan khaw tleitit ban vai mawi a lam dan e
- 9 Di zawnna, Di zawnna Di zawnna Pumma
Sihfa tlang dung tlang kham pheit hi di zawnna
- 10 Ka u Thangkam Vanphung lo zin rawh Pumma
Sial ren lo kan lenna tlang a sang va en rawh
- 11 Sial ren lo nge i duh tlang ren lo Pumma
Tlang ren lo vangkhua a zau zawk ang
- 12 Zu duh zawnng chu kal rawh Lalliana pa inah
Pumma
Kawlung leh nomawi i ei ngei ang

DARHLALANG ZAI

Darhlalang zai hi a chhuahna leh a phuaktu hmasa bei chu hitat a harsa rawh a, Chawngzovi hi a phuaktu zingah chuan a langsa pawl bei a ni awm e Mizovin vairam atanga Darhlalang an hawn ve atanga he hla hi lo awm ve a ni tih a lang. An uar zual lai chu Kum 1780 lai vel kha a ni Zu hmunah an sa uai em em a, tin tlangval khaw harin Mizo tingtangin an sa bawkt thin

1. Keini kan lenlai takah,
Chawngzovi zai a chhuak e,
- Thiani a chhuak e
2. Chawngzovi zai a chhuak e,
Kan unauvin kan thiam e,
Mi sel lo u, min sel reng lo u.
3. Chawngzovi zai Dardhlalang,
An suk chin e val rualin,
Chawmkhuang ring nen a zai kol a ngir maw
kan ni
4. Khawng e in dardhlalang chu,
Relthulah maw in chhiah e,
Hlimthla ka bih mai mai dawn e
5. Hlimthla thiam tial ang ka bih,
Ai e ka zuam lo ve,
Zawngi ka vanglai mai mai e
6. Zawngi ngaiin ka van ka van e,
Siktui thiang ka dawn lo ve,
Maian tui ka hawp mai mai e
7. Amin an khawi Bawng ki kawm vin ven,
Mualveng leh dil tlang karah,
Ka khawi tumdang sial a leng luai luai e
8. Chhiahbawih laichhuatah a zal Thangvunga,
Thawh dawnin sakawl a ti e,
A lep lup chang Tuipum leng hrim hrim mai le.
9. Kei chu chhiahbawih brai chaw ka ni e,
Dawh thuamah leng ka awi e,
Chhut chhut tak saipui kal siam hrim mai le.

- 10 Phaia chhûmin kian chang a nei,
Lunglenin kian a rel lo,
Thadang ramtuan siang a lawi thei new maw
- 11 A mi u-in vanzawl chung turni,
Kei ka uaina di zunleng, ^
Phaia chhumpui ang zing tual tual
12. Tinkim ka dawn lai tak a,
Chung muvanlai lo leng e,
Khuarei ka lungdi ka ngai vawng vawng
- 13 Lo chu kan inri reng a,
A remchangin ka lâwm ang che,
Khuatuah tur zatlang a bum reng le
14. Tukinah Lenduri chuan,
Vengthlangah chingal a dil,
Enge a bai dawn mai mai le.
15. Engmah ka bai dawn lo ve,
Tuaiterek sawh ka bawl dawn,
Taitea pir pawk pawkah le
- 16 Vawun chung turni a sa,
Siktuah chan ka nuam e,
Ka lawm nunnem tletiri bual nan
- 17 Sappuin kal lai an rem,
An dar thlehriat an laipui,
Khawtlang a nghawr chim dawn e
- 18 Sappui tawlalir chung'a'n,
Pipu chuang lo Rodang chuang,
Sakhming lawi ang thang e
- 19 Tukin dawnlung zawl chhuahah,
Khawiah nge ka lâwm nunnem,
Kan tuanna zatlang a dang ta mi u nen

20. Ami lawmin chhuahtlang an mawi e,
Mualhawih thingsir a par e,
Hawi lovin zamual ka ham del del mai le
21. Zai leh zai khaihnin ila,
Sialsir leh thlakawi angin,
An intu e zai sakawi ve ve
22. Tukina ka tui zing chawiah,
Nawhlung thapte ka hawn e,
Tutthum Lailerin mi dil daw daw mai le
23. Vengthlang khuang chu keipui rum ang a,
Vengchhakn khuang tawi kan chhen.
Kel kel tak, Kham hawk keite brim hr m e

HLADO

Hlado hi chham mi a ni a, sak ve chi a ni lo
Pawih lam hlado vek a ni a, kan pipute hian an lo
tawmpui mai a ni Hlado chi hrang hrang a awm
a Mihring thah hlado leh sahrang thah hlado te a
hrang an ni

1. Reng pan e - awi mu che maw - hreuhvah
Rulbang i vial chu e
2. Chhun mang e - chhalah khan e - chengrang buan
ang - pawm che maw
3. Tlai ni e - rawng tla raw law - khua khawm -
ngui lai a duh e - nghovar e - ha tha le maw -
lungnem - thinlai ka duh e

4. Kan khua e - chungnung e - arsi thlah tangin -
hnuarah e - Mualthuam e - khawletah e - lairawn
e - langlaw kan khua am e
5. Ka chung e - va bawng pin e - chharluai mahin -
a chbawn che maw - ram tha e - chhawn ta ngei
e - tial ngin e - thanhawl ka vak lian e
6. Tikua e - vawn zaubvin khaw - a chu pau - i that
chu e - leng 'nu e -, khatab chuan e - thli aw,
vawn herna hlah law
7. Kan hmun e - hnawm na hlah maw - ka nu sum-
tual rakphiat la - Kawli e - sabawi le maw, mul-
za tlung lang kan runah e
8. Khuanun e - mi bual seh law - pahrin e - chhum
leh vanrang inkarah e kan seh law - pahrin e-
tawh vekah chuan e - thibang a lai kan tla awk e
9. Kei chu e - pianpi nei lo e - mahlawng sahthing
va kaih chu e - lenghnem e - thar har ai e - Kei
chu e - rualmi an thang dahai
10. Lenghnem e - thleng hmasa e - ka pa Hminglian
rak sim awlaw - dawnlung e - ngir hmunah khan
e - santha uai hmiang - rak hmuak aw law
11. Ka nu e - tap tuk hlah law - bilhpuan khum lai,
rak hhip aw law - kei chu e - sathang thawn e -
tlangah thli te na her ngai e
12. Lengin e - kan runah e - Ningzu aisa tam ai e -
Tiang rual e - i tuahfawn i hawih maw e - Ka
thai cher - kai i ni e

MIZOPAM STATE LIBRAR

Acq No _____

Acq By _____

Classified by *Mus* _____

Class _____

Subscribed by _____

Transcribed by _____

Location No. ~~_____~~

Dr. R. DOLIANA CHANCHIN

Dr R Doliana hi May, 1918-ah a piang a, a pa chu Lianthuaama a ni a, a nu chu Zokungi a ni. Unau panga zingah a naupang ber a ni a, a unau mipate chu C.Z. Huala leh Pastor Biala (late) te an ni

Zirna lamah chuan retheihna avangin a tluang vak lova, Primary School chu Biatah zir zovin Middle School chu Boy's M.E. School atangin a zova, Shillong atangin Matric a passed leh a, Assam Medical School, Dibrugarh atangin 1945 kum khan L.M.P. a zir zo leh a, M.B.B.S chu Condensed Course in Dibrugarh atang bawkin 1961-ah a passed leh a ni.

Kum 1946-ah Service-ah a lut tan a, Tuipang, Lunglei, Champhai leh Aizawl-ah te a awm tawh thin a, 1979 February thlaah full pension bakah kum khat extension a thawh hnuin Service a chawlsan ta a ni.

Literature lamah a tui em em a, tuna a leh-khabu 'MIZO NUNHLUI LEH HLATE' tih pawh hi 1959 daih tawha a buatsaih a ni a, remchan lohna eng eng emaw avangin chhut lohvin a awm reng a, harsa chung chungin tunah a buin a lo awm thei ta a, a lawmawm hle. Article ziaak pawh a taksa chak lai chuan a peih viau thin a, Magazine hrang hrang-ah a khat tawkin article a thawh ve fo thin

Tunah a nupui leh tu leh fate nen Jail Veng, Aizawlah a cheng a ni.